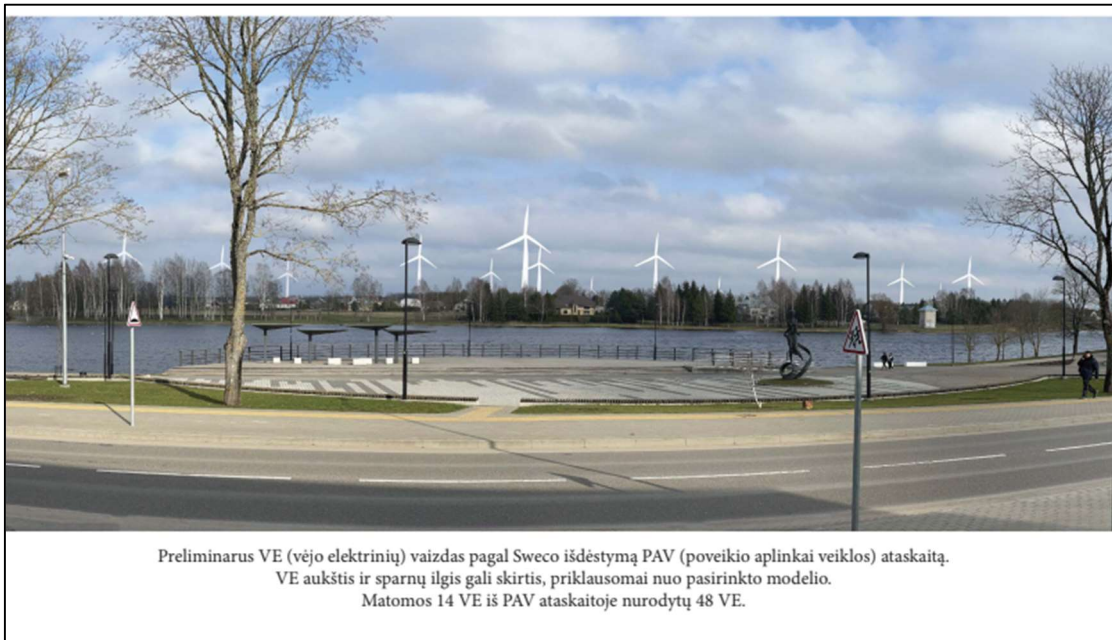

PASTABOS IR PRAŠYMAI

DĖL UAB „ŽALIA ŽEMĖ“ PLANUOJAMŲ IKI 72 VĖJO ELEKTRINIŲ
PARKO ALIONIŲ, ŠIRVINTŲ IR ZIBALŲ SEN. ŠIRVINTŲ R. SAV.
VILNIAUS APSKR. TERITORIJOSE STATYBOS IR VEIKLOS (PLANUOJAM
ŪKINĖ VEIKLA) POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ATASKAITOS
(ATASKAITOS RENGĖJAS UAB „SWECO LIETUVA“

(nurodytas rengėjo projekto Nr. 22187 išleidimo metai: 2024 Bylos Nr.
PAV.AT-1)

2024-03-12

PASTABOS IR PRAŠYMAI

DĖL UAB „ŽALIA ŽEMĖ“ PLANUOJAMŲ IKI 72 VĖJO ELEKTRINIŲ
PARKO ALIONIŲ, ŠIRVINTŲ IR ZIBALŲ SEN. ŠIRVINTŲ R. SAV.
VILNIAUS APSKR. TERITORIJOSE STATYBOS IR VEIKLOS (PLANUOJAM
ŪKINĖ VEIKLA) POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ATASKAITOS
(ATASKAITOS RENGĖJAS UAB „SWECO LIETUVA“

(nurodytas rengėjo projekto Nr. 22187 išleidimo metai: 2024 Bylos Nr.

PAV.AT-1)

2024-03-12

Mes žemiau pasirašę Širvintų rajono gyventojai, susipažinome (dėl informacijos stokos bei ataskaitos užsakovo UAB Evocon pareiktų strateginių ieškinių prieš visuomenę ne su visa informacija (apie tai žemiau)) su poveikio aplinkai vertinimo ataskaita dėl UAB „Žalia žemė“ Alionių, Širvintų ir Zibalų sen., Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijose planuojamų pastatyti ir eksploatuoti iki 72 vėjo elektrinių.

Visų pirma norime pažymėti, kad ataskaitos rengimo laikotarpiu asociacija „Kraštovaizdis“ (ji vienija nemažą dalį Širvintų gyventojų, kurių interesus tiesiogiai paliečia planuojama ūkinė veikla) nekartą kreipėsi į PAV ataskaitą rengiančius subjektus bei organizatorius, tačiau atsakymų į visus pateiktus klausimus nėra gavusi (nei motyvuotų atsisakymų ją teikti) (apie tai paaiškinimai žemiau).

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad tikrasis PAV ataskaitos užsakovas UAB Evocon (UAB Žalia žemė savininkas) artėjant viešam PAV ataskaitos svarstymui (tuo pačiu ir terminui teikti pastabas) kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismas paskleistų duomenų pripažinimo neatitinkančiais tikrovės, žeminančiais dalykinę reputaciją, įpareigojimo tokius duomenis paneigti bei neturtinės žalos atlyginimo (civilinės bylos Nr.e2-6777-1089/2024). Ieškinyje keliami reikalavimai tiesiogiai susiję su informacija apie planuojamą ūkinę veiklą. Šiuo ieškiniu PAV ataskaitos tikrasis užsakovas reikalauja priteisti iš suinteresuotos visuomenės (asociacijos Kraštovaizdis bei jos pirmininko Teisučio Budos) 50 000 eurų. Esame įsitikinę, kad **tokiu ieškiniu siekiama ne tik įbauginti suinteresuotą visuomenę, bet ir eliminuoti galimybę teikti išsamias pastabas PAV ataskaitai** (ieškinio pateikimo laikas ir pareigos suinteresuotai visuomenei (šiuo atveju asociacijai Kraštovaizdis) teikti atsiliepimą į ieškinį sutampa su suplanuotu PAV ataskaitos skelbimu ir termino pastaboms teikti nustatymu. Taigi jau vien dėl šios priežasties **PAV ataskaitos viešas svarstymas ir atitinkamai pastabų pateikimo terminas pratęstinas 14 dienų.**

Ataskaitoje nurodoma, kad *VE veikla yra viršesniai viešajam interesui priskiriama ir svarbia viešajam saugumui laikoma planuojama ūkinė veikla, t. y. planuojama ūkinė veikla, skirta energijos gamybai iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginių, kaip ji suprantama 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos rekomendacijoje (ES) 2022/822 dėl greitesnio leidimų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams išdavimo procedūrų ir palankesnių sąlygų elektros energijos pirkimo sutartims (PAV įstatymo 2 str. 16 p.).*

Šiame kontekste pažymėtina, kad nurodytos Komisijos rekomendacijos (2022/822) numato kompleksiška, o ne besąlygišką pirmenybę atsinaujinančių išteklių energijos projektams. Priešingai, šios rekomendacijos numato pareigas tiek valstybinės tiek savivaldos institucijoms, kurios turi parengti ir patvirtinti atitinkamus dokumentus.

Rekomendacijų 21 punkte nurodoma, kad *Valstybės narės turėtų skubiai nustatyti atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams tinkamas sausumos ir jūrų zonas, atitinkančias jų nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus ir jų indėlį siekiant patikslinto 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo. Šiame kartografavimo procese turėtų būti nustatytos riboto dydžio aiškiai apibrėžtos zonos, ypač tinkamos atsinaujinančiųjų išteklių infrastruktūrai diegti (atsinaujinantiesiems energijos ištekliams naudoti tinkamiausios zonos), kiek įmanoma vengiant aplinkos požiūriu vertingų teritorijų ir teikiant pirmenybę, inter alia, žemės ūkiui nenaudojamai nualintai žemei. Šiuo tikslu valstybės narės raginamos naudotis atnaujintais duomenų rinkiniais Energetikos ir pramonės geografijos laboratorijoje (10) (EIGL).*

Širvintų rajono savivaldybė dėl nepateisinamų priežasčių nevykdė šių rekomendacijų ir neparengė Širvintų rajono VE išdėstymo specialaus plano (teritorijų planavimo dokumento), nor sprendimą jį rengti yra priėmusi dar 2022 metais. Taigi visų pirma šios ES Komisijos rekomendacijos nesilaikė Širvintų rajono savivaldybė, tai yra ji neišskyrė nustatytos riboto dydžio aiškiai apibrėžtos zonos, ypač tinkamos atsinaujinančiųjų išteklių infrastruktūrai diegti (atsinaujinantiesiems energijos ištekliams naudoti tinkamiausios zonos), neužtikrino, kad būtų vengiama kiek aplinkos požiūriu vertingų teritorijų ir teikiant pirmenybę, inter alia, žemės ūkiui nenaudojamai nualintai žemei. Todėl apie kokią nors pirmenybę šios Komisijos rekomendacijos prasme šioje savivaldybė kalbėti negalima.

Teikiame šias pastabas (ir prašymus) dėl pateiktos viešam svarstymui PAV ataskaitos dėl UAB „Žalia žemė“ Alionių, Širvintų ir Zibalų sen., Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijose planuojamų pastatyti ir eksploatuoti iki 72 vėjo elektrinių.

Dėl patogesnio pastabų vertinimo pateikiame jas sugrupuotas pagal tam tikras sritis bei pateikiame jų turinį.

TURINYS:

	Pavadinimas	Psl.Nr.
1	NETINKAMAS VISUOMENĖS INFORMAVIMAS	6
1.1.	Netinkamas visuomenės informavimas apie PAV pradžią.	6
1.2.	Netinkamas suinteresuotos visuomenės informavimas PAV ataskaitos rengimo metu. Vengimas teikti jai informaciją.	8
2	KITI PRANEŠIMO APIE PAV PRADŽIĄ TRŪKUMAI	16
3	NETINKAMAI PARINKTI PAV PROCESO DALYVIAI	17
4	PASKELBTOS PAV ATASKAITOS TRŪKUMAI DĖL PADIDĖJUSIO VE AUKŠČIO	18
4.1.	Netinkamai įvertintas (neįvertintas) padidėjusio VE aukščio galimas poveikis. Taikomos netinkamos metodikos.	18
4.2.	Neįvertintas padidėjusio VE aukščio poveikis paukščių mirtingumui	19
4.3.	Neįvertintas padidėjusio VE aukščio poveikis eksploatacijai (susidėvėjimas ir gedimai)	20
5	PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS SUSIDARANČIŲ ATLIEKŲ SUTVARKYMAS	22
6	PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS PŪV POVEIKIS ŽEMĖS GELMĖMS, HIDROLOGINIAM REŽIMUI	24
7	PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTOS KONKREČIOS PRIEMONĖS DĖL VĖJO ELEKTRINIŲ MENČIŲ APLEDĖJIMO IR APSAUGOS NUO ŠIOS GRĖSMĖS	25
8	PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS SIGNALINIS APŠVIETIMAS	26
9	PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTA GAISRŲ GRĖSMĖ.	26
10	PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS NEKILNOJAMOJO TURTO NUVERTĖJIMAS.	26
11	DĖL PAV ATASKAITOS ORNITOLOGINĖS DALIES.	28
11.1.	Įvadas.	28
11.2.	Tyrimui pasirinkta netinkama metodika.	28
11.3.	Ataskaitoje naudojamų duomenų nepatikimumas.	32
11.4.	Nepagrįstai selektyvus ir neteisingas skirtingų dokumentų naudojimas darant išvadas (itin palankus VE statytojams ir nepalankus paukščių buveinėms)	33
11.5.	Nepakankami finansiniai ir žmogiškieji ištekliai.	36
11.6.	PAV ataskaitoje nepateikta duomenų apie tyrimui naudotą įrangą, jos techninius parametrus	39
11.7.	PAV ataskaitoje naudojami netinkami tyrimo metodai	39
11.7.1.	Pasirinkti netinkami stebėjimo taškų parinkimo kriterijai ir vietų koordinatės	39

11.7.2.	Netinkamas stebėjimo laiko nustatymas	42
11.7.3.	Stebėjimų grafikas	50
11.8.	Netikslumai ataskaitoje.	52
11.8.1.	Netikslumai ataskaitoje ir jos prieduose.	52
11.8.2.	Duomenų trūkumas.	55
11.9.	Nepagrįsti (klaidinantys) teiginiai dėl VE įtakos paukščiams.	65
11.10.	Netiesioginis VE poveikis - buveinių nykimas, kliūtys, mažėjantys mitybos plotai, vengimo modelis.	67
11.10.1.	Buveinių ploto praradimas	67
11.10.2.	Paukščių gausumo ir elgsenos pokyčiai vengiant VE	67
11.10.3.	Mažėja paukščių maitinimosi plotai	68
11.11.	Išvados apie nekokybiškai atliktą tyrimą ir pateiktų rezultatų patikimumą.	69
11.12.	Nepateisinama skuba	72
11.13.	Planuojamų kompensacinių priemonių nepakankamumas ir nepagrįstumas	72
12.	DĖL PAV ATASKAITOS KRAŠTOVAIZDŽIO DALIES	80
12.1.	PAV ataskaitoje neįvertinti galiojantys teritorijų planavimo dokumentai	80
12.2.	Ataskaitoje netinkamai įvertinta vizualinė tarša	81
12.3.	Dėl būtinybės atlikti poveikio kraštovaizdžiui ekspertizę	82
13.	DĖL PAV ATASKAITOS VISUOMENĖS SVEIKATOS DALIES.	82
13.1.	Įvadas	82
13.2.	Dėl VE keliamo triukšmo	83
13.3.	Ataskaitoje netinkamai įvertintas šešėlių poveikis ir maštas	86
13.4.	PAV ataskaitoje netinkamai įvertinti gyventojų nepasitenkinimas ir psichologiniai veiksniai.	90
14.	LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS KALBOS ĮSTATYMO PAŽEIDIMAS RENGIANČIŲ PAV ATASKAITĄ	91
15.	PAV ATASKAITOJE NEPATEIKTI TEIGINIUS PAGRINDŽIANTYS DOKUMENTAI	91
16.	PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS MONITORINGO BŪTINUMAS	92
17.	KITI ESMINIAI PAV ATASKAITOS NETIKSLUMAI IR KLAIDOS	92
18.	APIBENDRINIMAS	94
19.	PRIEDAI	96
20.	LITERATŪRA	104

1. NETINKAMAS VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

1.1. Netinkamas visuomenės informavimas apie PAV pradžią

Suinteresuota visuomenė buvo suklaidinta teikiant pirminę neteisingą informaciją

Pranešimas apie UAB „Žalia žemė“ planuojamo iki 117 vėjo jėgainių parko Alionių sen., Širvintų sen. Ir Zibalų sen. Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijoje statybos ir veiklos poveikio aplinkai vertinimo pradžią (toliau – Pranešimas) Aplinkos apsaugos agentūros interneto svetainėje buvo paskelbtas 2023 m. kovo 7 d., nuo šios dienos pradėtas skaičiuoti 10 darbo dienų terminas visuomenei pateikti pasiūlymus.

Po Pranešimo paskelbimo, iš viešai žiniasklaidos priemonėse paskelbtos informacijos apie VE parką su planais ir numatomomis VE vietomis, tapo žinoma apie tai, kad reali planuojamo statyti VE parko teritorija, sprendiniai visiškai neatitinka Pranešimo turinio ir jame skelbiamos informacijos. Toks klaidinantis pranešimas gali turėti **esminės įtakos eliminuojant asmenų teisę dalyvauti PAV procese**. Tai yra asmuo susipažinęs su Pranešime esančia informacija ir ją įvertinęs (kad planuojama ūkinė veikla bus vykdoma atokiau ir jo interesų nepalies) nebeseka tolimesnių PAV procedūrų būdamas įsitikinęs, kad Pranešime informacija teisinga. Vėlesni sprendimai PAV procese vykdomi be jo žinios, tai yra apgaulės būdu jį nuraminant, kad jam tai įtakos neturės. Žemiau pateikiame neatitikimus tarp paskelbtos programos ir vėliau planuojamos ūkinės veiklos.

Visų pirma pažymėtina, kad Pranešimas parengtas nesilaikant Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. D1-885 (toliau – Aprašas), nustatytų reikalavimų, jame yra esminių trūkumų, kurie lėmė netinkamą suinteresuotos visuomenės informavimą apie VE parko statybą ir poveikio aplinkai vertinimo pradžią.

Pranešime, nesilaikant Apraše nustatytų reikalavimų (Aprašo 8 priedo 7 punktas: „7. Planuojamos ūkinės veiklos vietos (alternatyvių vietų) ypatumų: apytikslio centro, linijinės infrastruktūros objekto atveju – pradžios ir pabaigos koordinatės (LKS'94 koordinatės sistemoje), atstumai iki gyvenamųjų ir kultūros paveldo vietovių, saugomų teritorijų ir kaimyninių valstybių, alternatyvių vietų pasirinkimo priežastys.“) netiksliai nurodyti arba apskritai nenurodyti planuojamos ūkinės veiklos (toliau – PŪV) vietos ypatumai:

- pagal Aplinkos apsaugos agentūros svetainėje Pranešimų apie poveikio aplinkai vertinimo pradžią skiltyje pateiktą informaciją VE parkas priskirtas linijiniams objektams / objektams per

kelis regionus, tačiau Pranešime nenurodytos apytikslio centro, linijinės infrastruktūros objekto atveju – pradžios ir pabaigos koordinatės (LKS'94 koordinačių sistemoje);

- netinkamai nurodyti arba apskritai nenurodyti atstumai iki gyvenamųjų ir kultūros paveldo vietovių, saugomų teritorijų ir kaimyninių valstybių, alternatyvių vietų pasirinkimo priežastys:

- nenurodyti jokie atstumai iki antros pagal dydį Širvintų rajono Alionių seniūnijos gyvenvietės – Juodiškių kaimo, nors pagal vėliau skelbiamą informaciją matyti, kad planuojamos VE statybos prie pat šios gyvenamosios vietovės ribos arba net jos teritorijoje, taip pat išsamiau nenurodyti atstumai ir iki kitų gyvenamųjų vietovių, kaimų, nors planuojamas VE skaičius ir tankumas itin didelis;

- nenurodyti atstumai iki Kultūros vertybių registre įregistruotų objektų: Gaidelių dvaro sodybos (kodas 686), Gaidelių dvaro sodybos svirno (kodas 45160), Juodiškių dvaro sodybos fragmentų (kodas 689), Juodiškių dvaro sodybos fragmentų spirito varyklos pastato dalies (kodas 32213), Juodiškių dvaro sodybos fragmentų ponų namo (kodas 32210), Juodiškių dvaro sodybos fragmentų tvarto (kodas 32214), Juodiškių dvaro sodybos fragmentų ledainės (kodas 32211), Šešuolėlių Švč. Mergelės Marijos Visų Malonių Tarpininkės bažnyčios (kodas 16067);

- netinkamai nurodyti atstumai nuo Šešuolėlių II dvaro sodybos fragmentų parko (kodas 38408), Šešuolėlių II dvaro sodybos fragmentų daržinės (kodas 38447), Šešuolėlių II dvaro sodybos fragmentų kalvės (kodas 38407), Šešuolėlių II dvaro sodybos fragmentų oficinios (kodas 38403), Šešuolėlių II dvaro sodybos fragmentų antro svirno (kodas 38406), Šešuolėlių II dvaro sodybos fragmentų namo (kodas (kodas 38404)). Pranešime buvo nurodytas atstumas nuo Šešuolėlių II dvaro – 3600 m, o iš tikrųjų pasirodė, kad 360 m., todėl buvo suklaidinti visų aplinkinių gyvenamųjų vietovių gyventojai, nes galvojo, kad bus VE nutolę mažiausiai 3,6 km.

Taip pat nenurodyti jokie atstumai iki Juodiškių gyvenvietės, nors visa gyvenvietė apstatyta VE iš visų pusių, taip suklaidinant vietos gyventojus.;

Nuo vėjo elektrinės (BN37) vienintelėje schemoje prie kultūros paveldo skyriaus nėra visai žymima planuojamo elektros kabelio, gali būti, kad planuotų per privačią žemę, kuri taip pat yra Laužiškio piliakalnio apsaugos zonoje, ten negalima net giliai arti, nes archeologiniai apribojimai.

Nenurodyti jokie atstumai iki saugomos teritorijos – Alionių telmologinio draustinio, kuriame aptinkama ir gyvena daug saugomų ir nykstančių rūšių augalų, gyvūnų ir paukščių.

Be to, informacija apie Pranešimo paskelbimą nebuvo paskelbta ir kitais visuomenei prieinamais būdais (atitinkamais pranešimais vietos spaudoje, skelbimų lentose ir pan.), nors tokią galimybę, siekiant tinkamai informuoti visuomenę, Aprašas nustato.

Esminiai Pranešimo trūkumai lėmė, kad suinteresuota visuomenė, planuojamo statyti VE parko teritorijos gyventojai buvo suklaidinti dėl planuojamos VE parko teritorijos ir apimties,

netinkamai informuoti apie PŪV poveikio aplinkai vertinimo pradžią, dėl ko neturėjo galimybės tinkamai ir laiku pateikti pasiūlymų PŪV organizatoriui ir poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjui bei Aplinkos apsaugos agentūrai.

Atkreiptinas dėmesys, kad numatomas VE parkas yra itin didelės apimties projektas, neabejotinai darysiantis didelį poveikį jo teritorijoje gyvenantiems žmonėms, jų gyvenimo kokybei, gamtai, aplinkai, kraštovaizdžiui, visuomenės sveikatai, asmenų turtui.

Atsižvelgiant į esminius visuomenės informavimo pažeidimus apie planuojamą ūkinę veiklą prašome Poveikio aplinkai vertinimo procedūrą pradėti iš naujo, tinkamai, laikantis Aprašo nuostatų informuojant visuomenę (tinkamai paskelbiant pranešimą) taip sudarant galimybę visuomenei įvertinus pranešime pateiktą teisingą informaciją, teikti pasiūlymus dėl PAV programos dėl UAB „Žalia žemė“ vėjo jėgainių parko Alionių sen., Širvintų sen. Ir Zibalų sen. Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijoje bei dalyvauti poveikio aplinkai vertinimo procese, teikti pasiūlymus užtikrinant teisę į saugią ir sveiką gyvenamąją aplinką, visuomenės gerovę ir kultūros vertybių ir aplinkos apsaugą ir dalyvauti priimant su aplinka susijusius sprendimus

Tokiu klaidinančiu Pranešimu pradėtas UAB „Žalia žemė“ planuojamo iki 117 vėjo jėgainių parko Alionių sen., Širvintų sen. Ir Zibalų sen. Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijoje statybos ir veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesas stabdytinas ir turi būti pradėtas iš naujo, paskelbiant naują tinkamą ir Aprašo nuostatas atitinkantį pranešimą apie poveikio aplinkai vertinimo pradžią ir sudarant galimybę suinteresuotai visuomenei teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauti poveikio aplinkai vertinimo procese, teikti pasiūlymus užtikrinant teisę į saugią ir sveiką gyvenamąją aplinką, visuomenės gerovę ir kultūros vertybių ir aplinkos apsaugą ir dalyvauti priimant su aplinka susijusius sprendimus.

1.2. Netinkamas suinteresuotos visuomenės informavimas PAV ataskaitos rengimo metu. Vengimas teikti jai informaciją.

Visuomenės tarpe itin didelį susirūpinimą kėlė nors ir skurdi pirminė informacija apie planuojamą ūkinę veiklą. Kadangi PAV organizatorius pasirinko minimalų visuomenės informavimo formatą, nenuostabu, kad gyventojai inicijavo tokios informacijos gavimo procedūras. Tai yra raštu prašydavo jiems aktualios informacijos. Kartu pažymėtina, kad būtent ši planuojama ūkinė veikla paskatino vietinius gyventojus burti į asociaciją (buvo įsteigta asociacija „Kraštovaizdis“) ir būtent per ją buvo užduodami vienokie ar kitokie klausimai institucijoms, PAV organizatoriams ir ataskaitos rengėjams.

PAV rengėjai, UAB „Žalia žemė“ ir UAB „Evecon“ PAV ataskaitos rengimo metu neatsakė į suinteresuotos visuomenės paklausimus, prašymus suteikti informaciją, arba tokią informaciją suteikdavo nepateisinamai uždelsę arba neišsamiai. Vien asociacija „Kraštovaizdis“ į UAB „Sweco Lietuva“, UAB „Žalia žemė“, UAB „Evecon“ (atskirai arba kartu į šias įmones) kreipėsi mažiausiai 8 kartus (neskaitant priminimų apie negautus atsakymus), atsakymai gauti 3 kartus (detaliau informacija www.krastovaizdis.eu). Todėl PAV procedūrų metu buvo pažeista 1998 m. birželio 25 d. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija).

Žemiau pateikiame lentelę (Lentelė Nr. 1), kurioje pateikiama informacija apie suinteresuotos visuomenės (šiuo atveju ją vienijančios asociacijos „Kraštovaizdis“) prašymus pateikti jai aktualią informaciją bei gautus arba negautus atsakymus.

Kreipimosi data	Institucijos ar įstaigos pavadinimas	Pateikti klausimai ir/ar prašymai	Atsakymo data	Gautas atsakymas
2023-05-16	Aplinkos apsaugos agentūra	Sustabdyti UAB „Žalia žemė“ planuojamo iki 117 vėjo jėgainių parko Alionių sen., Širvintų sen. Ir Zibalų sen. Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijoje statybos ir veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesą ir jį pradėti iš naujo, paskelbti naują tinkamą ir Aprašo nuostatas atitinkantį pranešimą apie poveikio aplinkai vertinimo pradžią ir sudaryti galimybę suinteresuotai visuomenei teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauti poveikio aplinkai vertinimo procese, teikti pasiūlymus užtikrinant teisę į saugią ir sveiką gyvenamąją aplinką, visuomenės gerovę ir kultūros vertybių ir aplinkos apsaugą ir dalyvauti priimant su aplinka susijusius sprendimus.	2023-05-30	Nurodyta, kad Agentūros nuostatai ir Poveikio aplinkai vertinimo įstatymas nenumato galimybės Agentūrai stabdyti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, paaiškinta visuomenės dalyvavimo procedūrose tvarka.

2023-05-21	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Prašoma suteikti informaciją ir dokumentus	Neatsakyta, kreiptasi su priminimu dėl nepateikto atsakymo	
2023-06-23	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Dėl negauto atsakymo į 2023-05-21 prašymą	2023-06-29	Informacija suteikta neišsamiai, kreiptasi į Lietuvos administracinių ginčų komisiją su skundu, asociacijos skundas patenkintas iš dalies
2023-05-22	UAB „Sweco Lietuva“	Prašoma suteikti informaciją ir dokumentus	Neatsakyta, kreiptasi su priminimu dėl nepateikto atsakymo	
2023-06-23	UAB „Sweco Lietuva“	Dėl negauto atsakymo į 2023-05-22 prašymą	2023-07-03 Nr. V1-632-23	Pateikti atsakymai į 2023-05-22 prašymą
2023-05-22	Lietuvos ornitologų draugija	Prašoma suteikti informaciją dėl galimų susitarimų su UAB „Žalia žemė" ir (ar) UAB „Sweco Lietuva" bei paukščių lizdaviečių stebėjimų būsimo VE parko teritorijoje rezultatų.	Neatsakyta	
2023-05-22	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Dėl įvertinimo ir informacijos suteikimo	2023-05-29	Raštas persiųstas Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai
2023-05-22	UAB „Žalia žemė“	Dėl informacijos suteikimo	Neatsakyta	
2023-07-03	UAB „Žalia žemė“	Prašoma atsakyti, dėl ko iki šiol Asociacija "Kraštovaizdis" dar nėra gavusi atsakymo iš UAB "Žalia žemė" dėl pateikto kreipimosi gegužės 21 d.	Neatsakyta	
2023-06-23	Širvintų rajono savivaldybės merė	Širvintų savivaldybės rajono meri bei savivaldybės tarybai įteiktas 884 vietos gyventojų pasirašytas kreipimasis dėl vėjo elektrinių parko.		Širvintų rajono savivaldybės tarybos posėdyje perskaityta (netiksliai), raštiškas atsakymas negautas.

2023-07-17	Širvintų rajono savivaldybės merė	Pakartotinis prašymas		Širvintų rajono savivaldybės tarybos posėdyje perskaityta, raštiškas atsakymas negautas.
2023-06-23	Lietuvos ornitologų draugija	Asociacija 2023 m. gegužės 22 d. prašymu „Dėl informacijos suteikimo“ kreipėsi į Jus, tačiau iki šiol nėra gavusi jokio atsakymo. Prašome Jūsų paaiškinti, kodėl neatsakyta į minėtą kreipimąsi.	Neatsakyta	
2023-06-28	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Prašoma suteikti informaciją apie nekilnojamojo turto mokesčio apskaičiavimą VE parkui.	Neatsakyta	
2023-07-17	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Prašymas pateikti kopiją Širvintų rajono savivaldybės administracijos 2023 m. kovo mėnesio rašto.	2023-09-06	Prašytas raštas nepateiktas
2023-07-17	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Dėl informacijos suteikimo (dėl aplinkos ministro įsakymo)	2023-07-28	Pateiktas paaiškinimas
2023-07-19	UAB „Žalia žemė“, UAB „Evecon“	Dėl informacijos suteikimo	Neatsakyta	
2023-07-26	Lietuvos ornitologų draugija UAB „Sweco Lietuva“ UAB „Evecon“ UAB „Žalia žemė“	Dėl informacijos suteikimo Prašome Jūsų rengiant PAV ataskaitą atsižvelgti į moksliniais tyrimais pagrįstus būtinus atstumus nuo VE iki paukščių bei šikšnosparnių migracijos vietų, perimviečių, lizdavičių, maitinimosi, žiemojimo ir sankauptų vietų, ir užtikrinti, kad jų būtų laikomasi (pvz., Juodasis gandrai (<i>Ciconia nigra</i>) – nuo 2500 iki 5000 m, Mažasis erelis rėksnys (<i>Clanga</i>	Neatsakyta (Lietuvos ornitologų draugija)	

		<p><i>pomarina</i>) – nuo 2000 iki 3000 m, Žuvininkas (<i>Pandion haliaetus</i>) nuo 2500 iki 5000 m, Šikšnosparniai (<i>Chiroptera</i>) nuo 200 + ilgiausios VE mentės ilgis iki 400 + ilgiausios VE mentės ilgis, migruojančių pilkųjų gervių (<i>Grus grus</i>) poilsio ir nakvynės sankaupų vietos – nuo 2000 iki 5000 m ir kt.).</p> <p>Jei rengiant PAV ataskaitą taikomi kitokie (mažesni) atstumai nuo VE iki paukščių bei šikšnosparnių migracijos vietų, perimviečių, lizdavičių, maitinimosi, žiemojimo ir sankaupų vietų, prašome nurodyti kokie konkretūs atstumai taikomi, kokiais moksliniais tyrimais jie pagrįsti bei nurodyti tokių mokslinių tyrimų užsakovus ir vykdytojus.</p> <p>Taip pat primename, kad asociacija „Kraštovaizdis“ jau du kartus kreipėsi į Lietuvos ornitologų draugiją su prašymais suteikti informaciją aplinkosaugos klausimais, susijusias su numatomu statyti VE parku, tačiau atsakymų iki šiol nėra gauta.</p> <p>Tikimės iš UAB „Sweco Lietuva“ bei Lietuvos ornitologų draugijos bendradarbiavimo bei paslaugų teikimo užsakovams pirmiausia atsižvelgiant ir įgyvendinant pagrindinius Orhuso konvencijos tikslus – apsaugoti kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi jo sveikatai ir gerovei palankioje</p>		
--	--	---	--	--

		aplinkoje, užtikrinant suinteresuotos visuomenės teisę gauti informaciją, teisę dalyvauti priimant sprendimus.		
2023-08-07	Širvintų rajono savivaldybės merė	Dėl susitikimo		Atsakyta žodžiu
2023-08-08	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Dėl teisės akto priėmimo	2023-09-19	Paaiškinta, kad vyksta derinimas.
2023-08-08	Aplinkos apsaugos agentūra	Dėl informacijos suteikimo	2023-09-27	Atsakyta
2023-08-09	Lietuvos Konkurencijos taryba	Prašymas dėl tyrimo pradėjimo dėl vėjo elektrinių parkų plėtros.	2023-09-14	
2023-09-06	Lietuvos ornitologų draugija	Dėl informacijos suteikimo Primename, kad asociacija „Kraštovaizdis“ jau tris kartus kreipėsi į Lietuvos ornitologų draugiją su prašymais suteikti informaciją aplinkosaugos klausimais, susijusias su numatomu statyti VE parku, tačiau atsakymų iki šiol nėra gauta. Asociacijai tapo žinoma, kad Lietuvos ornitologų draugija tiesiogiai teikia paslaugas UAB „Žalia žemė“ rengiant VE parko poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) ataskaitos dalį, susijusią su laukinių paukščių apsauga. Todėl prašome informuoti ar nebus mažinami rekomenduojami atstumai nuo projektuojamų vėjo elektrinių iki paukščių lizdaviečių, migracijos vietų ir kt., kurie pagrįsti moksliniais tyrimais ir	Neatsakyta	

		<p>nurodyti 2022 m. balandžio mėnesį derinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymo projekto „Dėl detalių vėjo elektrinių reikšmingo neigiamo poveikio paukščiams ir šikšnosparniams kriterijų, žalos paukščiams ir šikšnosparniams prevencijos ir pašalinimo priemonių taikymo ir tyrimų reikalavimų aprašo patvirtinimo“ (toliau – Projektas).</p> <p>Jei VE parko PAV ataskaitos dalis su rekomendacijomis dėl laukinių paukščių apsaugos jau yra parengta – prašome ją pateikti su nurodomai rekomenduojamais atstumais, jei ne – kada ši PAV ataskaitos dalis bus parengta.</p> <p>Taip pat prašome paaiškinti ar bus laikomasi Projekte nurodytų atstumų vėjo elektrinių iki paukščių lizdaviečių, migracijos vietų ir kt. Jei ne – kuo remiantis bus taikomi kitokie atstumai.</p>		
2023-09-12	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Dėl informacijos suteikimo (dėl specialiojo plano)	-	
2023-09-12	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Dėl informacijos suteikimo (dėl aplinkos ministro įsakymo)	2023-09-19	Atsakyta
2023-09-08	AB „Lietuvos paštas“	Prašymas dėl siunčiamų UAB "Žalia žemė" informacinių pranešimų.	2023-09-15	Atsakyta
2023-09-08	UAB „Žalia žemė“	Dėl informacijos suteikimo – priminta apie nepateiktus atsakymus į ankstesnius prašymus suteikti informaciją	Neatsakyta	

2023-10-04	Lietuvos konkurencijos taryba	Dėl tyrimo pradėjimo	2023-10-26	Atsakyta
2023-10-05	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai Lietuvos respublikos energetikos ministerijai Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komitetui	Dėl informacijos suteikimo ir parlamentinio tyrimo pradėjimo.	2023-10-27	Atsakymas iš Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos
2023-10-13	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija	Dėl informacijos suteikimo.	-	
2023-11-16	Lietuvos Respublikos energetikos ministerija	Dėl informacijos suteikimo ir dokumentų pateikimo	2023-12-07	Atsakyta
2023-11-16	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos	Dėl informacijos suteikimo (priminta apie nepateiktą informaciją)	2023-12-20	Atsakyta
2023-12-18	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Dėl informacijos suteikimo	2024-01-02	Atsakyta
2023-12-22	UAB „Sweco Lietuva“	Dėl rengiamos poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos	Neatsakyta	
2024-01-16	AB „Sweco“	Concerning the environmental impact assessment	Neatsakyta	
2024-01-16	UAB „Žalia žemė“, UAB „Evecon“, UAB „Sweco Lietuva“	Prašymas dėl informacijos suteikimo	2024-01-30	Į 2023-05-22, 2023-07-26, 2023-09-08, 2024-01-16 raštus
2024-01-18	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Dėl informacijos suteikimo	2024-02-19	Atsakyta

2024-01-22	Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkė	Kreipimasis		Raštu neatsakyta, pristatyta posėdyje
2024-02-05	Širvintų rajono savivaldybės administracija	Dėl Širvintų rajono savivaldybės strateginio veiklos plano projekto 2024-2026 metais	2023-02-23	Atsakyta
2024-02-05	UAB „Sweco Lietuva“	Dėl rengiamos poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos	Neatsakyta	
2024-02-20	UAB „Sweco Lietuva“	Dėl poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos	Neatsakyta	

Lentelė Nr. 1. Susirašinėjimas.

2. KITI PRANEŠIMO APIE PAV PRADŽIĄ TRŪKUMAI

PAV ataskaitos 2 tekstiniam priede „Pranešimo apie PAV pradžią viešinimo, derinimo dokumentai“ **nenurodyta** Širvintų rajono savivaldybės administracijos Alionių, Širvintų ir Zibalų seniūnijų elektroninių laiškų data, **nepateikta** skelbimų apie Pranešimą seniūnijų skelbimo lentose fotofiksacija, todėl šiuo metu PAV ataskaitoje esantys duomenys kelia abejonių apie tinkamą visuomenės informavimą seniūnijose.

Pranešimas Aplinkos apsaugos agentūros interneto svetainėje buvo paskelbtas 2023 m. kovo 7 d., nuo šios dienos pradėtas skaičiuoti 10 darbo dienų terminas visuomenei pateikti pasiūlymus. Skelbimas Širvintų rajono savivaldybės vietinėje spaudoje – laikraštyje „Širvintų kraštas“ išspausdintas tik 2023 m. kovo 10 d., taip sutrumpinant terminą ir sumažinant galimybę rajono gyventojams pateikti pasiūlymus dėl PŪV, nors nustatytas terminas itin trumpas – tik 10 darbo dienų nuo skelbimo paskelbimo Aplinkos apsaugos agentūros interneto puslapyje.

Dėl šios priežasties ne visi gyventojai ir suinteresuota viešuomenė turėjo galimybę pateikti pasiūlymus PAV programai (atitinkamai ją papildant) bei užduoti klausimus.

Jei visuomenei būtų sudarytos tinkamos sąlygos (nustatytas pakankamas terminas bei pasirinktas aktyvesnis informavimas), tai ir PAV programa būtų išsamesnės ir aktualūs tyrimai būtų atlikti. Ataskaitos užsakovai sąmoningai pasirinko formalų ir skubotą dokumento rengimo procesą, taip siekdami ne atliepti visuomenės interesams, o išvengti visuomenės dėmesio.

3. NETINKAMAI PARINKTI PAV PROCESO DALYVIAI

Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (apibrėžiančiai kas yra atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo procesų dalyviai) 2 punkto a papunktis nurodo, kad tokiu dalyviu yra savivaldybės, kurios teritorijoje planuojama ūkinė veikla, meras ar jo įgaliotas savivaldybės administracijos direktorius. PAV ataskaitos 10 puslapyje nurodyti PAV subjektai. Tarp jų nėra Molėtų rajono savivaldybės (yra Širvintų rajono savivaldybė).

Pateiktoje PAV ataskaitoje (79 puslapis) nurodoma, kad PŪV vietai artimiausios požeminio vandens vandenvietės (ŽGR duomenų bazės informacija) :• UAB „Molėtų vanduo“ vandenvietė, (Reg. Nr. 3560), esanti Utenos apskr., **Molėtų r. sav.**, nuo artimiausios planuojamos VE B27 už 2,28 km rytų kryptimi; UAB „Molėtų vanduo“ vandenvietė, (Reg. Nr. 3050), esanti Utenos apskr., **Molėtų r. sav.**, nuo artimiausios planuojamos VE BN95 už 1,66 km rytų kryptimi; • UAB „Molėtų vanduo“ vandenvietė, (Reg. Nr. 2811), esanti Utenos apskr., **Molėtų r. sav.**, nuo artimiausios planuojamos VE B27 už 1,33 km šiaurės rytų kryptimi. PAV Ataskaitos 12 puslapyje nurodyta, kad „ PAV ataskaitoje planuojamos ir vertinamos transformatorių pastotės TP vieta yra Bekešių k., Giedraičių sen. **Molėtų r. sav. teritorijoje** (3.1.1.1 pav).“

Ataskaitos 186 psl. nurodyta, kad planuojamos statyti VE bus artimu atstumu nuo Molėtų rajone esančių nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių (Giedraičių žydų žudynių vieta ir kapas; Bekupės dvaro sodyba su priklausiniais). Ataskaitos 191 psl. nurodyta, kad šalia planuojamų požeminių kabelių linijos artimiausios nekilnojamojo kultūros paveldo vertybės yra Molėtų rajone (Giedraičių paminklas Lietuvos kariams; Lietuvos partizanų kapai).

Akivaizdu, kad planuojama ūkinė veikla – vėjo elektrinių parkas ir šiam parkui reikalinga infrastruktūra (transformatorinės, elektros tinklai, kabeliai ir kita) **yra vientisas projektas**. Atsižvelgiant į tai, kad **dalis šios planuojamos ūkinės veiklos dalių planuojama Molėtų savivaldybės teritorijoje** bei į tai, kad atskirų vėjo elektrinių statybos vietos yra šalia Molėtų rajono savivaldybės itin jautrių teritorijų – vandenviečių (žr. Ataskaitos 79 psl.) bei į tai, kad rengiant šią ataskaitą nebuvo atliekami jokie geologiniai tyrimai (ataskaitoje apie tokių tyrimų prasmę kalbama tik kaip apie poreikį įsivertinti pamatų įrengimui reikalingų žaliavų kiekį (Ataskaitos 50 psl. skyrius „Žaliavos ir medžiagos“), o tai reiškia, kad neįvertintas poveikis minėtoms vandenvietėms (jau nekalbant apie poveikį aplinkai, hidrologiniam režimui, o tuo pačiu ir gyvūnų buveinėms). PAV ataskaitoje nėra jokių duomenų apie tai, kad Pranešimas apie PAV pradžia buvo įteiktas Molėtų rajono savivaldybės vykdomajai institucijai, kokius pasiūlymus Molėtų rajono savivaldybės vykdomoji institucija teikė planuojamos ūkinės veiklos organizatoriui

arba PAV dokumentų rengėjui, į kuriuos PAV dokumentų rengėjas atsižvelgia rengdamas PAV ataskaitą, kaip šis Pranešimas buvo viešinamas Molėtų rajono savivaldybės teritorijoje

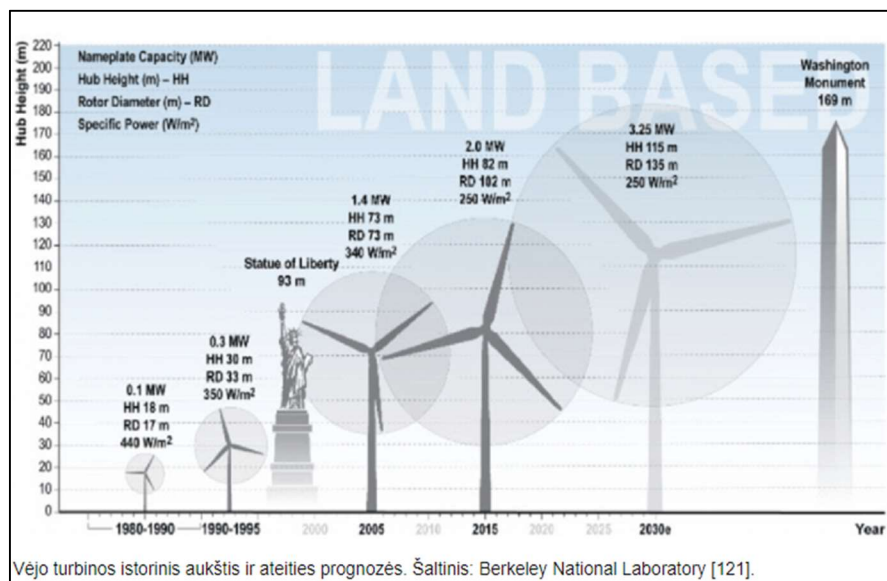
Atsižvelgiant į aukščiau išsakytus argumentus prašome į poveikio aplinkai vertinimo subjektus įtraukti Molėtų rajono savivaldybę ir PAV procedūra vykdyti taip, kad būtų užtikrintas šios savivaldybės (bei jos gyventojų) tinkamas informavimas.

4. PASKELBTOS PAV ATASKAITOS TRŪKUMAI

4.1. Netinkamai įvertintas (neįvertintas) padidėjusio VE aukščio (menčių ilgio, galingumo) galimas poveikis. Taikomos netinkamos metodikos.

PAV ataskaitos rengėjai neretai nurodo įvairias metodikas (tai pasakytina apie VE poveikį paukščiams, šikšnosparniams, gyventojų sveikatai dėl garso šešėliavimo), kuriomis remiantis daromos vienokios ar kitokios išvados. Atkreiptinas dėmesys, kad šių metodikų rengimo metu vyravo gerokai mažesnio galingumo ir žemesnės vėjo elektrinės. Visame pasaulyje yra tendencija didinti VE aukštį ir galingumą. Lietuva ne išimtis. Aukštesnių VE poveikis iš esmės skiriasi nuo žemųjų, todėl reikia arba remtis aktualiomis metodikomis arba atlikti reikiamus tyrimus įvertinant šių gerokai aukštesnių (nei vyravo metodikų rengimo metu) VE poveikį tiek aplinkai tie žmonių sveikatai.

Lentelėje pateikti projektuojamų (nurodytų PAV ataskaijoje) VE modeliai kelia susirūpinimą visuomenei dėl jų, palyginus su kitose šalies vietose jau veikiančiomis anksčiau statytais mažesnėmis VE, kurių neigiamas poveikis žmonių sveikatai ir gamtai yra aptartas ne viename moksliniame tyrime, **dar didesnio aukščio, ilgesnių menčių, kurios meta šešėlį, ir galingumo.**

Pav. Nr. 1. Vėjo turbinos aukštis ir prognozės.

Iš pateikto paveiksluko matome, jog PAV ataskaitoje minimos planuojamos statyti VE gerokai lenkia prognozuotus parametrus 2030 m.

3.2.2.1 lentelė. Planuojamų VE techniniai parametrai (skirtingų technologinių alternatyvių tipų)			
VE parametras	VE gamintojas ir modelis*		
	A	B	C
	General Electric Cypress GE-164	Enercon E-175 EP5 6.0	Vestas V172 6.8
Vienos VE galia, MW	6,3	6	7,2
Rotoriaus su mentėmis skersmuo, m	164	175	172
Menčių skaičius, vnt.	3	3	3
Stiebo aukštis, m	167	162	166
Bendras VE aukštis su pakelta mente (aukščiausias konstrukcijų taškas), m	249	249,5	252
Gamintojo deklaruojamas garso lygis, dBA	107	106,5	106,9
Bendras VE skaičius, vnt.	72	72	72
Bendras visų VE galingumas, MW	Iki 453,6	Iki 432,0	518,4

* - įgyvendinant techninius sprendinius, pasikeitus VE modelių pasiūlai rinkoje galimos ir kitos ne didesnių parametru kaip: bendras VE aukštis - iki 252 m, rotoriaus su mentėmis skersmuo – iki 175 m, stiebo aukštis - iki 167 m, sklaidžiamo triukšmo lygis – iki 107,0 dBA technologinės VE alternatyvos, kurios neviršytų šio PAV metu įvertinto maksimalaus poveikio masto.

Pav. Nr. 2 Planuojamų VE techniniai parametrai.

PAV ataskaitos rengėjas nepaaiškina, kodėl šitam kraštovaizdžiui pasirinkti būtent tokio dydžio VE, todėl negalime žinoti, kad pasirinktas optimaliausias variantas būtent šitai vietai. Tai yra PAV ataskaitos rengėjas net **nesvarstė alternatyvos** – žemesnių VE projektavimo.

Žemiau pateikiame argumentus (bei nuorodas apie mokslinius tyrimus pagrindžiančius šiuos argumentus), kodėl būtina atskirai įvertinti tokio aukščio VE poveikį ir kodėl klaidinga remtis pasenusiomis metodikomis.

4.2. Neįvertintas padidėjusio VE aukščio poveikis paukščių mirtingumui

Tiriant paukščių mirtingumą nuo susidūrimo su vėjo įrenginiais JAV ankstesniais tyrimais apskaičiuota, jog kasmet įvyksta **iki 573 000** mirtinų paukščių susidūrimų su JAV vėjo turbinomis. (44)

Autoriai darė prielaidą, kad kasmet VE turbinose žūsta nuo 140 000 iki 328 000 paukščių (vidurkis = 234 000) ir jų atliktas **tyrimas patvirtino, kad mirtingumas didėja didėjant turbinos stebulės aukščiui.**

Tyrimo rezultatai dar parodė, jog mirtingumo rodikliai skirtinguose regionuose kinta, todėl „**prieš perėjimą prie aukštesnių vėjo turbinų, būtina įvertinti riziką paukščiams**“.

Naujausias 2024 m. tyrimas „Ar dydis svarbus? Vėjo turbinos dydžio įtakos paukščių ir šikšnosparnių mirtingumui tyrimas“ autorių Julie C. Garvin ir kt teigimu (45) yra **pirmasis**, analizuojantis mažėjančio VE atstumo tarp žemės ir VE mentės galo, kai ji yra apatiniame taške (ground-clearance) poveikį sparnuočiams. Taip pat buvo tiriama kaip **VE dydis įtakoja žuvusių paukščių pasiskirstymą stėbėjimo plote** šalia VE.

Tyrimo eigoje buvo sukurtas modelis, leidęs kompleksiskai ištirti kelių VE parametrų įtaką 3 JAV įprastų rūšių mirštamumui ir kritimo atstumams: šikšnosparnio (*Lasiurus cinereus*), raguotojo vieversio (*Eremophila alpestris*) ir raudonuodegio suopio (*Buteo jamaicensis*).

Rezultatai parodė, kad:

- mažėjantis atstumas tarp žemės ir VT mentės apatiniame taške **padidino visų trijų rūšių mirtingumą**“ (labiausiai nukentėjo šikšnosparniai);
- padidėjęs rotoriaus skersmuo **padidino raudonuodegio suopio ir mažesniu mastu raguotųjų vieversių mirtingumą**.
- **didėjant galiai, padidėjo raguotųjų vieversių mirtingumas**.

Be to, VE padidėjimas turėjo **stiprų specifinį poveikį žuvusių paukščių pasiskirstymui teritorijoje**, o tai įtakoja teritorijos, kurioje vykdomas susidūrusių su VE paukščių skaičiavimas, dydžio nustatymą bei mirtingumo rodiklių įvertinimą ateities tyrimuose.

Taigi galima teigti, kad VE aukštėjimas turi įtakos ne tik paukščių mirtingumui, bet ir vėjo projektų plėtrai, ir laukinės gamtos valdymo sprendimams. Autoriai kalba apie **būtinybę VE poveikį tirti kompleksiskai**. Pvz. reikalingi tyrimai dėl **VE tankio ir VE dydžio sąveikos su poveikiu gamtai**.

Prašome PAV ataskaitoje įvertinti nurodytus mokslinius tyrimus bei galimą tikrąjį VE poveikį (prašome nesiremti pasenusiomis metodikomis (kurių rengimo metu vyravo gerokai mažesni VE aukščiai). Jei reikia – prašome atlikti reikiamus tyrimus.

4.3. Neįvertintas padidėjusio VE aukščio poveikis eksploatacijai (susidėvėjimas ir gedimai)

PAV Ataskaitoje neaparta ir neanalizuota VE griūties rizika kitos su struktūriniais gedimais susijusios grėsmės

Kitas gyventojus neraminantys aspektas yra žiniasklaidoje apžvelgti gedimų ar net griūties atvejai. 2021 m. Kanados ir Libano universitetų atiktame VE sukeliamų vibracijų tyrime (46) autoriai nurodo tokį **VE aukščio didinimo neigiamą aspektą:**

- sumažėjęs tarnavimo laikas;
- dažnesni gedimai;
- galimos griūtys.

Autorių teigimu „*Didesnės vėjo jėgainės patiria didesnę apkrovą, o masės mažinimo būtinybė daro jas lankstesnėmis. Padidėjus vėjo turbinų dydžiui, atsiranda didesnės konstrukcijos vibracijos, kurios sumažina komponentų (menčių, pagrindinio veleno, guolių, generatoriaus, pavarų dėžės ir kt.) tarnavimo laiką ir gali sukelti gedimą arba sunaikinimą.*“

Vėjo energetikos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinėse rekomendacijose (beje jas rengė UAB Sweco Lietuva) nurodoma, kad:

Struktūriniai pažeidimai

Vėjo elektrinių konstrukcija turi įtakos struktūrinių pažeidimų rizikai, dėl kurių galimi darbuotojų ar gyventojų susižalojimai. Nelaimingų atsitikimų pavojus kyla dėl ekstremalių klimatinių sąlygų: (47)

- *Menčių ar jų dalių atitrūkimai. Nutrūkusi mentė gali būti nusviesta net iki 1 km atstumo. Paprastai mentės gaminamos iš kompozicinių medžiagų be varžtų;*
- *Gaisrai dėl išorinių ar pačios elektrinės elektros sistemos darbo priežasčių;*
- *Konstrukcijos pažeidimai (pvz. turbinos nukritimas ar bokšto sugriuvimas);*
- *Ledo švaistymas;*
- *Transporto avarijos, gabenant didelių gabaritų dalis;*
- *Žala aplinkai (paukščių žūtis);*
- *Kitos priežastys (žaibas, elektros perdavimo sistemos gedimai ir kt.).*

Teigiama, kad JK per pastaruosius 5 metus būta 1500 vėjo elektrinių pažeidimų atvejų (47). Taigi, tai nėra retas reiškinys. Struktūriniai pažeidimai yra pavojingi – apie 7 - 8,5 proc. avarijų atvejų būna žmonių mirčių Caithness Windfarm Information Forum, 2013. Apskaičiuota struktūrinių pažeidimų tikimybė siekia 1/1000 VE per metus. Gyvenamosiose vietovėse vidutinė individuali rizika siekia 1/ mln. per metus (t.y. 1 mirties atvejis iš 1 mln. riziką patiriančių gyventojų).

Prašome papildyti PAV ataskaitą aktualiais moksliniais tyrimais paremtais sprendimais, kaip bus užkertamas kelias galimoms griūtims užkardyti.

5. PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS SUSIDARANČIŲ ATLIEKŲ SUTVARKYMAS

Ataskaitoje (51 lapas) rengėjai nepagrįstai mažą dėmesį skyrė susidarančių atliekų sutvarkymui. Tam tikroms atliekomis dėmesio visai neskyrė. Ataskaitoje apsiribota išimtinai statybos metu susidarančių atliekų sutvarkymui, o demontavimo metu susidariusiu atliekų sutvarkymą rengėjai išsprendė vienu sakiniu - *Pasibaigus VE eksploatacijos terminui ir įrenginių savininkui nusprendus jų toliau nebeeksploatuoti, VE būtų demontuotos ir utilizuotos LR teisės aktuose numatyta tvarka.* Toks požiūris į atliekų susidarymą iliustruoja PŪV vykdytojo požiūrį į aplinką – kuo greičiau paleisti elektrines, o po to kaip nors. Tačiau PAV procesas tam ir įteisintas, kad būtent PAV ataskaitose (o vėliau ir atitinkamuose veiklos vykdytojui išduotuose leidimuose) būtų itin aiškiai, išsamiai ir nedviprasmiškai aprašytas veiklos metu ir jos nutraukimo atveju susidarančių atliekų tinkamas sutvarkymas.

Sparčiai augant vėjo energijos gamybai, sąvartynai yra perpildyti menčių šiukšlėmis. Dauguma jų buvo įrengti daugiau nei prieš dešimtmetį, kai įrengimų skaičius buvo penktadalis dabartinių. Kembridžo universiteto atliktame tyrime apskaičiuota, kad iki 2050 m. susidarys 43 milijonai tonų vėjo turbinų menčių atliekų, kurių dauguma bus šalinamos sąvartynuose. Tikimasi, kad Kinijoje bus 40 procentų pasaulio atliekų; Europa 25 proc.; JAV 16 proc.; o likusioje pasaulio dalyje – 19 proc. (48)

Kadangi mokslininkai iškelia klausimą dėl mažėjančio eksploatacijos laiko (tyrimo rezultatai aukščiau), o VE statoma vis daugiau, neperdirbamų atliekų kiekis kaupsis dar didesniu greičiu, nors su utilizavimo problema jau dabar susidūria šalys, anksčiau pradėję gaiminti vėjo energiją.

Žiniasklaidoje aptinkama užsakytų publikacijų apie ateityje galimą susidevėjusių VE panaudojimą (jeigu kas nors išras būda, o iki tol siūloma atliekas sandėliuoti), tačiau šiai dienai neperdirbamų milžiniškų (palyginkime su traktoriaus dydžiu) konstrukcijų **utilizavimas yra neišspręsta problema.** Tai patvirtina Bloomberg 2020 m. publikacija „Vėjo turbinų menčių negalima perdirbti, todėl jos kaupiasi sąvartynuose“ (49)

Pav. Nr. 3. VE menčių utilizavimas.

Tačiau plėtojant VE tinklą į tyrimų išvadas apie didesnių VE galimas rizikas neatsižvelgiama. Iki šiol laikomasi principo „kuo didesnė, tuo geriau“. Pvz. JAV Energijos efektyvumo ir atsinaujinančios energijos biuras savo 2023 m. publikacijoje „Vėjo turbinos: kuo didesnės, tuo geriau“ (9) Matyt, tokios pozicijos laikosi ir Širvintų r. projekte.

Iki 2025 m. Europa per metus išmontuos 25 000 tonų menčių, o iki 2030 m. – 52 000 tonų per metus. Taip pat planuojama drausti VE utilizavimą sąvartynuose nuo 2025 m.

Akivaizdu, kad aukštesnių ir galingesnių VE statyba tiesiogiai susijusi ir greitesniu atliekų (šiuo atveju menčių) atsiradimu.

PAV ataskaitos rengėjas ataskaitoje nenurodo:

- kaip ateityje numato utilizuoti VE, pasibaigus jų eksploatacijos laikui;
- kokie atliekų kiekiai susidarys baigus eksploatuoti VE;
- Kokios kategorijoms priskiriamos susidaranti atliekos (pavojingos, nepavojingos);
- demontavus stiebus, kas bus daroma su po žeme tiestais kabeliais, pamatais ir kt.
- kaip bus utilizuojamos atliekos, jeigu ES bus priimtas draudimas utilizuoti jas sąvartynuose. Kur jos būtų sandėliuojamos?
- kaip bus užtikrintas atliekų sutvarkymas, jeigu statytojas nutrauktų savo veiklą (banko garantija, draudimas ir pan.)?

Prašome pateikti atsakymus į aukščiau pateiktus klausimus, kadangi ataskaitoje jie neaptarti arba aprašyti neišsamiai.

6. PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS PŪV POVEIKIS ŽEMĖS GELMĖMS, HIDROLOGINIAM REŽIMUI

Dėl itin didelio projektuojamų vėjo jėgainių aukščio, konstrukcijų svorio bei tenkančios apkrovos būtini itin tvirti ir gilūs pamatai. Pamatų įrengimas aptariamas statinio projektavimo stadijoje, kai reikia atsakyti į techninius klausimus – galimų apkrovų ir masės išlaikymas, stabilumas, atsparumas ir pan. Tuo tarpu ataskaitoje **turi būti** vertinama tokių gilių kasinėjimų poveikis hidrologiniam režimui bei aptariami tokių pamatų demontavimo klausimai. Nei vien nei kita ataskaitoje neatarta. Primintina, kad dali VE projektuojamos šalia vandenviečių (artimiausia yra už 1,02 kilometro). Iš viso šalia planuojamų VE yra 11 vandenviečių, kurio nutolusios nuo jų 1,02 – 3,09 km (ataskaitos 79-80 lapas).

Ataskaitoje **nėra** nurodyti gyvenamųjų namų naudojami šuliniai ar arteziniai gręžiniai. **Prašome juos visus nurodyti.**

Rengiant šią ataskaitą nebuvo atliekami jokie geologiniai tyrimai (ataskaitoje apie tokių tyrimų prasmę kalbama tik kaip apie poreikį įsivertinti pamatų įrengimui reikalingų žaliavų kiekį (Ataskaitos 50 psl. skyrius „Žaliavos ir medžiagos“), o tai reiškia, kad **neįvertintas** gręžinių reikalingų pamatams įrengti (įskaitant ir kaltinių pamatų įrengimą)poveikis.

Dėl mums nežinomų priežasčių PAV ataskaitos rengėjai pateikia šioje savivaldybėje atliktų žvyro ir kitų iškasenų žvalgybos darbus, kurie niekaip nesusiję su planuojama ūkine veikla.

Pačioje ataskaitoje nurodoma, kad „*Rajono aktyvios vandens apykaitos zonos, slūgsančios virš vidurinio devono Narvos regioninės vandensparos, hidrogeologiniame pjūvyje išskiriami: gruntinio vandens horizontas, spūdiniai kvartero tarpmoreniniai ir spūdiniai prekvartero vandeningieji horizontai ir kompleksai. Gruntinis vanduo susikaupęs dabartinėse pelkių ir aliuvinėse, viršutinio pleistoceno aliuvinėse, fliuvioglacialinėse ir limnoglacialinėse nuogulose (durpėje, smėlyje, žvyre) ir viršutinėje, plyšiuotoje moreninių priemolių ir priesmėlių dalyje. Gruntinio vandens slūgsojimo gylis – iki 5 m, rytiniame pakraštyje - iki 10 - 20 m ir daugiau*“.

Taigi akivaizdu, kad bet koks kasinėjimas gilyje, kuriame slūgso gruntiniai vandenys gali daryti poveikį:

- a) teritorijos hidrologiniam režimui;**
- b) netoli VE veikiančioms vandenvietėms;**

- c) netoli VE esantiems šuliniams, kuriuos naudoja vietos gyventojai;
- d) netoli esantiems arteziniais gręžiniams, kuriuos naudoja vietos gyventojai;
- e) netoli esantiems paviršiniams vandens telkiniams;
- f) dėl poveikio paviršinimas vandens telkiniams gali būti paveikiamos gyvūnų buveinės, kurios tie paviršiniai vandens telkiniai yra gyvybiškai svarbūs.

Nei į vieną šių klausimų PAV ataskaitoje atsakymų nėra. Todėl prašome atlikti reikiamus geologinius tyrimus ir ataskaitoje pateikti išvadas, kokį poveikį turės daugybinių (tiek kiek vėjo jėgainių) gilių pamatų įrengimas gamtinėje aplinkoje (įskaitant ir poveikį žmonių naudojamoms vandenvietėms, šuliniams bei gręžiniams).

7. NEĮVERTINTOS KONKREČIOS PRIEMONĖS DĖL VĖJO ELEKTRINIŲ MENČIŲ APLEDĖJIMO IR APSAUGOS NUO ŠIOS GRĖSMĖS

Lietuvoje jau nekartą viešoje erdvėje pasirodydavo pranešimų apie nuo VE menčių skriejančius ledo gabalus.

Turi būti aiškiai nurodyti ir suplanuoti planuojamų vėjo elektrinių atstumai nuo viešo naudojimų kelių (ne tik valstybinių, kaip nurodyta ataskaitoje), atsižvelgiant į menčių apledėjimą, ledų kritimo trajektoriją, saugūs atstumai nuo kelių dėl galimos vėjo elektrinės griūties ir pan. Taigi, visų pirma turi būti išskirta besisukančių apledėjusių menčių ledų nusvaidymo zoną, kurioje turi būti užtikrintas atitinkamas ženklavimas ir pan. Žinoma, kad VE statyba negalima jei gyvenamieji namai ar keliai patenka į tokią zoną, nes kalba eina apie didelius ledo gabalus, kurie kelią pavojų žmonių gyvybei ir sveikatai.

Ataskaitos rengėjai menčių apledėjimo keliamam pavojui teskyrė vieną sakinį- *Menčių apledėjimas yra galimas, tačiau VE vibrosensoriai fiksuoja menčių apledėjimą ir tokiu atveju stabdo VE darbą.*

Ataskaitoje nenurodyta, kokie vibrosensoriai bus diegiami. Nenurodytos šių vibrosensorių techninės specifikacijos (kad jų patikimumu galėtų įsitikinti gyventojai bei derinančios institucijos. Netoleruotina situacija, kad tiek institucijoms, tiek gyventojams numetamas abstraktus teiginys apie nuasmenintą įrenginį, kurio veikimo galimybių neįmanoma patikrinti.

Ataskaitoje nurodyta, kad: „turi būti ne mažesnis kaip VE aukštis iki vertikalioje pozicijoje UAB „Žalia žemė“ planuojamų iki 72 vėjo elektrinių parko Alionių, Širvintų ir Zibalų sen. Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijose statyba ir veikla esančios mentės galo pridedant dar 10 % bendro ilgio. Planuojamų VE maksimalus aukštis su pakelta mente (alternatyvos C atveju) siektų 252 m,

taigi įvertinant reikiamą saugos koeficientą saugus atstumas iki pastato VE griūties atveju sudarytu apie 277,2 m.“.

Prašome:

- a) ataskaitoje numatyti VE griūties ir besisukančių apledėjusių menčių ledų nusvaidymo zoną. Ją prašome pagrįsti turima moksline ir technine informacija.
- b) Išsamiai aprašyti Ataskaitoje minimus vibrosensorius, kurie fiksuoja menčių apledėjimą ir tokiu atveju stabdo VE darbą. Pateikti konkretaus gamintojo ir konkretų (konkrečius) tokio vibrosensoriaus modelį, jo atitiktį standartams patvirtinančius dokumentus. Nurodyti jų veikimo principus, paremtus technine dokumentacija (jei techninė dokumentacija ne lietuvių kalba, prašome pateikti vertimą). Nes be šios informacijos neįmanoma įvertinti ataskaitoje nurodytų teiginių.
- c) Ataskaitoje aprašyti, kaip vyks tokių vibrosensorių įrengimo kontrolė (kas užtikrins, kad jie bus įrengti) bei jų veiklos (naudojimo) kontrolė (kokia institucija ar kitas subjektas užtikrins tokios įrangos teisingą eksploatavimą).

8. NEĮVERTINTAS SIGNALINIS APŠVIETIMAS

PAV ataskaitoje neįvertintas naktinis vėjo elektrinių signalinis apšvietimas, jo poveikis aplinkai, visuomenės sveikatai.

9. NEĮVERTINTA GAISRŲ GRĖSMĖ

Neįvertintas poveikis aplinkai dėl gaisrų miškuose, nors vėjo elektrinės dažnu atveju planuojamos prie pat miško, saugomų teritorijų (pvz., B3, B4, B5-1 ir kt.), nenumatytos gaisrų gesinimo priemonės. Neįvykdytas Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento Širvintų priešgaisrinės tarnybos 2023-03-20 raštu Nr. 9.4-7-422/2023(11.7.168E) duotas nurodymas PAV ataskaitos rengimui.

10. NEĮVERTINTAS NEKILNOJAMOJO TURTO NUVERTĖJIMAS

Ataskaitoje nurodyta, kad statistinių duomenų, įrodančių turto vertės sumažėjimą dėl apylinkėse eksploatuojamų vėjo elektrinių Lietuvoje nėra. Tokia formuluote siekiama apeiti šią itin svarbią sritį.

Akivaizdu, kad žemės sklypuose, esančiuose šalia vėjo elektrinių, esančio nekilnojamojo turto vertė sumažės. Teritorijoje yra daug gyvenviečių, viensėdžių, dalis gyvenamųjų namų šiuo metu negyvenami, mirus ankstesniems šeiminiškams. Šio krašto nekilnojamojo turto vertybė yra tai, kad jį supa išskirtinis kraštovaizdis. Sodybos ir gyvenamieji namai planuojamo vėjo elektrinių parko teritorijoje buvo noriai perkami poilsiui dėl artimos Vilniaus kaimynystės. Akivaizdu, kad esanti kaimynystėje vėjo elektrinė, ypač tokio didelio aukščio, padaro žemės sklypą netinkamu rekreacijai ir poilsiui, ramiam gyvenimui. Vizualinė tarša (pateiktos nuotraukos darytos tendencingai siekiant kuo palankesniu kampu parodyt VE įkomponavimą į aplinką, jos neatspindi tikrovės).

Neįvertinti jokie duomenys apie verslus, kurie teritorijoje užsiima rekreacine veikla ir kurių veiklai vėjo elektrinių parkas darys tiesioginę įtaką. Vėjo elektrinių parkai Lietuvoje jau yra eksploatuojami, todėl gauti duomenų apie turto vertės pokyčius šalia vėjo elektrinių parkų yra galimybė. Turi būti atliktas turto vertės pokyčio tyrimas. turi būti numatytas kompensavimo mechanizmas teritorijos gyventojams (asmeniškai, ne grindžiant bendrais teiginiais dėl skiriamų lėšų bendruomenėms, nes ne visose gyvenamosiose vietovėse yra įkurtos vietos bendruomenės kaip visuomeninės organizacijos) dėl jų patiriamų nepatogumų: vėjo elektrinių statybos metu, dėl jų veikimo (garso, šešėliavimo, vizualinės taršos), turto nuvertėjimo.

Anglijoje, Velse, atliktame tyrime nustatyta, kad nekilnojamojo turto vertė 2 km atstumu nuo didelių VE parkų (20 ir daugiau turbinų) sumažina kainas 12 %, o kainas sumažinkite nedideliais kiekiais iki 14 km. (2)

JAV atlikto tyrimo duomenimis, kuris analizavo šalia VE esančių gyvenamosios paskirties namų turto sandorius 2005-2020 m., nustatė, kad namų vertė krenta maždaug 5–10 % namams, esantiems 2 km (~ 1,2 mylios) atstumu nuo vėjo turbinos. (3)

Olandijoje atlikto tyrimo duomenimis - jei turbina aukštesnė nei 150 m, pastebime, kad poveikis nekilnojamajam turtu vidutiniškai -5,4%. Poveikio plotas yra apie 2 km. (4)

Danijoje, Olandijoje vėjo jėgainių savininkai turi mokėti už nekilnojamojo turto vertės praradimą, todėl planavimas vykdomas atsakingai, kad kuo mažiau nuvertėtų turtas ir VE parkai planuojami kuo mažiau apgyvendintose teritorijose (5)

Danijoje, gyventojai, gyvenantys atstumu nuo VE x8 stiebai, gauna Dkr5000 (€670) per metus. (6)

Danijos turto vertės mažinimo schema suteikia teisę visiems būstų savininkams kompensaciją už būsto vertės praradimą, kuris viršija 1 procentą ir kurį sukelia sausumoje esančios vėjo turbinos (virš 25 m)

11. DĖL PAV ATASKAITOS ORNITOLOGINĖS DALIES

Teikiame šias pastabas dėl PAV ataskaitos ornitologinės dalies.

11.1. Įvadas.

Ši dalis buvo rengta itin neskaidriai. Atkreipiame dėmesį, kad šią dalį rengė ne UAB „Sweco Lietuva“, o Lietuvos ornitologų draugija (toliau LOD). Tarp visą PAV ataskaitą rengusių specialistų nenurodyti (ataskaitos 3 lapas) LOD darbuotojai (tik Sweco), todėl nėra aišku, kas prisiima atsakomybę dėl ataskaitos ornitologinės dalies. Suinteresuota visuomenė itin jautriai vertina galimą poveikį aktualioje teritorijoje gyvenantiems ir perintiems paukščiams. Todėl nieko nuostabaus, kad PAV ataskaitos rengimo laikotarpiu ji kreipėsi į LOD prašydama pateikti vienokią ar kitokią informaciją, tačiau prašomos informacijos suteikta nebuvo.

Toks vengimas teikti informaciją suinteresuotai visuomenei ir vėliau nustatytos aplinkybės (apie jas žemiau) pažeidžia PAV procesų dalyvių teises (šiuo atveju suinteresuotos visuomenės), neprisideda prie PAV proceso skaidrumo.

11.2. Tyrimui pasirinkta netinkama metodika.

Nuo pasirinktos metodikos labai priklauso tyrimo rezultatai ir išvados. Netinkami tyrimo metodai (netinkamų metodikų naudojimas) gali sąlygoti klaidingas išvadas, kurių pagrindu bus realizuoti paukščiams ir jų buveinėms pražūtingi sprendiniai. Žemiau pateikiami argumentai bei duodamos nuorodos į šaltinius.

LOD specialistai atlikdami paukščių stebėjimus vadovavosi Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių monitoringo metodikomis (L. Raudonikis ir kt., 2016, Vilnius) (7) bei projekto „Vėjo energetikos plėtra ir biologinei įvairovei svarbios teritorijos (VENBIS) Nr. EEE-LT03-AM-01-K-01-004, kurį Lietuvos ornitologų draugija su partneriais – Pajūrio tyrimų ir planavimo institutu ir Lietuvos energetikos institutu vykdė nuo 2015 m. vasario iki 2017 kovo mėn., rekomendacijomis (8). **Ši metodika yra pasenusi dėl itin spartaus vėjo elektrinių parametru kaitos (ypatingai tai pasakytina apie aukščius)** bei dėl naujais moksliniais tyrimais nustatytų svarbių aplinkybių. Toks senos metodikos taikymas itin palankus vėjo elektrinių vystytojams, tačiau dažnu atveju pražūtingas paukščiams.

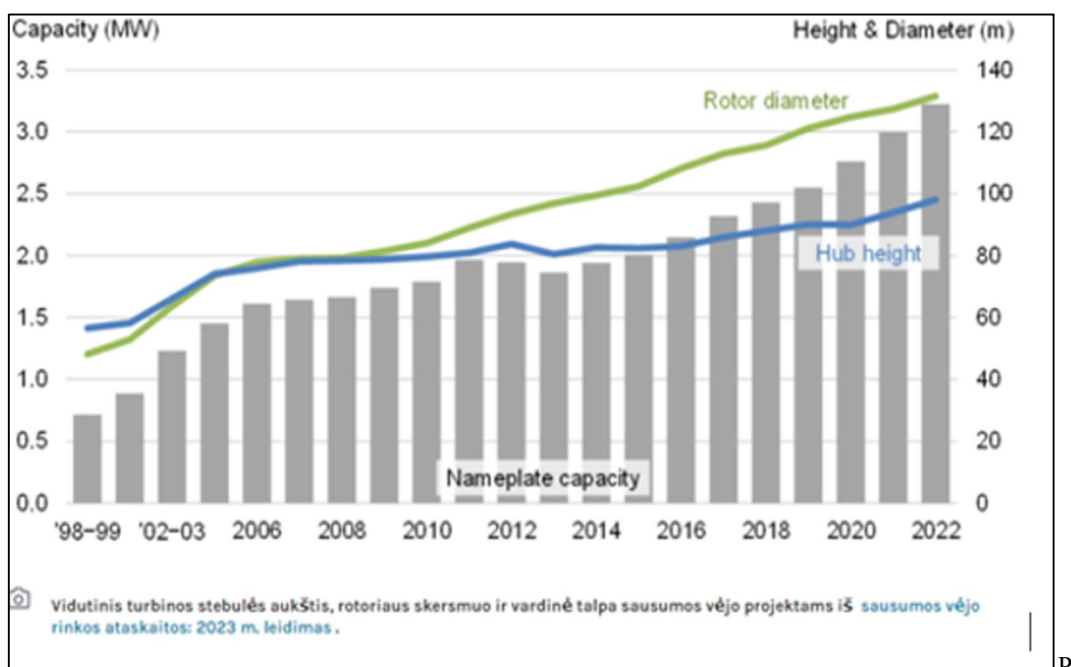
Išnagrinėjus Lietuvoje paukščių stebėjimui naudojamų metodikų ir rekomendacijų bibliografijos sąrašą galima matyti, kad **nebuvo remiamasi naujausia** tuo metu prieinama

informacija. Kai kurie šaltiniai yra parašyti daugiau, negu prieš 40 metų, galimai praradę aktualumą (8).

Šiuo metu pasaulyje paukščių stebėjimui naudojami ne tik aukščiausio tikslumo prietaisai, bet ir dirbtinio intelekto įrankiai.

Vertinant šiuolaikinių VE poveikį negalima vadovautis senomis metodikomis ar tyrimais, kadangi jie buvo pritaikyti tais laikais buvusioms VE, kurios buvo daug žemesnės ir gerokai mažesnio galingumo, negu dabar statomos. Žemiau pateikiami tokio teiginio argumentai.

Diagramoje (9) žemiau matome, kaip laikui bėgant keitėsi (didėjo) ir VE turbinos aukštis, menčių ilgis ir galingumas.

Pav. Nr. 4. Vėjo turbinos dydžio pokyčiai.

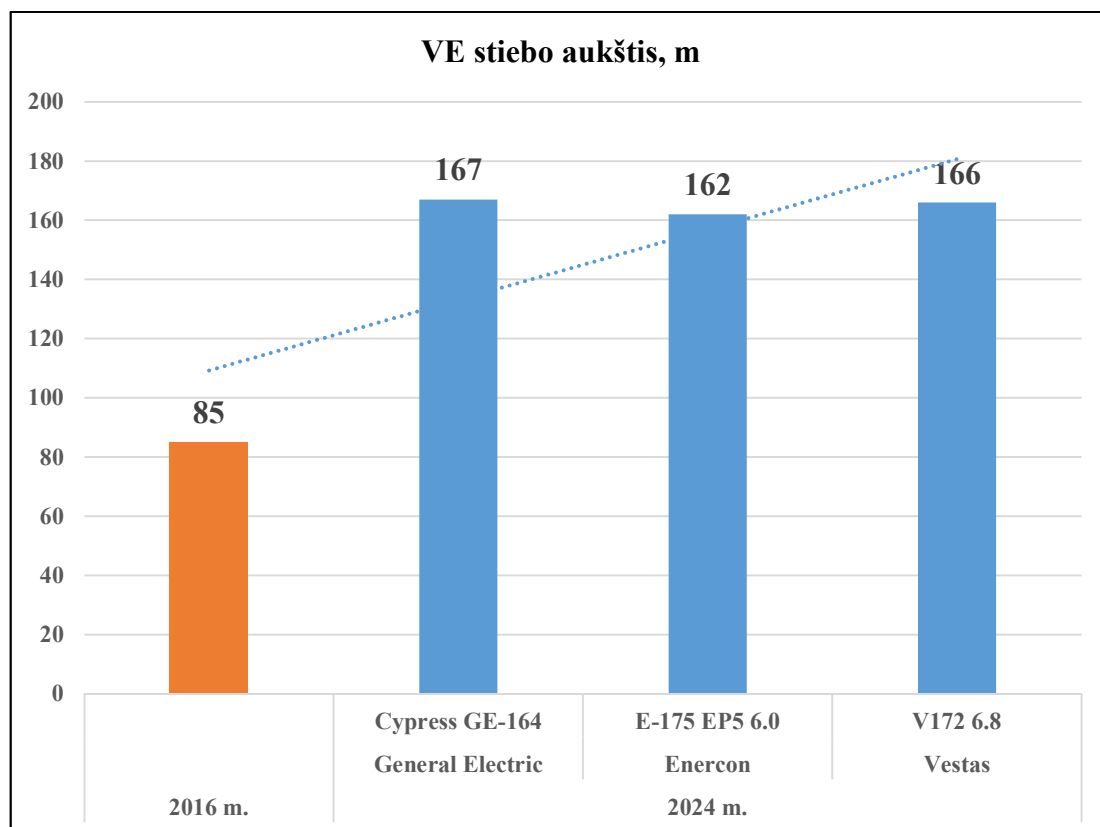
Aiškliai matome, kad 2016 m. vyravo VE, kurių stiebo aukštis buvo mažesnis, negu 90 m., rotoriaus su mente skersmuo apie 110 m., tad galime apskaičiuoti, jog bendras VE aukštis su pakelta mente (aukščiausias konstrukcijų taškas) buvo apie 145 metrus. Tokios VE galia siekė 2.25 MW.

Palyginus gautus duomenis su planuojamų statyti VE parametrais matome, kad bus statomos beveik 2 kartus aukštesnės ir beveik 3 kartus galingesnės.

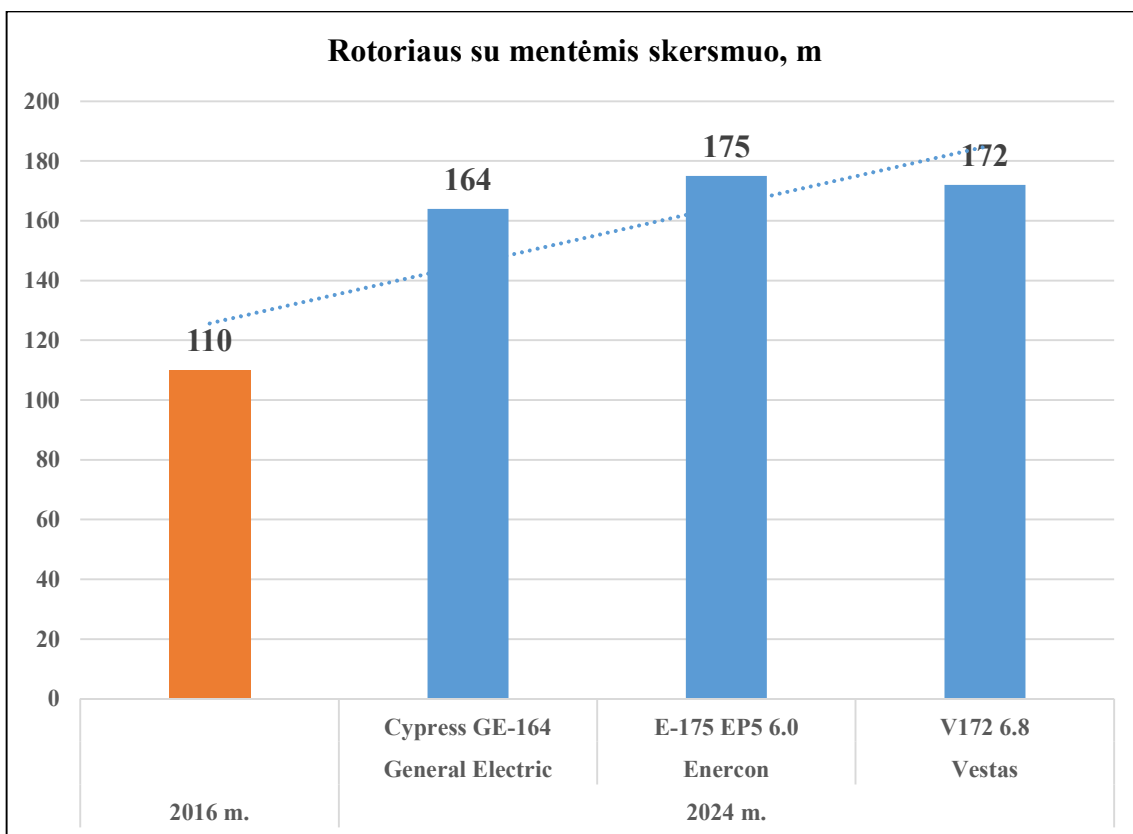
Parametrai	2016 m.	2024 m.*

		General Electric Cypress GE-164	Enercon E-175 EP5 6.0	Vestas V172 6.8
VE stiebo aukštis, m	85	167	162	166
Rotoriaus su mentėmis skersmuo, m	110	164	175	172
Bendras VE aukštis su pakelta mente (aukščiausias konstrukcijų taškas), m	145	249	249,5	252
Vienos VE galia, MW	2,25	6,3	6	7,2
*Duomenys iš ataskaitos 48 psl. 3.2.2.1. lentelės				

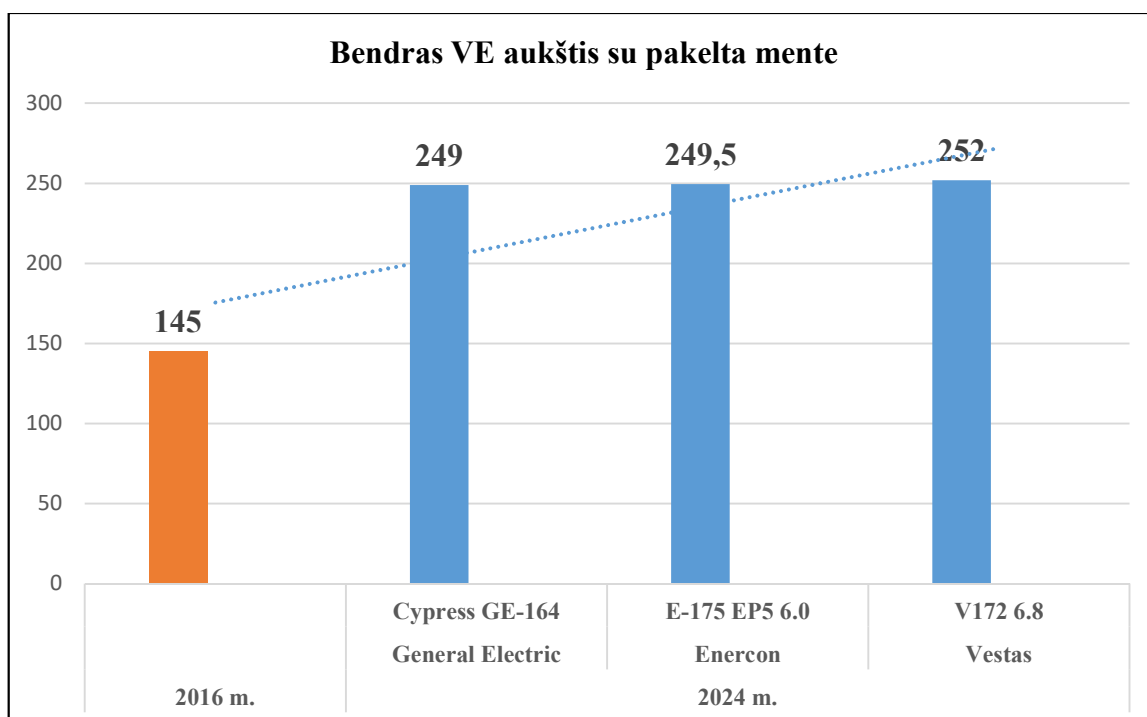
Pav. Nr. 5. VE parametų palyginimas.

Pav. Nr. 6. VE stiebo aukščio palyginimas.

Pav. Nr. 7. VE rotoriaus su mentėmis palyginimas.

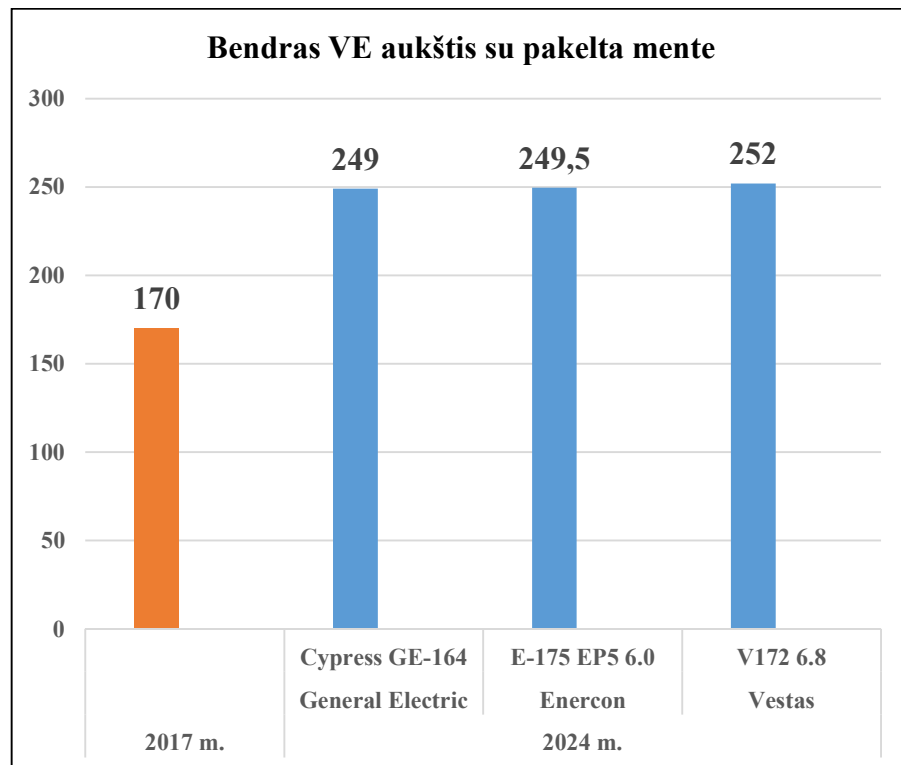

Pav. Nr. 8. Bendro VE aukščio palyginimas.

Diagramoje pavaizduota, kad **bendras VE aukštis su pakelta mente didėjo mažiausiai 1,72 karto, tačiau jų poveikis vis dar yra vertinamas vadovaujantis 2016 m. metodikomis.**

Verslo žinių publikacijoje (10) buvo skelbiama, kad 2017 m. Lietuvoje aukščiausios buvo „Achemos grupės“ vėjo jėgainės: „*Jų bokšto ir sparno aukštis siekia 180 metrų, o tai 10 metrų aukščiau nei kitų Lietuvoje veikiančių vėjo jėgainių*“.

Tai reiškia, kad 2017 m. bendras VE aukštis su pakelta mente (aukščiausias konstrukcijų taškas) buvo 170 m. Palyginus 2017 m. vyravusių VE matmenis su planuojamos statyti Širvintų rajone gauname tokį vaizdą:

Pav. Nr. 9. Bendro VE su pakelta mente aukščio palyginimas.

Išvada: Parengta ataskaitos ornitologinė dalis parengta pagal pasenusią metodiką. Atliekant tyrimą buvo daromos išvados dėl įtakos paukščiams pagal naudotoje metodikoje nurodytus neaktualius ir mažesnius VE aukščius. Visai nesinaudota viešai prieinama informacija apie tai, kaip turi būti atliekami tyrimai esant projektuojamiems aukščiams. **Todėl prašome PAV ataskaitos ornitologinę dalį atlikti iš naujo naudojantis šiuolaikiniais moksliniais tyrimais paremta metodika, kuri atskleistų tikrąjį poveikį aktualioje teritorijoje perintiems paukščiams.** Žemiau pateikiami tokį prašymą pagrindžiantys argumentai.

11.3. Ataskaitoje naudojamų duomenų nepatikimumas

Ataskaitos 122 psl. minimas projektas, kurio metu buvo sukurta VEBIS metodinė priemonė ir „*buvo atlikti svarbiausių paukščiams ir šikšnosparniams veisimosi, žiemojimo ir sankaujų vietų bei migracijų kelių lauko tyrimai bei tiksliniai tyrimai „Natura 2000“ teritorijose,*

sukurta duomenų bazė, identifikuotos biologinės įvairovės apsaugai svarbios / jautrios ir konfliktinės vėjo energetikos plėtros požiūriu teritorijos“.

Ataskaitoje 122 psl. pateiktas teiginys „*Toliau pateikiama informacija apie PŪV vietos jautrumą VE poveikiui šikšnosparnių ir paukščių atžvilgiu pagal VEBIS projekto metodinės priemonės duomenis*“. Iš šio teiginio nėra aišku ar ataskaitos rengėjai naudojo minėtos metodinės priemonės duomenis, surinktus anksčiau, ar duomenys atliekant PŪV vertinimą buvo renkami stebimoje teritorijoje iš naujo.

Duomenų surinkimo vieta ir laikas yra svarbios aplinkybės įtvirtintos „Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo“ penkto skirsnio „Kraštovaizdis ir biologinė įvairovė“ 93 punkte - rengiant esamos būklės aprašymą „Duomenys apie planuojamos ūkinės veiklos vietovėje ir gretimybėse esančias saugomas rūšis, jų augavietes ir radavietes, kurių informacija kaupiama SRIS (saugomų rūšių informacinė sistema) duomenų bazėje (11) jų atstumą nuo planuojamos ūkinės veiklos vietos (objekto ar sklypo, kai toks suformuotas, ribos). Poveikio vertinimui naudojami duomenys apie vietovės biologinę įvairovę turi būti ne senesni kaip 5 metų.“

Prašome pateikti informaciją ar atliekant tyrimus šiam PŪV vertinimui 100 proc. lauko stebėjimų ir tyrimų buvo vykdoma PŪV teritorijoje, t.y. renkami naujausi ir aktualūs duomenys, ar dalis duomenų buvo paimta iš VEBIS projekto metodinės priemonės, t.y. naudoti 2017-2018 m duomenys? Taip pat **prašome nurodyti** kada šie duomenys buvo surinkti, nurodant tą darbą atlikusius asmenis.

11.4. Nepagrįstai selektyvus ir neteisingas skirtingų dokumentų naudojimas darant išvadas (itin palankus VE statytojams ir nepalankus paukščių buveinėms)

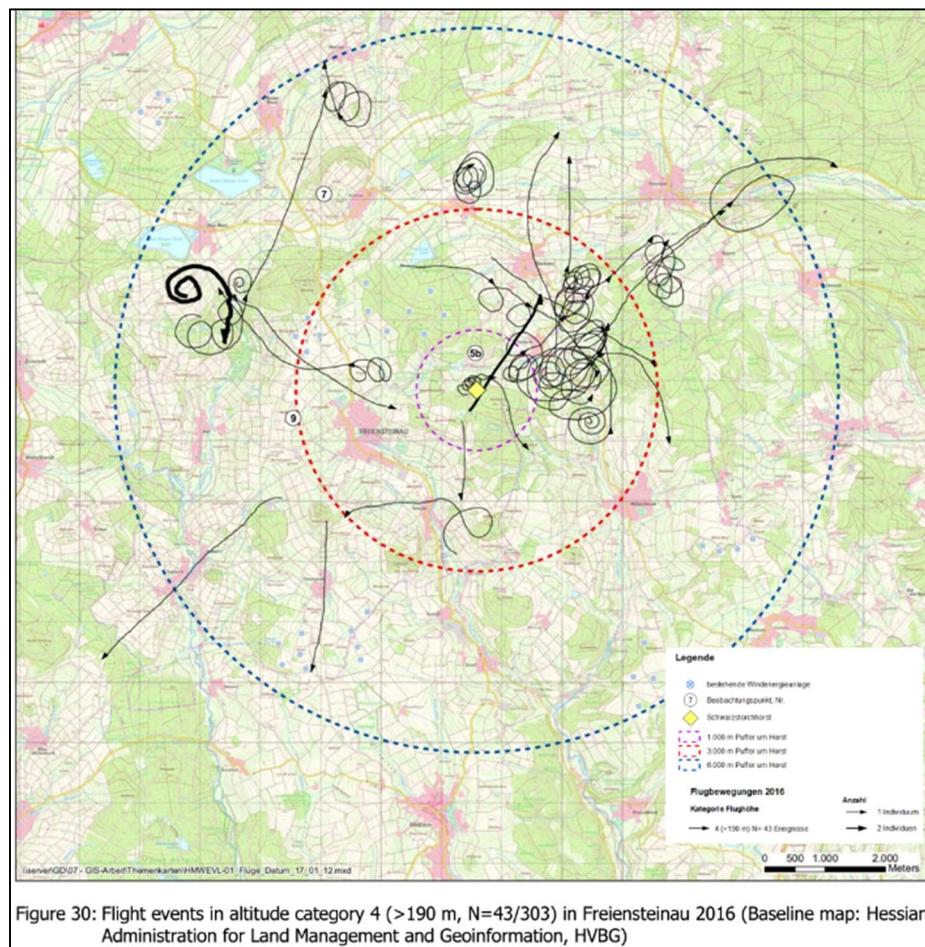
Išvados dėl VE daromo poveikio sparnuočiams buvo rengiamos vadovaujantis dokumentais, kurie iki šiol skirtingai reglamentuoja tuos pačius dalykus – pvz. atstumą iki lizdo (VEBIS aprašyti „Siūlomi jautrumo atstumai“, o AM ministro įsakyme apie atstumus, kai „VE ar jų parkų poveikis paukščiams ir šikšnosparniams laikomas reikšmingu neigiamu“, jei jas planuojama statyti mažesniu atstumu, nei nurodyta Aprašo 2 priede, nuo jame išvardytų paukščių rūšių veisimosi, įskaitant tuokvietes, maitinimosi, migracijos ar skraidymo ir žiemojimo vietų.

Kaip jau buvo minėta anksčiau – VEBIS metodika ir atstumai iki lizdo buvo nustatomi vertinant gerokai mažesnę VE aukštį, kuris šiandien yra kone dvigubai didesnis (aukštesnis). Gi Aplinkos ministro patvirtintas aprašas VE atstumus iki lizdų apribojo remiantis naujesniais moksliniais tyrimais (nors ir šie atstumai daug palankesni nei pvz. Vokietijoje nustatyti). Nors

PAV ataskaitos rengėjas itin pabrėžia, kad naujasis Aplinkos ministro aprašas įsigaliojo po PAV ataskaitos rengimo pradžios, tačiau šiuo atveju aktualu ne teisiniai aspektai (nesant teisiškai nustatytiems atstumams PAV ataskaitos rengėjas privalo remtis aktualiausia prieinama informacija), o bet kokia turima aktuali informacija, kuri gali padėti nustatyti tikrąjį poveikį aplinkai. Vengimas naudotis tokia visuotinai prieinama informacija traktuotinas, kaip siekis nuslėpti tikrąjį poveikį aplinkai.

Pateikiame pavyzdį, kaip tendencingai skiriasi (jie sumažinti) Ataskaitoje nustatyti kai kurių saugomų rūšių paukščių atstumai iki VE (remiamasi palankiu ir pasenusiu VENBIS, kuriame nurodyti atstumai iki lizdo yra mažesni, negu yra patvirtinti Apraše. Pvz. žuvininkui VENBIS nurodo 2,5 karto mažesnę teritoriją, kurioje poveikis gali būti reikšmingas, negu aprašas).

Žemiau pateiktame žemėlapyje pateikti Vokietijos mokslininkų fiksuoti juodojo gandro skrydžiai, atstumą nuo lizdo vaizduojant skrituliais pagal Vokietijoje galiojančias rekomendacijas: 1000 m, 3000 m ir 6000m.

Pav. Nr. 10. Juodo gandro judėjimas.

Kaip matome, **gandrų judėjimas 3 000 m atstumu nuo lizdo yra labai intensyvus**, nemažai skrydžių užfiksuota nuo 3000 iki 6000 m spinduliu nuo lizdo. Remiantis tokių stebėjimų rezultatais galime teigti, jos **Lietuvoje nustatyti atstumai pagal VENBIS, ar net pagal Aprašą yra nepakankami.**

Akivaizdu, kad pasirinkus neaktualų ir pasenusį (dėl tuo metu buvusių dvigubai žemesnio VE aukščio) rekomenduojamą atstumą yra **neįvertintas, o tiksliau nustatytas klaidingas ir tuo pačiu paukščiams pražūtingas mažesnis atstumas nuo VE** iki atskirų paukščių lizdų.

Tuo pačiu pažymėtina, kad Vokietijoje (kuri yra lyderiaujanti pagal vėjo elektrinių plėtrą, o gamtinės sąlygos yra itin panašios į Lietuvos) yra atlikta gerokai išsamesnių tyrimų, kuriuose teikiamos išvados apie minimalius atstumus nuo VE (12).

Vokietijos „Rekomendacijos dėl vėjo jėgainių atstumų iki paukščiams svarbių teritorijų bei pasirinktų paukščių rūšių veisimosi vietų“ buvo parengtos Vokietijos valstybinių paukščių apsaugos tarnybų darbo grupės 2015 m. Šis dokumentas yra 2007 m. šios darbo grupės parengtų rekomendacijų dėl vėjo energijos naudojimo ir paukščių apsaugos konflikto **atnaujinimas ir papildymas.**

Nurodoma, kad **būtinybė atnaujinti** prieš 8 metus rengtas rekomendacijas **kilo dėl naujų mokslo žinių ir naujų pokyčių**, tokių kaip vis didesnis vėjo energijos naudojimas miškuose.

Šių rekomendacijų svarba:

Vidaus ir pakrančių teritorijose rekomenduojami vėjo jėgainių atstumų iki paukščiams svarbių teritorijų (įskaitant saugomas teritorijas ir vietas, kuriose yra daug paukščių susibūrimų) ir vėjo jėgainėms jautrių paukščių veisimosi vietų reikalavimai. Prie pastarųjų priskiriami tetervinai, garniai ir apuokai, gandrai, plėšrieji paukščiai, sakalai, gervė, griežlė, tilvikiniai, kirai, žuvėdros, pelėdos, europinis lėlys ir kukutis.

Pirmą kartą minimalūs atstumai rekomenduojami vapsvaėdžiui, kilniajam ereliui, slankai, lėliui ir kukučiui.

Rekomendacijose atkreipiamas dėmesys į **galimą kumuliacinį vėjo turbinų poveikį**, susijusį su kitais poveikio veiksniais, taip pat **būtinybę užtikrinti**, kad didelio tankio didelių paukščių rūšių teritorijose nebūtų vėjo jėgainių dėl galimo poveikio populiacijos lygiu.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus argumentus ir motyvus **darytina išvada**, kad šia apimtimi ataskaita **parengta netinkamai, neišsamiai, naudojant neaktualias metodikas, nevertinant pasikeitusių VE aukščių bei naujausių mokslinių darbų.** Tokių (Ataskaitoje pateiktų) išvadų

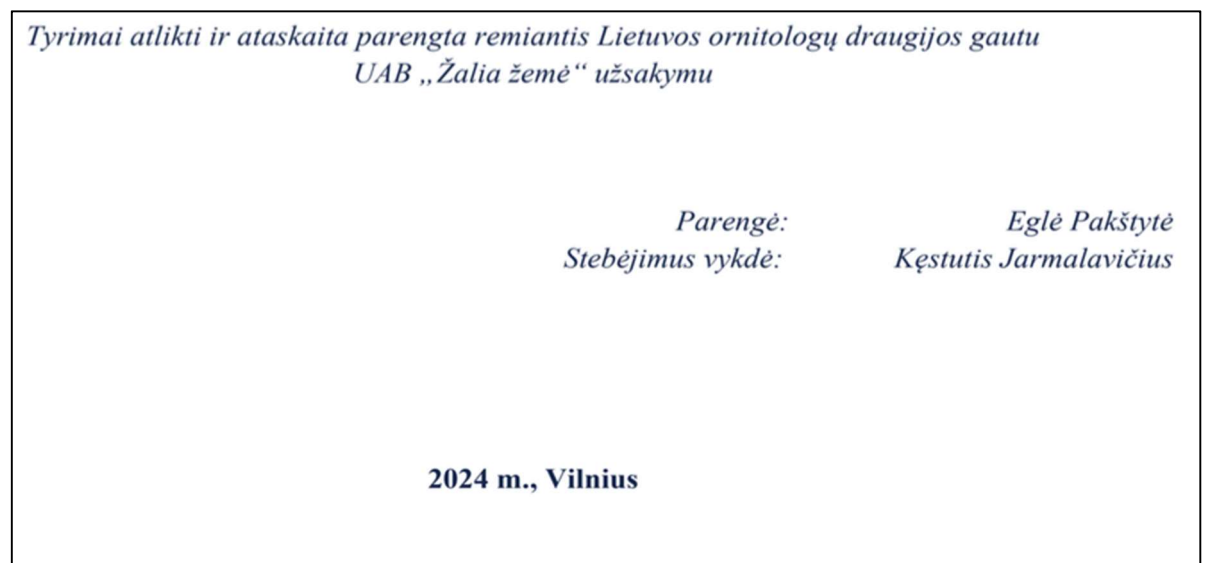
pagrindu planuojama ūkinė veikla negalima neatlikus tinkamų tyrimų, nenustačius saugių VE atstumų nuo paukščių lizdų.

Išvada: PAV ataskaitoje nustatomi atstumai nuo VE iki lizdavičių yra nepagrįstai ir nepateisinamai per maži (argumentai aukščiau), nustatyti vadovaujantis pasenusiomis metodikomis (jose VE aukščiau kone dvigubai mažesni), todėl tokios VE darys reikšmingą neigiamą poveikį šalia gyvenantiems ir perintiems paukščiams, sukeldami šių paukščių sužalojimus bei mirtį.

Todėl prašome Ataskaitos ornitologinę dalį parengti iš naujo vadovaujantis šių pastabų nuorodose pateikta aktualia ir visiems prieinama metodine ir kita informacija nustatant saugius VE atstumus nuo paukščių lizdavičių.

11.5. Nepakankami finansiniai ir žmogiškieji ištekliai.

Ataskaitos įvade 9 psl. rašoma, jog „PŪV organizatoriaus užsakymu *Lietuvos ornitologų draugijos ekspertai 2022 m. rugsėjo mėn. – 2023 m. lapkričio mėn. laikotarpiu PŪV teritorijoje ir jos apylinkėse atliko natūrinius perinčių, migruojančių ir sankaupas sudarančių paukščių bei šikšnosparnių stebėjimus*“. Ataskaitos 126 psl. nurodoma, kad „UAB „Žalia žemė“ užsakymu *Lietuvos ornitologų draugijos ornitologai PŪV teritorijoje ir jos gretimybėse atliko paukščių perėjimo, perskridimų ir migracijų bei sankaupų stebėjimus*“, tačiau ataskaitos 5 tekstinio priedo 1 psl. pateiktoje LOD ataskaitoje nurodyta, kad „*stebėjimus vykdė - Kęstutis Jarmalavičius*“, t.y. 1 asmuo.

Pav. Nr. 11. LOD ataskaitos titulinio lapo fragmentas.

Nepateikta duomenų apie stebėtojo (ar stebėtojų, jeigu jų buvo daugiau) kvalifikaciją, darbinę patirtį, dalyvavimą mokslinėje veikloje ir pan.

300 000 ha teritorijos ištyrimas, vykdant stebėjimus iš 19 taškų, kai ataskaitos 131 psl. teigiama, jog „*Pasirinktuose taškuose buvo stebimi ir registruojami **VISI** teritorijoje pastebėti plėšrieji paukščiai, juodieji gandrai, migruojantys paukščiai ir vietinių paukščių perskridimai, pasižymint jų skridimo aukščius, kryptis ir mitybos vietas*“, reikalauja didelių žmogiškųjų išteklių resursų, tam kad būtų galima kruopščiai surinkti ir apdoroti didelį kiekį duomenų.

Ataskaitoje teigiama, „*PŪV teritorijoje skraidančių ir per ją migruojančių paukščių stebėjimai vykdyti iš parinktų 19 stebėjimo taškų. Vasarą iš šių taškų buvo stebimi vietinių, teritorijoje perinčių paukščių perskridimai.*“ Atsižvelgiant į kraštovaizdžio struktūrą (reljefą, miškų išsidėstymą, maksimalų galimą apžvalgos atstumą, jos plotį) ir planuojamas VE vietas, **buvo pasirinktas per mažas apskaitos taškų skaičius**. Vykdamas stebėjimus tik minėtuose 19 taškų **neįmanoma kokybiškai atlikti perinčių paukščių veisimosi vietų identifikavimo**. Tai patvirtina ir LOD vykdytų tyrimų ir nepriklausomo tyrėjo rezultatai.

Kitų šalių paukščių stebėjimo tyrimuose (Pvz. Vokietijoje) pabrėžiama, kad stebėjimo taške turi būti po 2 stebėtojus, kurie nepertraukiamai stebi aplinką nustatytą valandų skaičių visas stebėjimo grafike numatytas dienas tam, **kad duomenys būtų patikimi**, pakankami, tinkamai surinkti ir užfiksuoti.

Akivaizdu, kad rengiant PŪV vertinimą dėl poveikio paukščiams, kurį atlikto tik 1 stebėtojas, kaip tai nurodoma ataskaitos 5 tekstinio priedo 1 psl., surinkti **duomenys yra nepakankami ir galimai klaidingi, epizodiški, neatspindintys tikros situacijos**.

Jeigu stebėjimus vykdė daugiau žmonių, nepamintų ataskaitoje, **prašome patikslinti** kiek ir kokios kvalifikacijos specialistų vykdė stebėjimus bet pateikti jų stebėjimų lapus, maršrutus, bei nurodyti stebėjimams skirtą laiką valandomis.

LOD ataskaitoje pateikti paukščių skrydžių vertinimai puikiai iliustruoja arba **stebėtojų kvalifikacijos stoką arba galimą tendencingą stebėtų rūšių individų, skrydžių aukščių ir kt. mažinimo tam, kad išvados būtų palankesnės tyrimą užsakiusiai įmonei**.

Pvz. nurodoma ne viena paukščių rūšis (pavyzdžiai bus pateikti nagrinėjant atskiras rūšis), kurio skrydžio aukštis nurodomas iki 60 m., t.y. dydžio, kuris ataskaitos autorių yra laikoma saugiu aukščiu (5 tekstinio priedo 9 psl. „*Paukščių skrydžio aukščiai buvo suskirstyti į dvi grupes: skrydžiai nepavojingame iki 60 m aukštyje, ir aukštesni skrydžiai, kai paukščiai gali atsitrenkti į VE sparnuotę*“), nors kitų šalių tyrimuose šių paukščių skrydžiai fiksuojami gerokai aukščiau ir patenka į nesaugaus aukščio intervalą, kuriame yra didelė susidūrimo su VE rizika.

Neįmanoma kokybiškai vykdyti paukščių stebėjimo iš 19 taškų vienam asmeniui, kuris ataskaitos 127 psl. nurodo, jog „*Judėjimas tarp taškų vyko automobiliu (kur buvo įmanoma pravažiuoti) ir pėsčiomis*“.

Asociacija kreipėsi į PAV ataskaitos rengėją dėl išsamesnės informacijos apie LOD vykdytus tyrimus, tačiau ji nebuvo pateikta (išsami susirašinėjimo ir negautos informacijos lentelė pateikiam atskirai Pastabų skyriuje - *Netinkamas suinteresuotos visuomenės informavimas PAV ataskaitos rengimo metu*). Vengimas teikti jai informaciją.. Atsižvelgiant į tai, kad LOD tyrimų vykdytojas dirba pilnu etatu VĮ VMU ir ribotą apskaitoms tinkamų dienų skaičių veisimosi metu, LOD tyrimų vykdytojas galėjo atlikti daugiausiai po 2 apskaitas visuose 19 stebėjimų taškuose. T. y., išvadas apie skrydžių aukštį pateikė remdamasis daugiausiai 6 val. trukmės stebėjimais iš kiekvieno taško.

Remiantis tokios apimties stebėjimais neįmanoma daryti jokių patikimų išvadų apie plėšriųjų paukščių skrydžių aukštį, kurie tirtoje teritorijoje gyvena 5-6 mėnesius (mažieji ereliai rėksniai, žuvininkai, vapsvaėdžiai, juodieji gandrai) arba ištisus metus (jūrinis erelis) ir kiekvieną dieną gali susidurti su vėjo jėgainėmis. LOD vykdytų tyrimų nepakako net nustatyti PŪV teritorijoje perinčių plėšriųjų paukščių veisimosi vietas (toliau tekste pateikiami rastų lizdų skirtumai tarp LOD ir nepriklausomo eksperto).

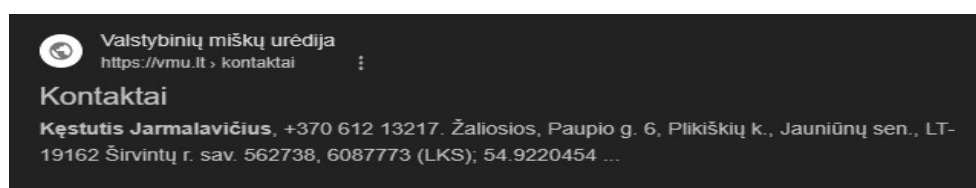
Taip pat nėra aišku kiek teritorijos tokiam stebėtojų pavyko apžiūrėti ir įvertinti. Šią informaciją buvo prašoma pateikti ir PAV ataskaitos rengimo metu, bet ji pateikta nebuvo. Todėl tam, kad būtų galima įvertinti koks procentas PŪV teritorijos buvo ištirtas ir kiek nelankytų (neištirtų) plotų liko, **prašome pateikti stebėtojo /-ų judėjimo maršrutus ir grafikus bei paaiškinti kaip buvo užtikrinta tyrimo kokybė.**

Mūsų žiniomis K. Jarmalavičius eina pareigas Valstybinėje miškų urėdijoje (13).

Valstybinių miškų urėdijos, Ukmergės regioninio padalinio Šešuolių girininkijos girininką Kęstutį Jarmalavičių nuo vaikystės sieja nepaprastas ryšys su gamta. Dar vaikystėje pradėjęs stebėti ji

Pav. Nr. 12. Straipsnio www.aina.lt fragmentas.

Jis dirba pilnu etatu VĮ Valstybinių miškų urėdijos, Ukmergės regioninio padalinio Šešuolių girininkijos girininku (14).

Pav. Nr. 13. Google paieškos fragmentas.

Prašome pateikti K. Jarmalavičiaus darbo laiko apskaitos žiniaraščius, patvirtinančius, kad asmuo sėkmingai derino darbą UAB „Žalia žemė“ užsakytame ornitologų tyrime su darbu pirmąjį mėnesį pareigose.

11.6. PAV ataskaitoje nepateikta duomenų apie tyrimui naudotą įrangą, jos techninius parametrus

Ataskaitoje nėra duomenų apie paukščių stebėjimui naudotą įrangą (ataskaitos 132 psl. paminėtas tik 1 paukščio GPS siųstuvas), jos techninius parametrus, nors skyriuje apie šikšnosparnius nurodoma kokiais prietaisais buvo atliekami matavimai.

Kitų šalių tyrimuose stebėtojų naudota įranga (žiūronai, monokliai, išmaniosios planšetės ir kt.) būna aprašyta, nurodant modelius ir gamintojus, kurie leidžia įvertinti naudotos technikos parametrus.

Pvz. Vokietijoje atliekant tyrimą (15), nurodomi žiūronų modeliai, planšetės, įrankiai lauko sąlygomis suvesti duomenis (Zeiss Conquest HD 10x42, Leica Geovid 10x42 HD-R, monokliai Kowa TSN-833 su TE-11WZ 2560x okuliaru, Swarovski ATS 65 HD su 20-60x okuliaru, planšetinis kompiuteris Surface Pro su SurfacePen ir kt.). Pateikti modelių pavadinimai leidžia įsitikinti, kad tyrimui buvo naudota aukšto tikslingumo kokybiška technika.

Neturint LOD tyrime naudotos įrangos parametrų **nėra galimybės įvertinti** kokios kokybės technika buvo naudojama ir kiek patikimi yra tokia technika surinkti duomenys. **Prašome pateikti informaciją kokia įranga buvo naudojama tyrimuose paukščių stebėjimui ir duomenų apdorojimui.**

Apibendrinant galima teigti, kad surinkti (ar paimti iš ankstesnių projektų) **duomenys nėra pakankami daryti išvados dėl VE poveikio** paukščiams ir kitiems gyvūnams ir tyrimai turi būti pakartoti.

11.7. PAV ataskaitoje naudojami netinkami tyrimo metodai

11.7.1. Pasirinkti netinkami stebėjimo taškų parinkimo kriterijai ir vietų koordinatės

Stebėjimų taškų parinkimas yra svarbus tyrimo pagrindas, nuo kurio priklauso tyrimo kokybė, jo rezultatai ir jų patikimumas (15). Todėl, atliekant juodųjų gandrų skrydžio elgsenos įvairiomis oro ir žemės naudojimo sąlygomis, atsižvelgiant į esamas VE, analizę M. Sc. Sebastian Berg ir kt. iš parinktų stebėjimui 12 taškų atrinko tik 3, labiausiai tinkančius, kuriuose stebėtojai dirbo poromis. Atrankos kriterijai buvo parinkti specialiai šiai paukščių rūšiai stebėti:

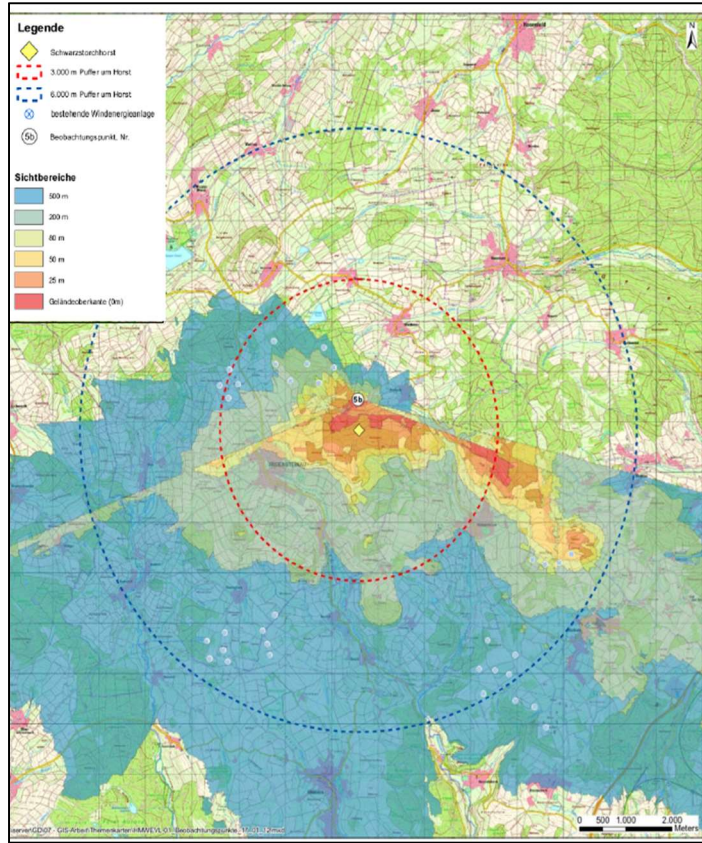
- atstumas iki lizdo mažesnis, negu 3000 m;
- labai geras trumpųjų ir ilgųjų skrydžių matomumas;
- puikus miško, kuriame yra lizdas, bei VE matomumas.

Ataskaitos 131 psl. teigiama, kad „PŪV teritorijoje skraidančių ir per ją migruojančių paukščių stebėjimai vykdyti iš parinktų 19 stebėjimo taškų“, kurie parinkti taip, „kad galima būtų apžvelgti **visą** planuojamo VE parko teritoriją, įvertinant paukščių **perskridimus ir mitybos vietas**“, tačiau nepateiktos stebėjimo taškų koordinatės, neparodyta kokį vaizdą matė stebėtojas kiekviename taške, kokius atstumus buvo galima matyti iš kiekvieno taško.

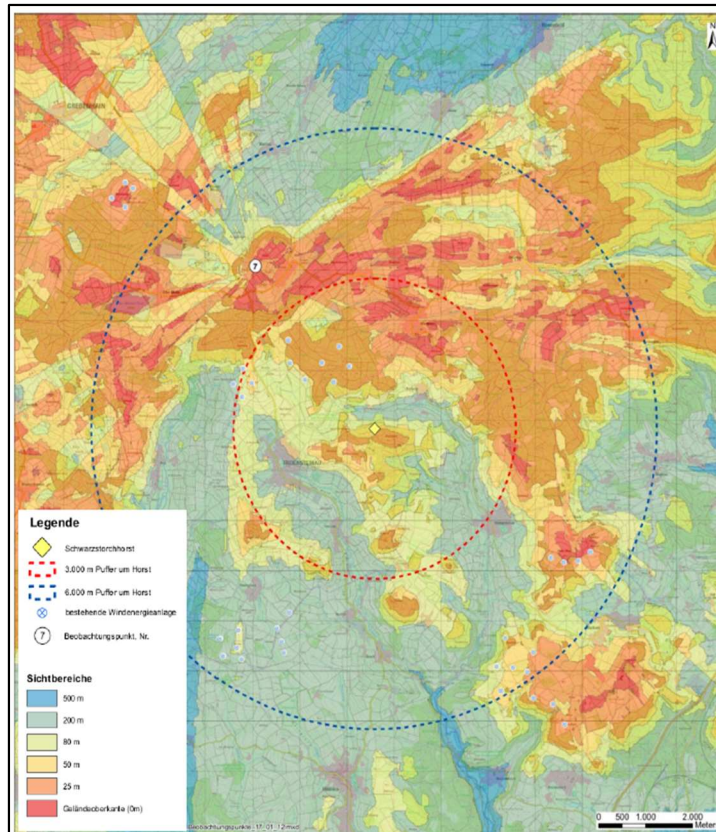
Žemiau pavaizduota kaip vykdant analogišką tyrimą Vokietijoje (15) buvo pasirinkti stebėjimo taškai ir kokius atstumus galėjo matyti Vokietijos stebėtojai.

Observation point	Model elevation	Visible area in 6000 m radius [ha]	Share [%] (total appr. 11,300 ha)
5b	0 m	69	0.6
	25 m	334	3.0
	50 m	673	6.0
	80 m	1,030	9.1
	200 m	3,083	27.3
	500 m	6,698	59.3
7	0 m	655	5.8
	25 m	3,648	32.3
	50 m	5,330	47.2
	80 m	7,207	63.8
	200 m	11,186	99.0
	500 m	11,300	100.0
9	0 m	974	8.6
	25 m	3,990	35.3
	50 m	5,699	50.4
	80 m	7,828	69.3
	200 m	11,218	99.3
	500 m	11,300	100.0
Totals	0 m	1,632	14.4
	25 m	6,293	55.7
	50 m	8,024	71.0
	80 m	9,411	83.3
	200 m	11,300	100.0
	500 m	11,300	100.0

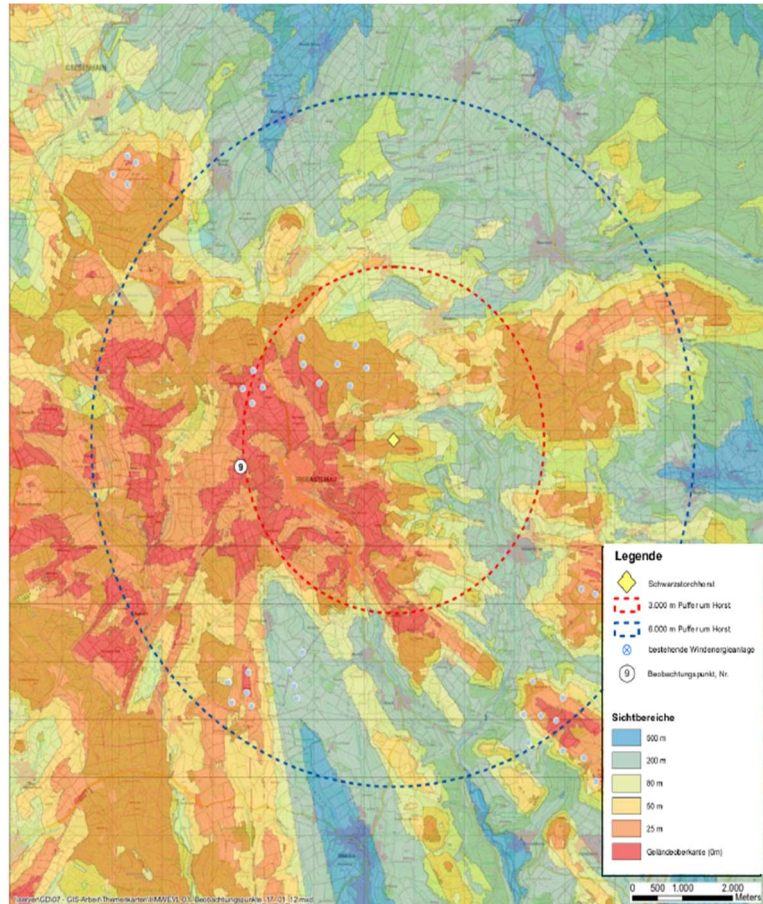
Pav. Nr. 14. Matomumas ir atstumai.

Pav. Nr. 15. Matomumas ir atstumai.

Pav. Nr. 16. Matomumas ir atstumai.

Pav. Nr. 17. Matomumas ir atstumai

Kadangi be ataskaitoje nurodytų stebėjimo taškų koordinatų **nėra galimybės įvertinti**, ar renkantis vietas stebėjimui buvo pasirinkti optimaliausi, geriausią matomumą užtikrinantys taškai, nepateikta žemėlapių ar/ir nuotraukų, patvirtinančių faktinį matomumą iš vietos, **prašome pateikti duomenis apie matomumą kiekviename iš 19 paukščių stebėjimo taškų ir šių vietų koordinates.**

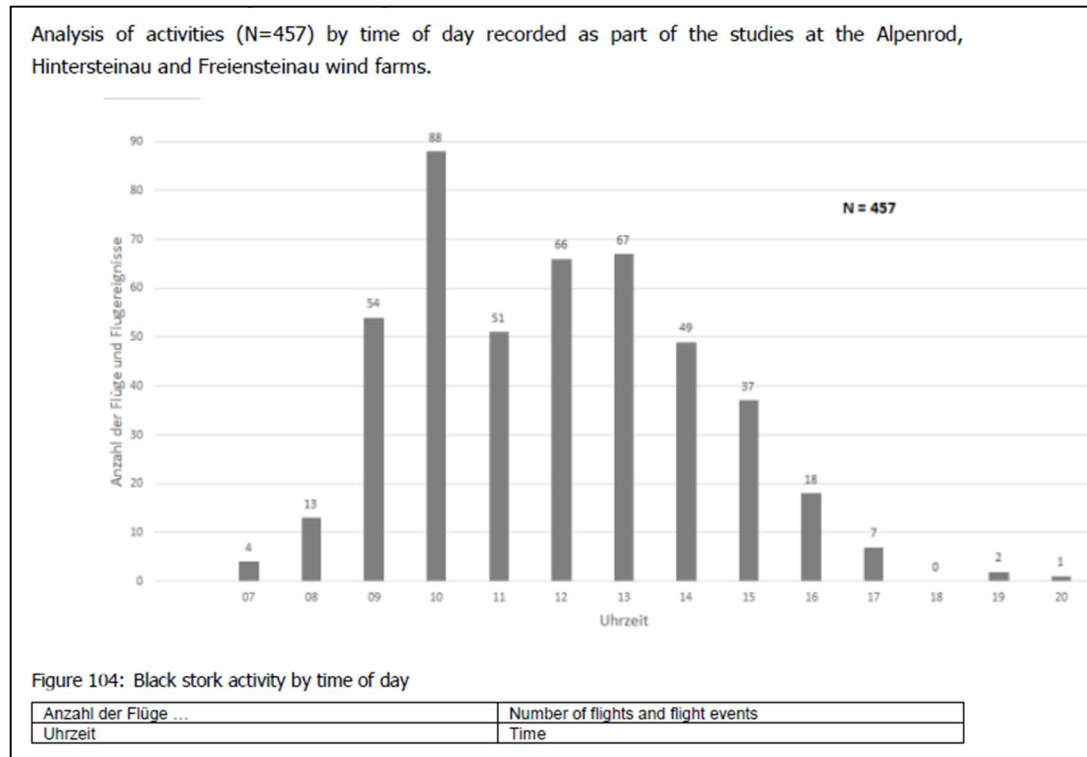
11.7.2. Netinkamas stebėjimo laiko nustatymas.

Ataskaitos 131 psl. nurodoma, kad „*Apskaitos vykdytos daugiausiai rytinėmis ir vakarinėmis valandomis (rytais nuo saulėtekio 3 valandas ir vakarais prieš saulėlydį 3 valandas), stengiantis aplankyti visas teritorijoje esančias buveines*“. Iš šios formuluotės **nėra aišku**, ar visose buveinėse stebėjimo grafike nurodytais laikotarpiais ir nustatytu stebėjimų laiku (kasdien po 6 val.) buvo vykdomi stebėjimai.

Palyginimui, Vokietijoje vykdytas tyrimas truko 40 d., po 8 val nepertraukiamo stebėjimo, todėl tyrimo pabaigoje užfiksuota 320 val. stebėjimo trukmė. 8 val. intervalas dienos metu leidžia

stebėti paukščių judėjimą į mitybos plotus, artimus ir tolimus skrydžius. **Prašome pateikti dokumentus, kuriuose užfiksuota kiek valandų per visą stebėjimų vykdymo laikotarpį buvo skirta stebėjimams (bendrai, ir atskirai, pagal kiekvieną stebėjimo tašką).**

Remiantis Vokietijos mokslininkų, apibendrinusių juodųjų gandrų aktyvumo dienos eigoje stebėjimus trijose VE parkuose, žemiau pateiktoje diagramoje galima matyti, jog paukščiai aktyviausi nuo 10 val. ryto iki 15 val., aktyvumo pikas 10 val.(15)

Pav. Nr. 18. Juodojo gandro aktyvumas.

Taigi, paukščių stebėjimas **LOD pasirinktomis valandomis paukščių aktyvumas buvo mažiausias**. Todėl duomenys, gauti tokių stebėjimų metu **negali būti laikomi patikimais**.

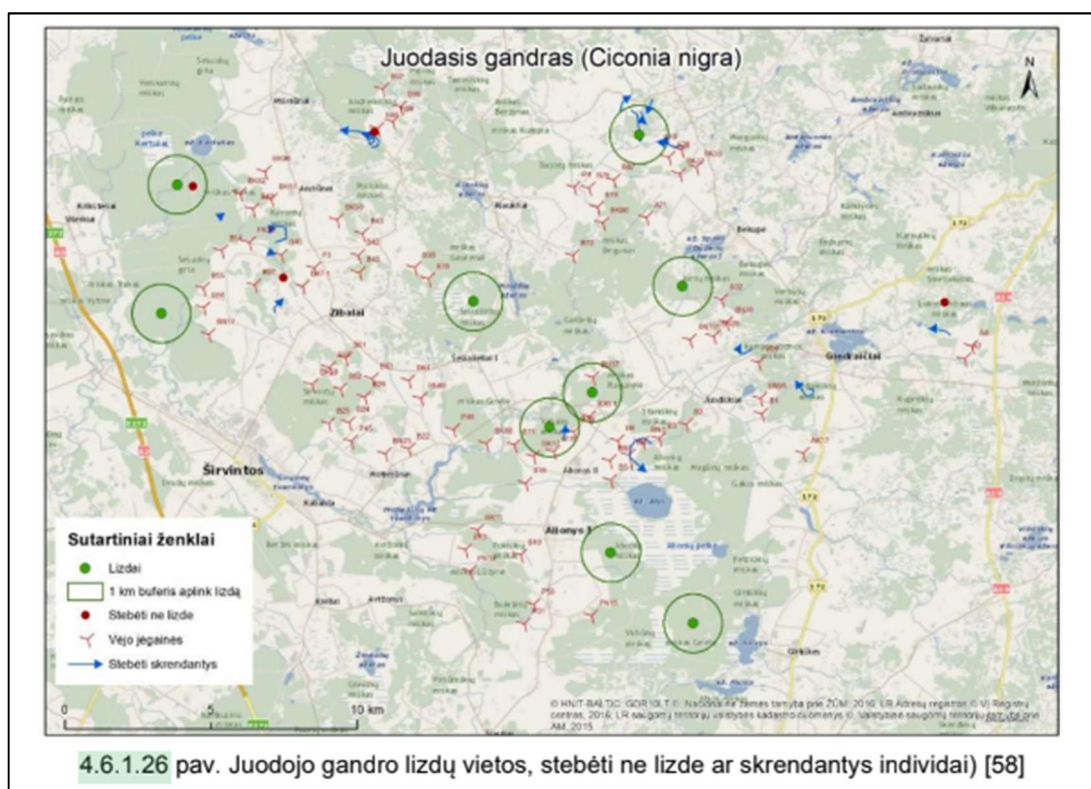
Be to, lyginant stebėjimų rezultatus pagal stebėtų individų skaičių, **LOD išsiskiria palyginti mažu fiksuotu juodųjų gandrų (ir ne tik jų) skrydžių skaičiumi**. Žemiau pateiktoje lentelėje yra palyginami tyrimo metu gauti duomenys su kitų atliktų tyrimų rezultatais (15). Iš jos matome, jog juodųjų gandrų skrydžių skaičius per 1 dienos (8 val) stebėjimus svyruoja nuo 0,32 iki 2,4 vnt per valandą.

Table 51: Comparison of studies regarding activity, distance flown

Studies of wind farms	Time in h	Total number of flights	Activity Flights/h	Activity Survey unit (8 hrs)	Distance flown in m	∅ Distance flown in m	Phenology Highest activity
Freiensteinau	640	121	0.19	1.52	904,416	7,475	May
Alpenrod	308	88	0.29	2.32	392,782	4,463	May
Hintersteinau	344	66	0.19	1.52	211,535	3,205	April
Rabenau	166	50	0.30	2.40	-	-	May
Moskau-Kreuzstein	563	128	0.23	1.84	362,134	2,829	July to August
Wohnste	936	39	0.04	0.32	-	-	June
Overall result	2.957	492	0.17	1.36	1,870,867	4,642	-

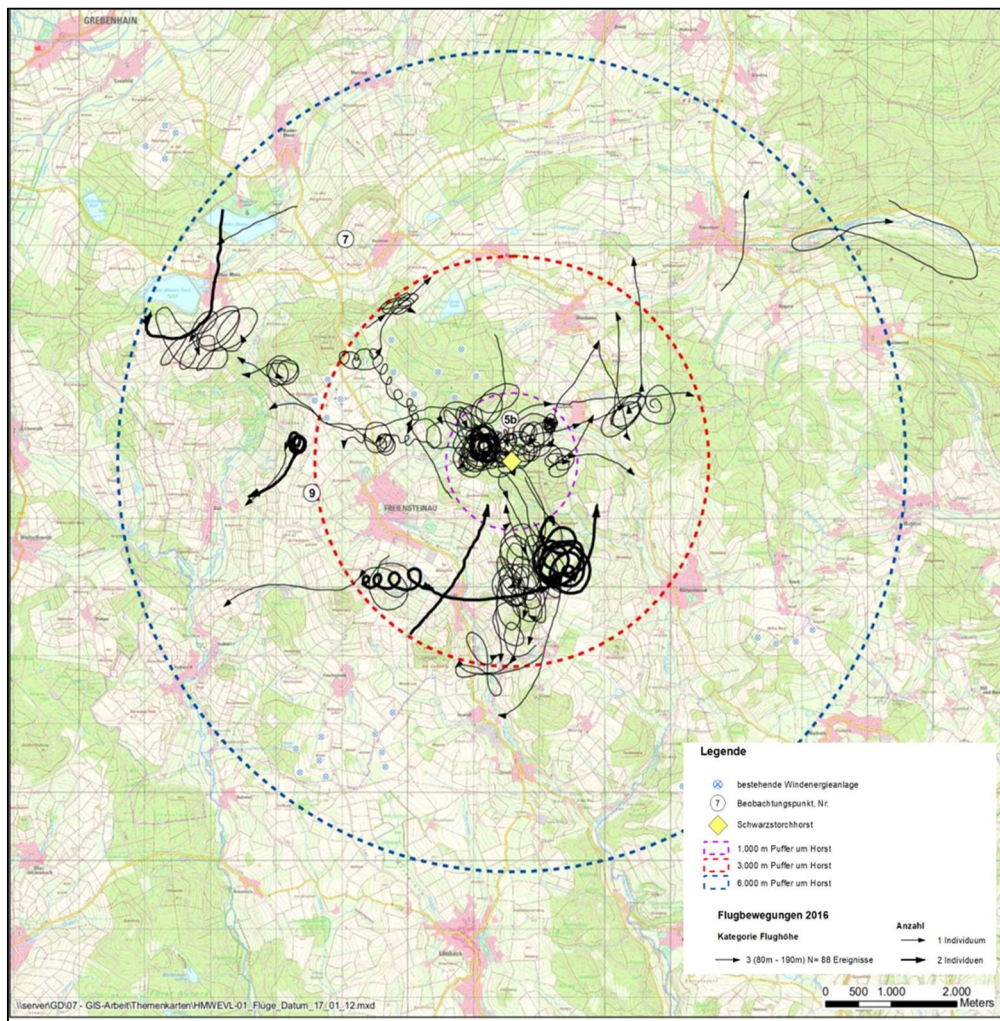
Pav. Nr. 19. Juodojo gandro tyrimų rezultatų palyginimas.

Tuo tarpu LOD ataskaitos 5 tekstinio priedo 27 psl. pateiktame žemėlapyje nurodyti 3 pavieniai stebėjimai ir 15 praskrendančių paukščių.

Pav. Nr. 20. Juodojo gandro līdzų vietos LOD ataskaitoje.

Skirtingai nuo Vokietijos specialistų, kurie nurodo pagal rekomendacijas nustatytus atstumus nuo lizdo (3 skrituliai: 1 km, 3km, 6km) ir aiškiai matomas skrydžio trajektorijas (15) (žr. pav. Nr. žemiau), LOD žemėlapyje uždėtas tik 1 km. buferis) aplink lizdą ir smulkios skrendančių paukščių žymos. **Tai neleidžia įvertinti paukščių judėjimo aktyvumo ir atstumo iki VE, todėl PAV ataskaitoje daromos išvados dėl VE poveikio šiai rūšiai yra neteisingos ir nepagrįstos.**

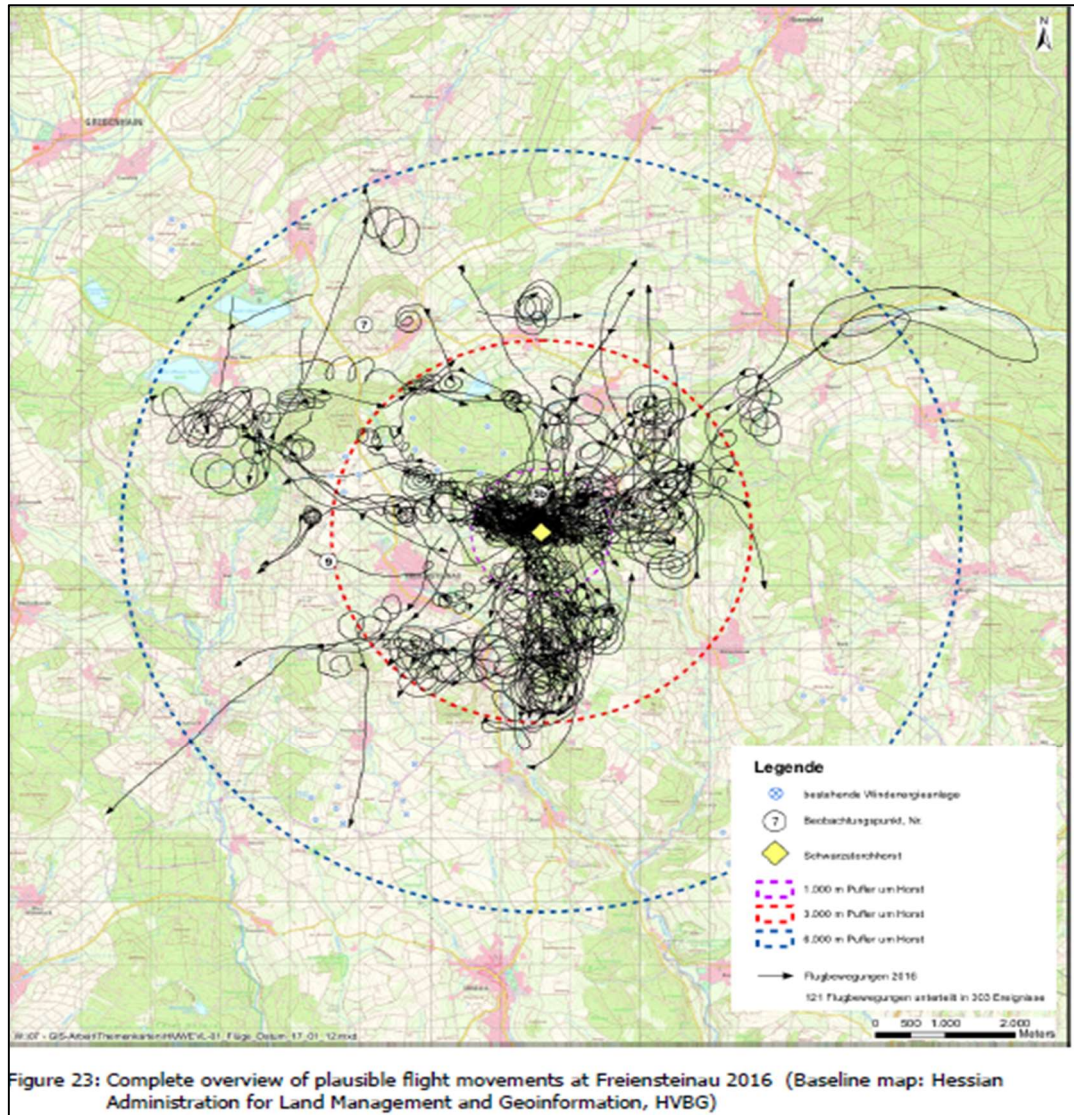

Pav. Nr. 21. Juodojo gandro judėjimas.

Ataskaitos autorių teiginiai skiriasi nuo panašaus Juodųjų gandrų stebėjimų rezultatų Vokietijoje (15), kuriame buvo nustatyta, kad 30 proc. paukščių skrido 80-190 m. aukštyje, kas jų atveju buvo **pavojaus zonoje**.

Be to, 8.3 proc. skrydžių paukščiai **buvo priartėję prie VE arčiau, negu apsauginė 250 m zona**, esant geroms oro sąlygoms, geram matomumui ir nevėjuotą dieną. Tai reiškia, kad oro sąlygomis tokie priartėjimai negali būti paaiškinami. Ataskaitoje matome fiksuotus gandrų skrydžius planuojamą VE teritorijoje.

Vizualiai stebint atstumus, kuriais paukščiai nutoldavo nuo lizdų, nustatyta, kad **79-98 proc. paukščiai skrido apie 3000 m spinduliu**, o 2-21 proc. atveju – į 6000 m nuo lizdo. Maitinant jaunikius gandrai skrisdavo ir 10-20 km, o projektuojant VE tokie atstumai neišlaikomi, kadangi vadovaujamosi pasenusiomis metodikomis. **Prašome PAV ataskaitoje projektuojamas VE atitraukti nuo juodojo gandro lizdavičių minimaliu saugiu (saugesniu) 3000 metrų atstumu**

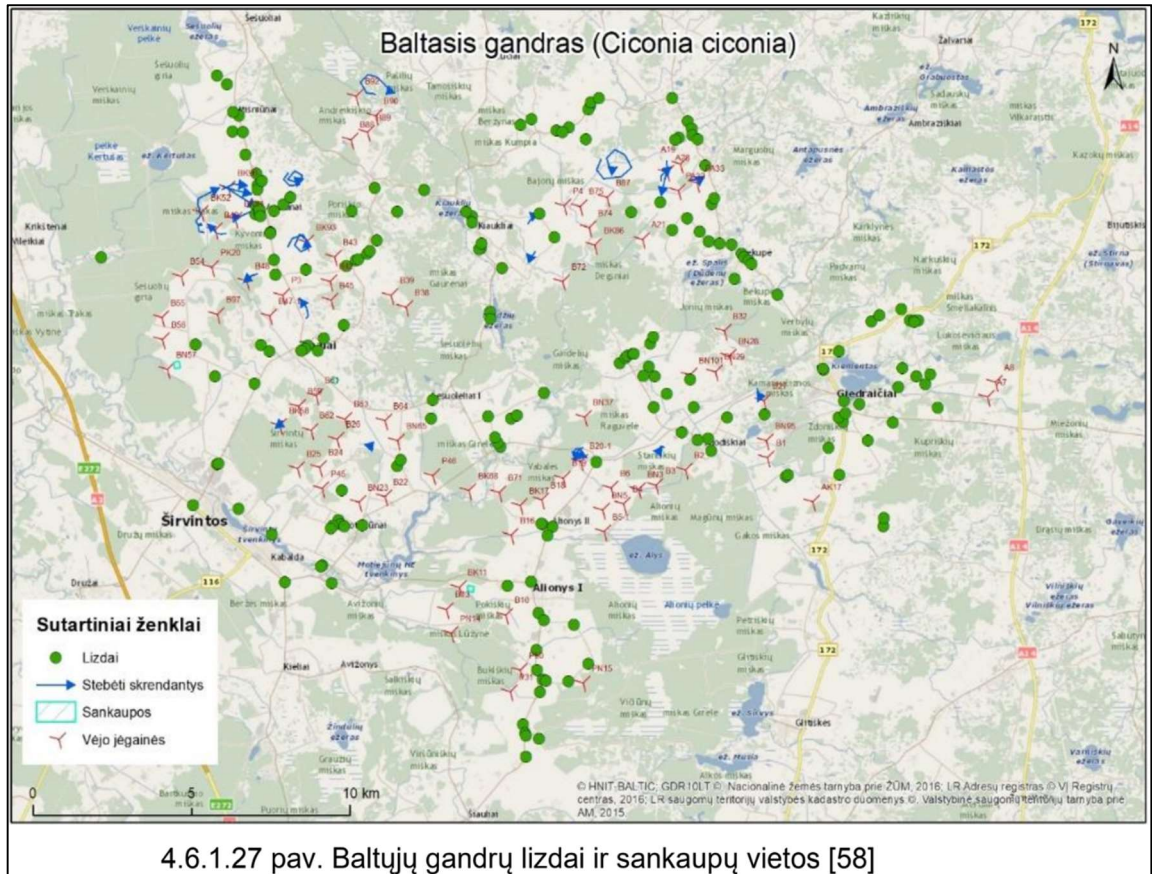
Pav. Nr.22. Juodojo gandro judėjimas.

Stebint skrydžių trajektorijas galima teigti, kad yra „keliai“, kuriais paukščiai skraido, ir jei toje vietoje planuojama VE, paukštį tai veikia neigiamai. Tai reiškia, kad ypatingai **svarbu yra atlikti paukščių erdvinio elgesio analizę prieš statant VE**. Be to, vertinant aplinką svarbu nustatyti ne tik kokių atstumu yra vandens telkiniai, bet ir ar ten yra tinkamo ir pakankamai maisto paukščiams (15). **Prašome atlikti tokį vertinimą.**

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus palyginimus su kitos šalies stebėtojų rezultatais, darytina išvada, jog **juodųjų gandrų stebėjimas dėl netinkamai parinktų stebėjimo valandų ir/arba**

nereguliariai ir/ar ne pagal grafiką vykdomų stebėjimų nebuvo efektyvus, surinkti duomenys yra nepakankami, neapimantys visų, toje teritorijoje gyvenančių paukščių, todėl netinkami išvadoms dėl poveikio šiai rūšiai rengti.

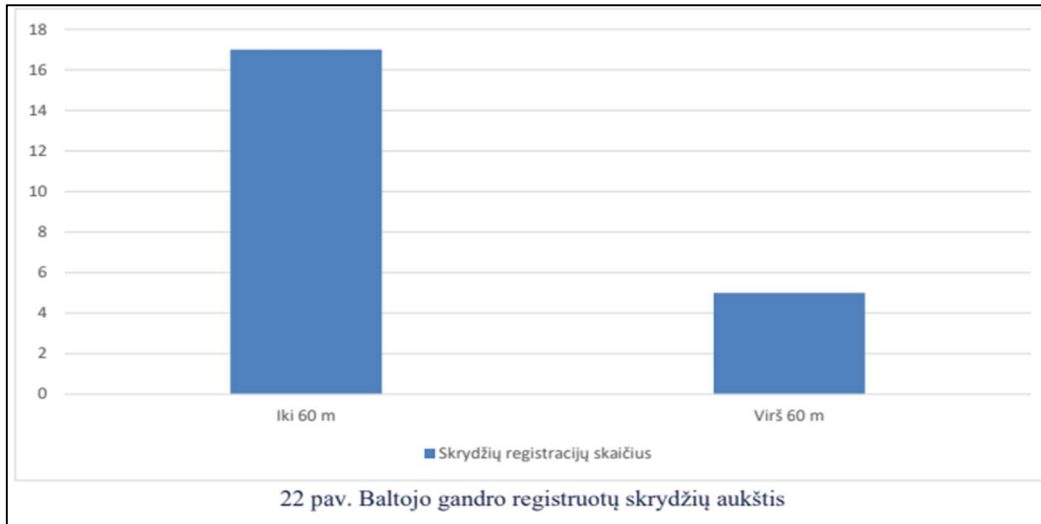
Ta pati situacija ir dėl baltųjų gandrų. Ataskaitos 139 psl. Nurodoma, kad „PŪV teritorijoje rasti 189 baltųjų gandrų lizdai (4.6.1.27 pav.), tad paukščių koncentracija teritorijoje tikrai didelė.

Pav. Nr. 23. Baltųjų gandrų lizdų vietos LOD ataskaitoje.

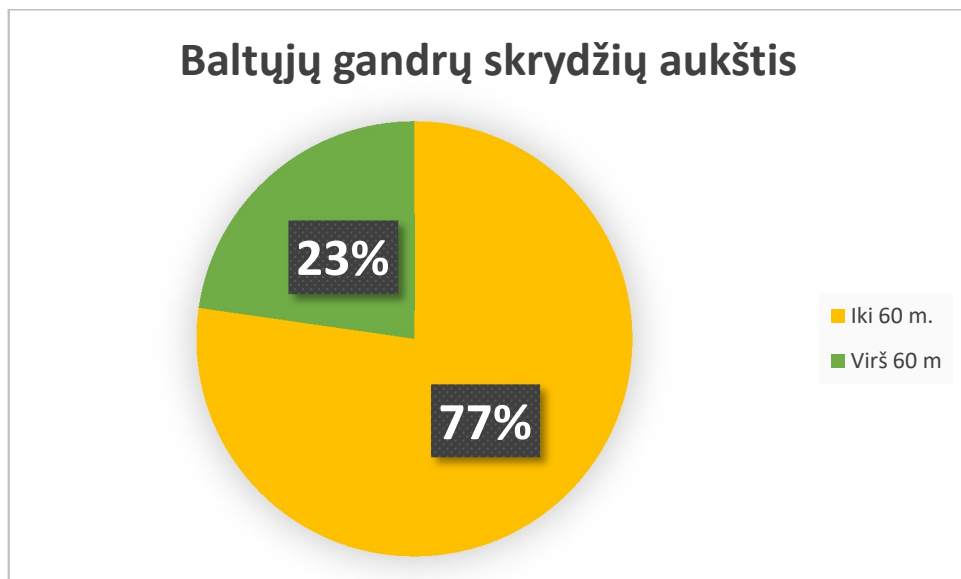
Tačiau pačių paukščių stebėjimų atveju, sužymėtų žemėlapyje aukščiau ir pateiktų ataskaitos 5 tekstinio priedo 29 psl. diagramoje skaičius yra nedidelis – tik 22 (kai užfiksuota 189 lizdų).

Ataskaitos 139 psl. paminėta, kad „Priklausomai nuo sezono ir klimatinė sąlygų, esant maisto trūkumui, gali skristi maitintis toli nuo lizdo, kasdien sklando iki 1 km aukštyje“. Iš tokio aprašymo nėra aišku į kokį aukštį pakildavo paukščiai, skridami maitintis, kiek toli nutoldavo nuo lizdo ir kt. Diagramoje iš ataskaitos 5 tekstinio priedo 29 psl. matome, kad stebėtojas užfiksavo 17 gandrų, skridusių iki 60 m. aukštyje ir 5, pakilusius virš 60 m (**tikslus aukštis nenurodomas**).

Pav. Nr. 24. Balto gandro skrydžių aukštis pagal LOD.

Apskaičiuojame, kad 23 proc. baltųjų gandrų pakildavo virš saugaus (autorių teigimu), aukščio.

Pav. Nr. 25. Apskaičiuotas baltųjų gandrų skrydžių aukštis (proc.).

Nors ataskaitos 5 tekstinio priedo 6 psl. rašoma, kad vykdant stebėjimus „*Pasirinktuose taškuose buvo stebimi ir registruojami visi teritorijoje pastebėti plėšrieji paukščiai, juodieji gandrai, migruojantys paukščiai ir vietinių paukščių perskridimai, pasižymint jų skridimo aukščius, kryptis ir mitybos vietas*“ pačioje ataskaitoje tokių duomenų trūksta.

Prašome PAV ataskaitą papildyti pateikiant visą stebėjimo informaciją (visų teritorijoje pastebėtų plėšriųjų paukščių, juodųjų gandrų, migruojančių paukščių ir vietinių paukščių perskridimus, nurodant jų skridimo aukščius, kryptis ir mitybos vietas).

Vykdę tyrimą stebėtojai nurodo, kad „*perskridimų metu skrydžio aukščiai buvo skirtingi*“, „*gali skristi maitintis toli nuo lizdo*“, „*kasdien sklando iki 1 km aukštyje*“. Iš tokios informacijos **nėra galimybės nustatyti ir įvertinti** nei į kokį aukštį kildavo paukščiai (ar jiems gresia susidūrimas su VE), nei kokį atstumą nuo lizdo nuskrisdavo.

Lentelėje žemiau matome pagal kokius parametrus Vokietijos mokslininkai lygino apie gandrų gautus duomenis iš skirtingų tyrimų (15).

Studies of wind farms	Time in h	Total number of flights	Activity Flights/h	Activity Survey unit (8 hrs)	Distance flown in m	Ø Distance flown in m	Phenology Highest activity
Freiensteinau	640	121	0.19	1.52	904,416	7,475	May

Pav. Nr. 26. Gandrų stebėjimo tyrimų parametrai.

Užpildžius analogišką lentelę iš LOD ataskaitoje pateiktos informacijos pvz. apie baltuosius gandrų, gautume tokią lentelę:

Vietovė	Stebėjimų laikas (val.)	Skrydžių skaičius iš viso	Veikla (Skrydžių per val.)	Veiklos stebėjimo intervalas (...val.)	Nuskristas atstumas (m)	Ø nuskristas atstumas (m)	Fenologija Didžiausias aktyvumas (mėnuo)
Širvintų raj.	-	22	-	-	-	-	-

Lentelė Nr. 2. Galimi stebėjimo tyrimų parametrai.

Toks tyrimas laikytinas itin neišsamiu ir atmestinu. Neturint esminės informacijos neįmanoma padaryti jokių išvadų apie paukščius ir VE įtaka jiems. Tačiau tai netrukdo ataskaitos rengėjams bręžti neleistinai mažus ir nesaugius (pražūtingus) atstumus nuo VE iki lizdaviečių.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus palyginimus su kitos šalies stebėtojų rezultatais, galima prielaida, jog gandrų (ypač juodųjų) stebėjimas dėl netinkamai parinktų stebėjimo valandų ir/arba nereguliariai ir/ar ne pagal grafiką vykdomų stebėjimų, dėl klaidingai nurodytų ar nenustatytų skrydžio aukščių, nenurodant kokiu atstumu ir kokiais keliais paukščiai judėdavo nuo lizdų,

nebuvo efektyvus, surinkti duomenys yra nepakankami, neapimantys visų, toje teritorijoje gyvenančių paukščių, todėl netinkami išvadoms dėl poveikio šiai rūšiai rengti.

11.7.3. Stebėjimų grafikas

LOD ataskaitos 5 tekstinio priedo 3 psl. nurodoma, jog „tyrimai buvo atliekami nuo 2022 m. rugsėjo mėn. iki 2023 m. lapkričio mėnesio“. Interviu Širvintų rajono laikraščiu (16) ornitologė E. Pakštytė pasakoja, kad paukščių stebėjimas Širvintų ir Molėtų savivaldybėse buvo pradėtas 2022 m. rudenį: „*Stebėjimą pradėjome po paukščių didžiojo piko, oras jau buvo atšalęs, tad tuo metu lizdų paieškos nedarėme, visą tai nukėlėme šiltesniam metų laikui. Vis dėlto jau tada galėjome aiškiai įvertinti, remdamiesi savo, kaip Lietuvos ornitologų draugijos ilgamete patirtimi, kad teritorija, kurioje planuojama statyti vėjo elektrinių parką, nėra tinkama paukščių sankauptoms.*“ Tokie pasakymai verčia suabejoti ar tyrimai buvo vykdomi pilna apimtimi, atliekant stebėjimus, renkant naujus duomenis, ar buvo pasikliaujama vien patirtimi ir naudojamasi anksčiau kitame projekte surinktais, galimai neaktualiais, duomenimis. **Prašome nurodyti Lietuvos ornitologų draugijos minimą ilgametę patirtį (atliktus ir aprašytus tyrimus aktualioje teritorijoje), kuria remiantis LOD atstovė daro išvadą kad teritorija, kurioje planuojama statyti vėjo elektrinių parką, nėra tinkama paukščių sankauptoms.**

Ataskaitos 5 tekstinio priedo 5 psl. pateiktas stebėjimų vykdymo grafikas (žr. pav. žemiau) patvirtina faktą, jog **plėšriųjų paukščių perimvietės stebėtos tik nuo kovo galo iki rugsėjo.** 6,5 mėnesių terminas yra nepakankamas ištirti 300 000 ha teritoriją, tikrinant esamus ir ieškant naujų lizdų.

PAV ataskaitoje nepaaiškinta kaip buvo vykdomi veisimosi vietų tyrimai. Nepaaiškinta kodėl lizdų paieška nevykdyta tokiems darbams tinkamiausiu rudens - pavasario laikotarpiu.

Atsižvelgiant į tai, kad kai kurios rūšys yra jautrios žmogaus poveikiui ir patariama nesilankyti arti lizdų pvz. kai vedami jaunikliai, **laikas lizdų apskaitai dar labiau sutrumpėja.** Todėl, **manytina, jog pateikti saugomų paukščių lizdų skaičiai yra per maži, kadangi tokio dydžio teritorijos ištyrimui nebuvo skirta pakankamai laiko.**

Prašome pateikti argumentus kodėl buvo pasirinktas toks stebėjimų laikas?

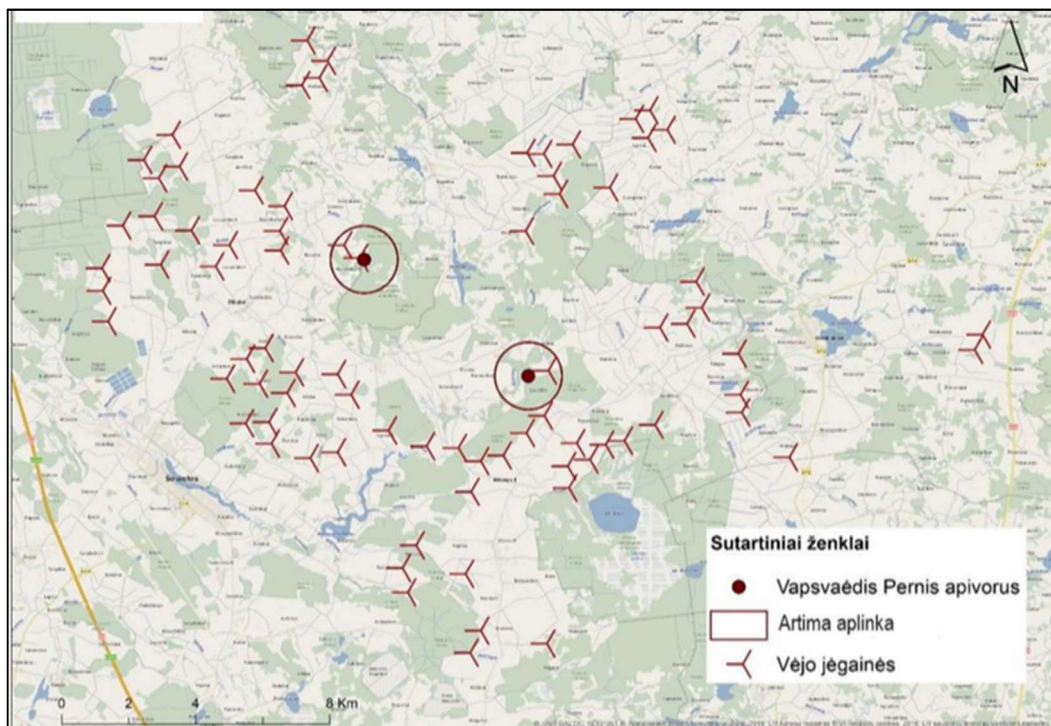
Prašome tiksliai nurodyti, kiek, kokių rūšių lizdų buvo surasta ir užregistruota SRIS PAV ataskaitos ornitologinę dalį rengusių specialistų per jų (jo) vykdytus tyrimus? (Pabrėžiame, kad prašome informacijos ne apie SRIS esančias lizdavietes, kurias įkėlė ne šios PAV ataskaitos rengėjai atlikdami tyrimus, o būtent ataskaitos rengėjų atrasti (vykdant tyrimus) ir įkelti į SRIS lizdai).

Prašome pateikti tikslią informaciją kiek laiko truko lizdaviečių paieškos (pagal rūšis)

11.8. Netikslumai ataskaitoje

11.8.1. Netikslumai ataskaitoje ir jos prieduose

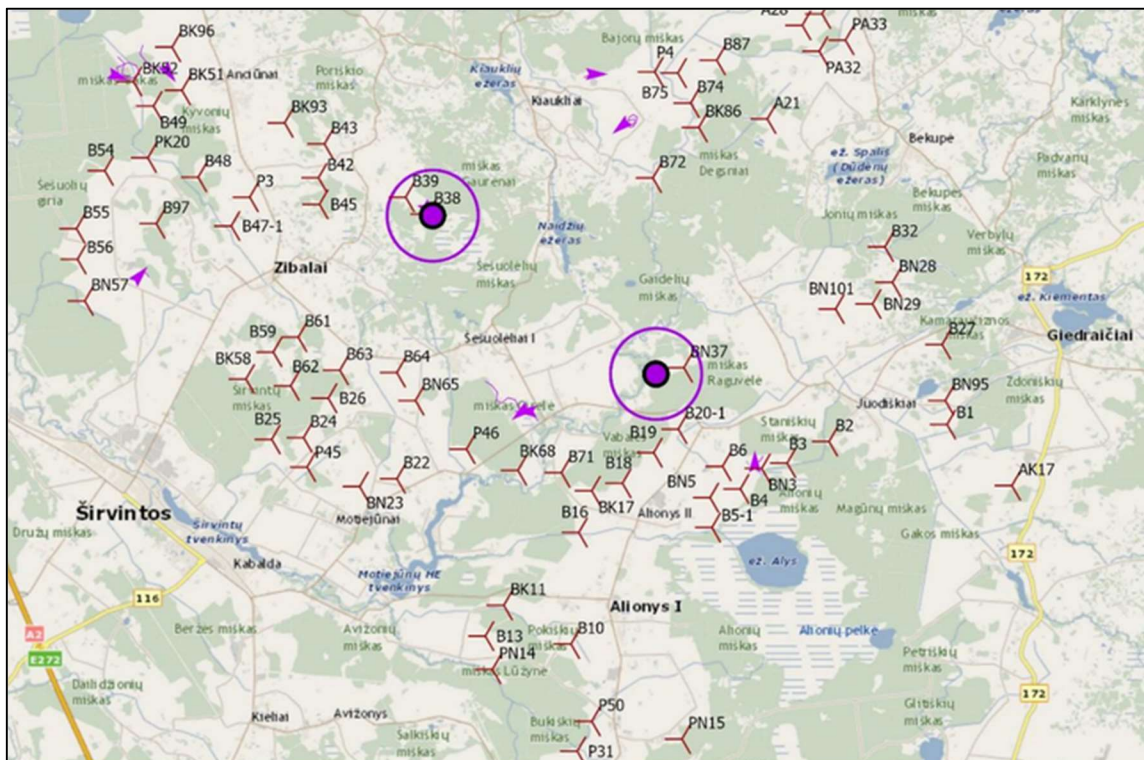
Kai kuriose vietose **Ataskaitoje ir jos priede pateikiama informacija skiriasi** (Ataskaitoje jos pateikiama mažiau). Pvz. vapsvaėdžio atveju (skirtingai negu kitų stebėtų rūšių) ataskaitos 135 psl. 4.6.1.22 pav. net nėra žymos apie skrendančius paukščius, nors tekste skridę paukščiai yra paminėti. Dėl žymėjimo nebuvimo **nėra galimybės nustatyti** ką reiškia „*keletą kartų matytas*“, kokią kiekybinę išraišką turi apibūdinimas „*ne taip dažnai*“ ir kokį procentą nuo visų paukščių sudaro tie 2 stebėjimai, kai paukštis kilo virš 80 m. ribos, t.y. buvo atsidūręs pavojingame aukštyje.

Pav. Nr. 28. LOD vapsvaėdžio stebėjimų žemėlapis.

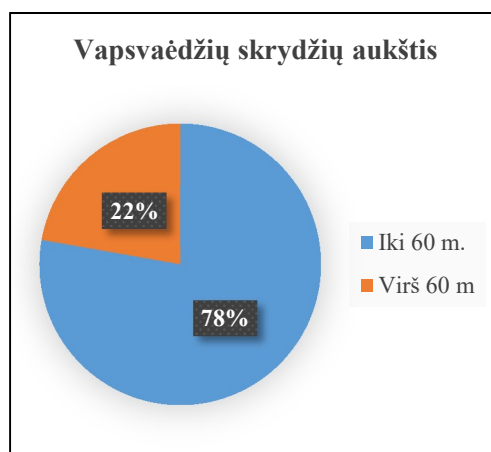
Ataskaitos 5 tekstinio priedo 18 psl. pateiktame žemėlapyje atsispindi 7 paukščių judėjimo kryptys, tačiau aprašymas išlieka neišsamus: „*Kadangi šios rūšies paukščiai atvirose teritorijose*

maitinasi ne taip dažnai, skraidymo metu matytas tik keletą kartų. Dažniau stebėtas skrendantis iki 60 m aukštyje, bet dviejų stebėjimų atveju paukštis skrido aukščiau nei 80 m.

Pav. Nr. 29. LOD vapsvaėdžio stebėjimų žemėlapis iš priedo.

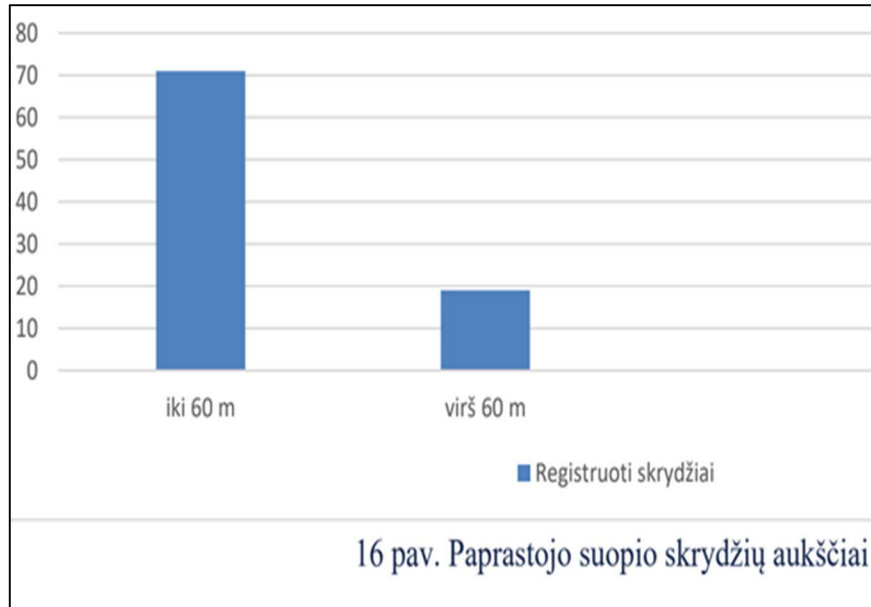
Suskaičiavus žymas žemėlapyje galima apskaičiuoti, kad apie **penktadalį vapsvaėdžių pakilo į jiems dėl susidūrimo su VE pavojingą aukštį.**

Pav. Nr. 30. Vasvaėdžių skrydžių aukštis (proc.)

Prašome patikslinti pateiktus duomenis ir nurodyti kokią kiekybinę išraišką turi aprašyme naudojami apibūdinimai: „ne taip dažnai, tik keletą kartų, dažniau, aukščiau nei 80 m“.

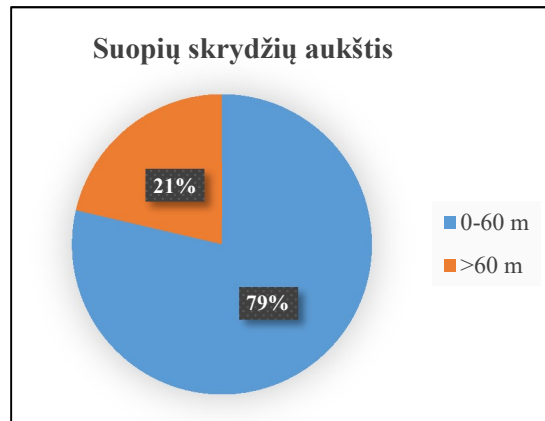
Ataskaitos 137 psl. rašoma, jog paprastieji *suopiai* „*maitinasi atvirose vietose ir skraido paprastai 50 – 150 m aukštyje*“. Taip pat nurodyta, kad „*suopių skrydžių aukštis 90 procentų atvejų buvo iki 80 m*“. Tačiau ataskaitos 5 tekstinio priedo 23 psl. pateiktame 16 pav., kur vaizduojamas suopių skrydžių aukštis, skrydžiai skirstomi į dvi grupes: iki 60 m ir virš 60 m (ne 80 m, kaip parašyta tekste).

Pav. Nr. 31. Paprastojo suopio skrydžių aukščiai iš LOD ataskaitos.

Kadangi informacija aprašyme neatitinka diagramoje pateikiamų duomenų, lieka neaišku į kokį aukštį kilo paukščiai. O tai turi esminės įtakos vertinant jų galimą žūtį nuo VE besisukančių menčių. Be to, bandant apskaičiuoti koks procentas suopių kilo virš 60 m (pagal priedą) ar 80 m (pagal aprašymą ataskaitoje) **nepavyksta apskaičiuoti tekste minimų 90 proc.**, nes diagramoje matome b m (pagal priedą) ar 80 m (pagal aprašymą ataskaitoje).

Darant prielaidą, kad diagramoje pavaizduoti visi (t.y. 70 + 19) skrydžiai, apskaičiuojame, kad **21 proc. paukščių skrido virš 60/80 m.**, o tai, pagal ataskaitos autorių 5 tekstinio priedo 9 psl. pateiktą formuluotę „*Paukščių skrydžio aukščiai buvo suskirstyti į dvi grupes: skrydžiai nepavojingame iki 60 m aukštyje, ir aukštesni skrydžiai, kai paukščiai gali atsitrenkti į VE sparnuotę*“, **nėra paukščiams saugi zona.**

Pav. Nr. 32. Paprastųjų suopių skrydžių aukštis (proc.)

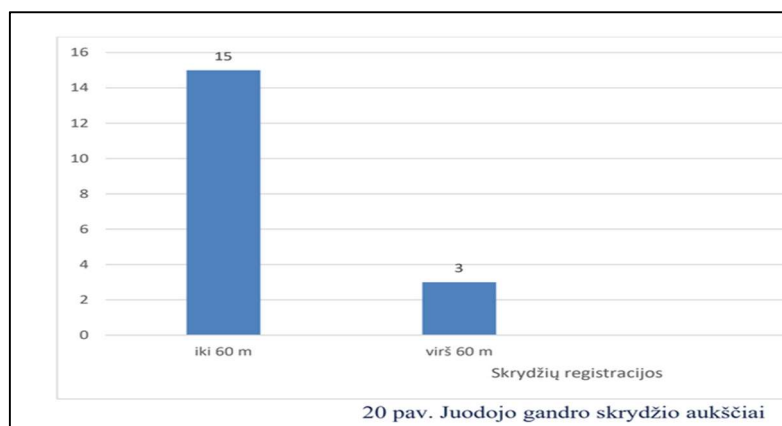
Darant prielaidą, kad pateiktoje diagramoje yra klaida ir pažymėti ne visi skrydžiai (**nėra galimybės patikrinti**, nes tekste nurodomas bendras stebėtų suopių skaičius, o žemėlapyje žymėjimas yra atliktas skirtingų formų smulkiais, ne visada aiškiai matomais simboliais), kur yra likę 10 proc. paukščių, skridusių jiems pavojingame aukštyje, neaišku.

Prašome patikslinti suopių tyrimų rezultatus ir nurodyti kiek iš viso buvo stebėta suopių ir kiek paukščių pakilo į jiems pavojingą aukštį?

11.8.2. Duomenų trūkumas

Ataskaitoje **trūksta LOD tyrimo eigoje atliktų skaičiavimų**. Visoje LOD tyrimų dalyje tyrimo eigoje gauti **rezultatai** dėl paukščių skaičiaus, jų skrydžio aukščių, nuotolių nuo lizdo yra **pateikti labai aptakiai**: Pvz. „*Mitybos metu paukščiai daugiausiai skraidė iki 60 m aukštyje (82 fiksuoti atvejai), bet pasitaikė atvejų kai kilo ir į didesnę nei 60 m aukštį (41 fiksuotas atvejis*“; „*stebėti nedažnai*“, „*gali skristi ir toli nuo lizdo*“, „*PŪV teritorijoje skraidantys jūriniai ereliai stebėti ne taip dažnai*“, „*Kadangi šios rūšies paukščiai atvirose teritorijose maitinasi ne taip dažnai, skraidymo metu matytas tik keletą kartų*“ ir kt..

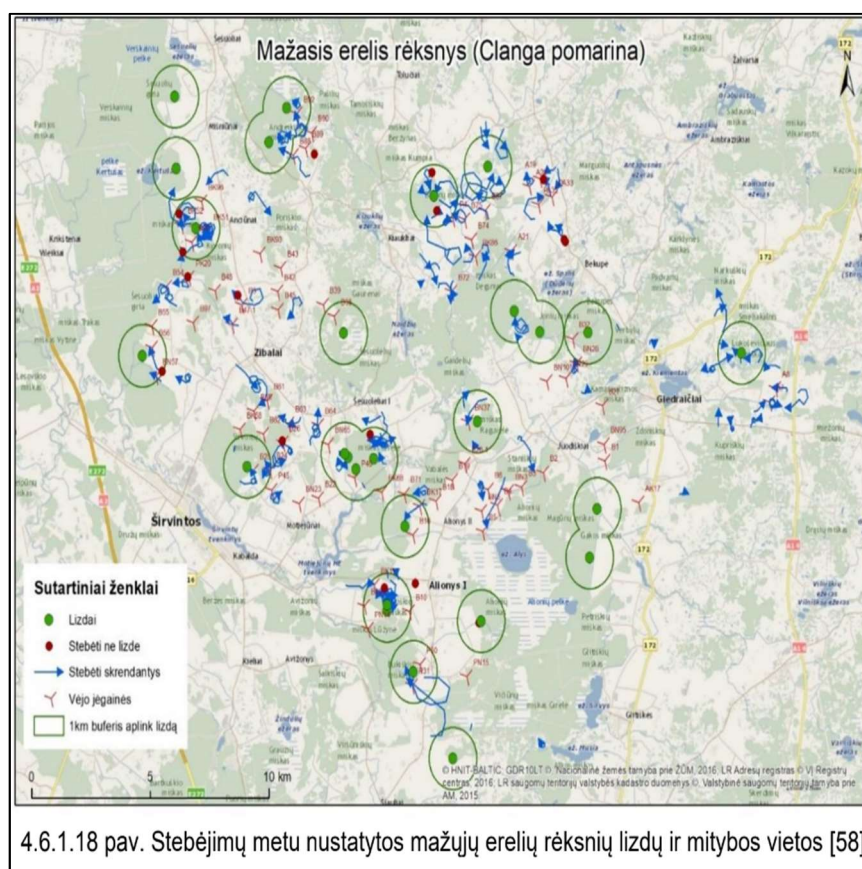
Grafiškai duomenys apie skrydžių aukštį pateikiami tik prieduose, bet ir **ten nenurodoma** procentinė išraiška, kas apsunkina duomenų vertinimą, jų palyginimą su kitų autorių panašių tyrimų duomenimis, todėl tenka skaičiavimus atlikti patiems.

Pav. Nr. 33. Juodojo gandro skrydžių aukščiai pagal LOD.

Mažoji erelio rėksnio aprašymas gerai iliustruoja, kaip stebėjimo rezultatų aprašymas žodžiais, nepateikiant grafinės informacijos ir procentinės išraiškos daugeliu atvejų apsinkina tyrimo rezultatų vertinimą ir neigiamo VE poveikio masto apskaičiavimą.

Ataskaitos 133 psl. pateiktas žemėlapis turi daug smulkių įvairių formų žymėjimų, iš kurių matome, kad paukščiai judėjo, tačiau nežinome kokiam aukštyje.

Pav. Nr. 34. Mažųjų erelių rėksnių lizdai ir mitybos vietos pagal LOD.

Tekste 132 psl. trumpai užsimenama, kad „*Mitybos metu paukščiai daugiausiai skraidė iki 60 m aukštyje (82 fiksuoti atvejai), bet pasitaikė atvejų kai kilo ir į didesnę nei 60 m aukštį (41 fiksuotas atvejis)*“.

Pateikus šią informaciją grafiškai (diagrama) „*pasitaikė atvejų kai kilo ir į didesnę nei 60 m aukštį*“ atrodytų taip:

Pav. Nr. 35. Mažojo erelio rėsnio skrydžių aukštis (proc.)

Taigi, naudojama formuluoė „*pasitaikė atvejų*“ šiuo atveju **prilygsta net trečdaliui** visų stebėtų skrydžių.

33 proc. paukščių kilo į didesnę, negu 60 m. aukštį, kuris pagal rengėjus kvalifikuojamas kaip aukštis, kuriame paukštis gali atsitrekti į VE sparnuotę. („*skrydžiai nepavojingame iki 60 m aukštyje, ir aukštesni skrydžiai, kai paukščiai gali atsitrekti į VE sparnuotę*“).

Ataskaitos 5 tekstinio priedo 14 psl. **išvados** apie žuvininką „*Po duomenų analizės galima teigti, kad žuvininko patelė atvirose vietose nesimaitina ir nesklendo, skrydžiai kryptingi link mitybos zonų ir kitų žuvininkų lizdų*“ **parengtos remiantis tik 1 GPS siųstuvu duomenimis.**

Kitose šalyse atliekamų paukščių stebėjimų tyrimų, naudojant GPS siųstuvus, imtis yra gerokai didesnė. PVZ. renkant duomenis apie didžiosios kuolingos migraciją 2020 m. GPS siųstuvais buvo pažymėta 10 didžiųjų kuolingų, žiemojančių nacionaliniame gamtos rezervate

Vakarų Prancūzijoje (18). Kitame tyrime vertinant VE poveikį migruojantiems paukščiams juodiesiems pesliams buvo uždėta net **130 GPS** siųstuvų (19) .

Akivaizdu, kad **remiantis tik 1 GPS siųstuvo duomenimis, kuris atspindi tik 1 paukščio elgseną, negalima daryti apibendrintų išvadų apie teritorijoje perinčių 4 žuvininkų porų skrydžius ir teritorijos naudojimą. Žuvininkų patelės jauniklių auginimo metu didžiąją laiko dalį praleidžia lizde arba artimoje jo aplinkoje. Patinai maitina ir perinčią, lizdą saugančią patelę, ir jauniklius. Jie skraido didesniais atstumais nei patelės.** Nepriklausomo ornitologo stebėjimai rodo, kad kitų porų žuvininkai tikrai skrenda maitintis virš teritorijų, kuriose numatyta statyti vėjo jėgainės.

Tyrimą vykdžiusio asmens kompetencijų trūkumą rodo nesugebėjimas atskirti užimto, aktyvaus lizdo nuo neužimto. Tyrimų ataskaitos 12 psl. teigiama, kad „VE parko teritorijoje rasti 4 žuvininko lizdai (7 pav.). 3 iš jų 2023 metų perėjimo sezono metu buvo užimti.“ Nepriklausomo ornitologo stebėjimai rodo, kad 2023 m. buvo užimti visi 4 lizdai. Girelės miške žuvininko lizdas taip pat buvo užimtas, bet veisimasis buvo nesėkmingas. Žr. pridedamą fotografiją (Pav. Nr. 36).

Remiantis klaidinga išvada, kad lizdas neužimtas, neteisingai įvertintas galimas neigiamas VE poveikis ir PAV ataskaitoje nepanaikinta jėgainės BK 68 vieta, nors ji yra <300 m atstumu nuo lizdo.

4.6.3.1 lentelėje **nėra net minima, kad ši jėgainė yra šalia žuvininko lizdavietės.** Tai tik dar kartą patvirtina, kad LOD tyrimus vykdę ir **poveikį vertinę asmenys neturi reikiamų žinių apie plėšriųjų paukščių biologiją** ir pagal vienerių metų nesėkmingo veisimosi faktą nusprendė, kad lizdavietė nebenaudojama ir jokio neigiamo poveikio VE žuvininkams nebesukels.

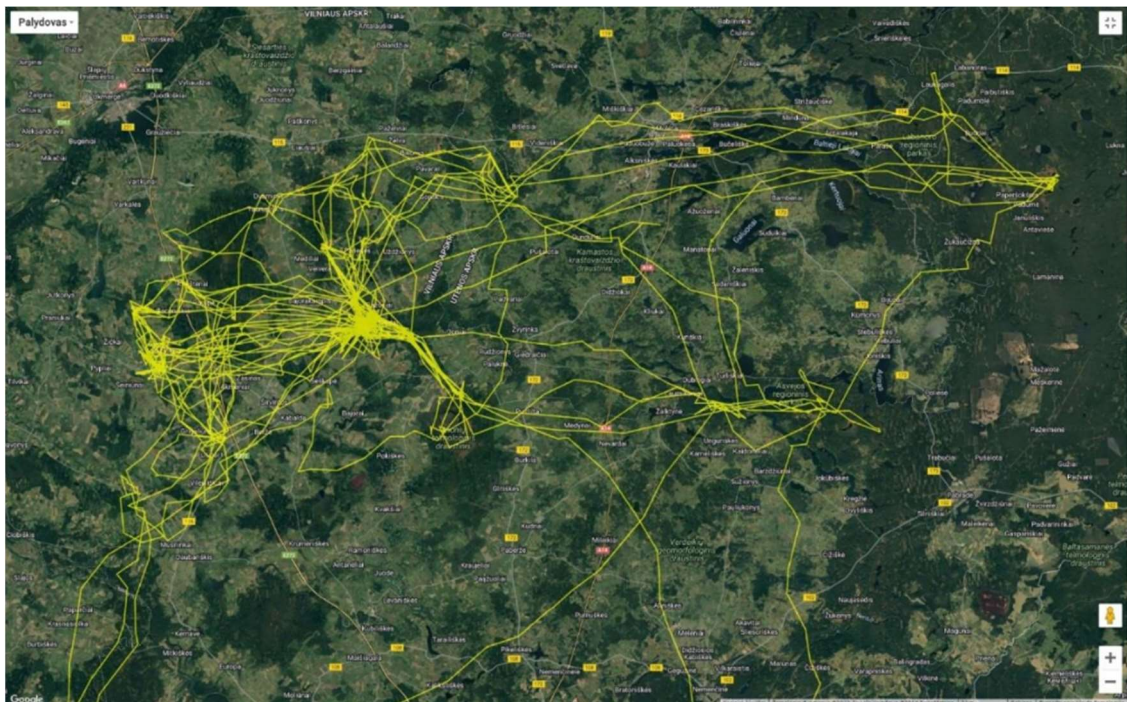

Pav. Nr. 36. Beržo stuobryje sukrautas erelio žuvininko lizdas Girelės miške 2023-06-10 d. su akivaizdžiais naudojamu lizdo požymiais.

Be to, 5 tekstinio priedo 14 psl. pateiktas teiginys, kad „GPS siųstuvu paukščio skrydžio aukščio matavimai **nėra itin tikslūs, kai kada su gana nemažomis paklaidomis**“.

Iš ataskaitos 132 psl. teiginio „Atvirose vietose skrendantys žuvininkai stebėti **nedažnai, bet kadangi maitintis gali skristi ir toli nuo lizdo, todėl nevengia ir perskridimų virš atvirų plotų**“ **nėra aišku į kokį aukštį ir kaip dažnai kildavo paukščiai, nėra galimybės įvertinti VE poveikio šiai rūšiai. Prašome papildyti PAV ataskaitą šia aktuali informacija.**

Ataskaitos 134 psl. pateiktos GPS siųstuvo registruotos kryptys, tačiau jos **neatsispindi aukščių, į kuriuos kilo paukštis.**

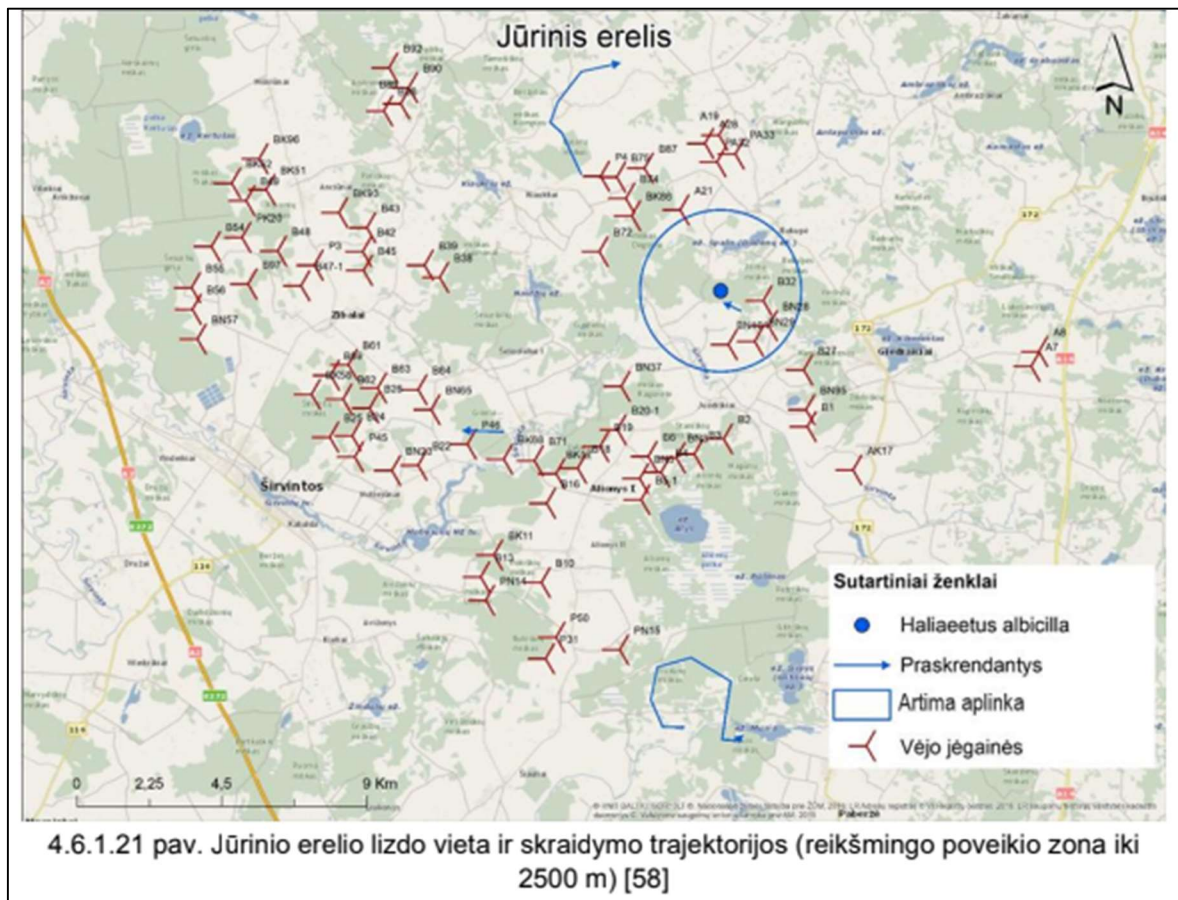
Pav. Nr. 37. GPS siųstuvo registruotos kryptys (LOD).

Prašome pateikti išsamius GPS siųstuvo duomenis bei paaikškinti, kodėl buvo remiamasi netiksliais, pasak autoriaus (5 tekstinio priedo 14 psl), GPS siųstuvo duomenimis.

Ataskaitoje mažai dėmesio skirta Jūriniam ereliui, nors jam kyla didžiausias pavojus susidurti su VE. Kitose šalyse numatyta griežta atsakomybė už erelių, susidūrusių su VE žūtį. Pvz. 2022 m. „NextEra Energy“ dukterinė įmonė „ESI Energy“ JAV buvo pripažinta kalta dėl 150 **erelių** (baltagalvių jūrinių ir kilniųjų) mirčių nuo VE Įmonei nurodyta sumokėti 8 mln. USD baudą ir iki 27 mln. USD bus skirta priemonėms, skirtoms sumažinti erelių mirčių ir sužeidimų skaičių (20).

LOD ataskaitos 132 psl. trumpai nurodo, kad „PŪV teritorijoje skraidantys jūriniai ereliai stebėti *ne taip dažnai, tačiau visais stebėjimo atvejais paukščiai skrido virš 80 m. aukštyje*“. Tai reiškia, kad **100 proc. paukščio skrydžių vyko pavojaus zonoje**.

Ataskaitos 5 tekstinio priedo 15 psl. pastaba „Kadangi jūrinis erelis medžiodamas skraido *plačiai ir nuskrenda ilgus atstumus, prognozuoti jo skrydžių trajektorijas yra sudėtinga*“, kurioje **nenurodomi stebėjimo duomenys (atstumai)** kelia klausimą dėl tyrimo kokybės, nes žemėlapyje pavaizduotas paukščio judėjimas, tad galimybę apskaičiuoti atstumą stebėtojai turėjo.

Pav. Nr. 38. Jūrinio erelio lizdas ir skrydžio trajektorijos (LOD).

Nepateikta ir paukščio skrydžių analizės, nurodant, kad „*prognozuoti sudėtinga*“. Tuo tarpu užsienio šalyse atkreipiamas dėmesys, kad iki VE statybų labai svarbu ištirti paukščių elgseną erdvėje, kadangi pvz. į mitybos plotus paukščiai juda tais pačiais „keliais“, todėl tuose „keliuose“ VE neturėtų būti montuojamos. Todėl **prašome tinkamai iki ištirti paukščių elgseną erdvėje aiškiai įvardinant vadinamuosius paukščių „kelius“ kuriuose negali būti statomos VE**.

Prašome paaiškinti kaip šiuo atveju, neturint jūrinio erelio erdvinio elgesio analizės, nenustačius nei judėjimo atstumų, nei jo „kelių“, buvo vertinamas VE poveikis šiai rūšiai.

Rekomendacijose dėl vėjo jėgainių atstumų iki paukščiams svarbių teritorijų bei pasirinktų paukščių rūšių veisimosi vietų, kurias parengė Vokietijos valstybinių paukščių apsaugos tarnybų darbo grupė jūriniam ereliui nustatyta mažiausiai 3000 m. apsaugos zona ir rekomenduojama išlaikyti 6000 m. patikros diapazoną (21).

Prašome pakeisti PAV ataskaitą užtikrinant, kad nuo planuojamos statyti VE iki jūrinio erelio lizdo būtų išlaikyta minimali 3000 m apsaugos zona (VE turi būti statoma ne mažesniu, kaip 3000 metrų atstumu nuo šio paukščio lizdavietės).

Trūksta duomenų, leidžiančių įvertinti tyrimo rezultatų teisingumą, tikslumą. Pvz. nepateikti maršrutai, todėl **nėra galimybės įsitikinti, kad teritorija yra pilnai iširta**. Nepriklausomas ekspertas daug lizdų rado patikrinęs tik 60 proc. teritorijos, tad, 40 proc. teritorijos galimai nėra iširta. To įrodymas – ataskaitos įrašai „**nepakanka duomenų**“, „kur buvo galimybė pravažiuoti“ ir pan.):

- „beveik visos planuojamos VE vietos, išskyrus planuojamų VE B64, B47-1 vietas, patenka į teritoriją, kurioje **nepakanka duomenų** jautrumui VE poveikiui šikšnosparnių atžvilgiu nustatyti“, ataskaitos 122 psl;
- Planuojamų VE B87, P4, B74, BK86 ir B72 vietos patenka į mažai jautrias VE poveikiui teritorijas, o planuojamos VE B92, B90, B89, BK96, BK52, BK51, B49, BK93, B43, B42, B45, P3, B47-1, B48, PK20, B61, B59, B63, B62, BK58, B26, B25, B24 ir P45 vietos – į teritorijas, kur **nepakankamai duomenų** teritorijos jautrumui VE poveikiui nustatyti (4.6.1.8 pav.).“, ataskaitos 123 psl;
- „Pagal VEBIS projekto metodinės priemonės informaciją PŪV teritorija patenka į mažai jautrias teritorijas ir teritorijas, kurioms **nepakanka duomenų** jautrumui nustatyti migruojančių ir žiemojančių paukščių atžvilgiu“, ataskaitos 124 psl;
- „Planuojamų VE B42, B45, P3 B47-1 vietos patenka į mažai jautrias VE poveikiui teritorijas, kitos VE vietos patenka į teritorijas, kurioms **nepakanka duomenų** teritorijos jautrumui VE poveikiui nustatyti migruojančių ir žiemojančių paukščių atžvilgiu (4.6.1.9 pav.)“, ataskaitos 124 psl;
- „Planuojamos VE B42, B45, P3, B47-1, P4, B87, B74, BK 86, B72 vietos patenka į VE poveikiui“ mažai jautrias teritorijas, likusios VE vietos patenka į teritorijas, kurioms **nepakanka duomenų** teritorijos jautrumo VE poveikiui paukščių atžvilgiu nustatyti (4.6.1.10 pav.)“, (ataskaitos 125 psl.).

LOD tyrimo rezultatų „išskirtinumas“, palyginus tų pačių paukščių rūšių stebėjimo rezultatus kitose šalyse. Pvz. lyginant juodųjų gandrų stebėjimo rezultatus LOD ir Vokietijoje (15) galima teigti, kad LOD:

- stebėjo mažiau individų, negu matoma įprastai;
- skrydžių aukščiai nurodyti per žemi, iki 60 m., kas nebūdinga šiai rūšiai,
- trūksta duomenų ir jų kiekybinės išraiškos ir kt. (žr. lentelę žemiau).

Kriterijus	LOD (juodieji gandrai)	Vokietija (juodieji gandrai)*	Pastabos
Pasiruošimas tyrimui			
Stebėjimo trukmė	26 savaitės,	40 dienų 640 val. įrašų	LOD - nėra nurodyta bendros trukmės val. Prašome nurodyti kiek val. buvo stebėta kiekviename taške?
Stebėjimo taškų skaičius	19	3	LOD - per mažas stebėjimo taškų skaičius tokio dydžio teritorijai
Stebėtojų skaičius	1 stebėtojas	6 Po 2 stebėtojus kiekviename taške	Per mažas stebėtojų skaičius teritorijai
Įranga	Nėra duomenų	Detaliai aprašyta su visais techniniais parametrais	LOD įrangos aprašymo nėra
Stebėtojų paruošimas	Nėra duomenų	Vykdomas stebėtojų „kalibravimas“, kad vienodai vertintų stebimus objektus (panaudotas dronas)	LOD nepateikta duomenų apie stebėtojų paruošimą, kvalifikaciją
Tyrimo rezultatai			
Stebėtų skrydžių skaičius	15	303 (64 tyrimo psl.)	LOD Stebėjimų skaičius per mažas, kadangi laikotarpis apima jauniklių auginimo etapą, kai skrydžių

			intensyvumas didėja (12-14 maitinimų kasdien).
Skrydžio aukštis	Iki 60 m. daugumoje atvejų	80-190 m. (30% skrydžių)	LOD nurodytas skrydžio aukštis per mažas , nebūdingas šiai rūšiai
Pavojaus zona prie VE turbinos (m)	Nėra duomenų	** 8.3% skrydžių - pavojaus zonoje, arčiau, negu 250 m., nors oro sąlygos ir matomumas buvo puikus	LOD žemėlapyje pavaizduoti skrydžiai šalia planuojamų VE. Nenurodyta koks procentas juodųjų gandrų įskrido į pavojaus zoną.
Skrydžių iš lizdaviatės spindulis (m)	Nėra duomenų	** 79-98 % - iki 3000 m. ; 2-21 % - iki 6000 m. kituose tyrimuose nurodoma net 10-20 km.	LOD tyrime apsauginė zona neatitinka realaus paukščiui reikalingo atstumo
Lizdaviatės apsaugos zona (m)	500	1000	LOD – neišlaikomi būtini atstumai. PAV ataskaitos 158 psl. rašo, kad iki 500 m atstumu nuo JG lizdo siūlo nestatyti VE arba perkelti kitur. Nuo 500 iki 1000 m nuo juodojo gandro lizdo siūlo VE palikti, bet jas išjungti perėjimo ir jauniklių auginimo metu. Jokio pagrindimo nėra kodėl pasirinkti tokie atstumai.
Erdvinio elgesio analizė	Nėra duomenų dėl analizės atlikimo, tačiau žemėlapyje	Yra keliai, kuriais gandrai juda link mitybos plotų ir tie keliai eina ten, kur stovės VE.	Vok. tyrime nurodyta, kad būtina atlikti erdvinę elgesio analizę

	matome, jog skrydžiai yra planuojamų VE turbinų vietose		PRIEŠ projektuojant. Ar LOD atliko paukščių erdvinio elgesio analizę?
Skrydžio trajektorijos specifika	Nėra duomenų, ar projektuojant atsižvelgta į sklandančių paukščių skrydžių ypatumus ir išlaikyti didesni atstumai tarp VE vienetų.	Specifinė skrydžio trajektorija termike (kai sklando, nevaldant skrydžio) reikalauja didesnių atstumų tarp VE	Ar atsižvelgta projektuojant , kad sklandantiems paukščiams reikalingi didesni atstumai tarp atskirų VE , platūs „koridoriai“, kad kylant termike nesusižalotų/ nežūtų
Kompensacinės priemonės			
Tinkamų mitybos vietų tyrimas	Nėra duomenų	Naudojamų ir potencialiai galimų mitybos plotų identifikavimas ir įvertinimas	LOD nevertino mitybos gausos naudojamosė ir potencialiose mitybos vietose.
Dirbtinio lizdo iškėlimas	Planuojama iškelti 3 lizdus	Iskeltame lizde gandrai neįsikūrė	Priemonė veiksminga tik tuo atveju, jei iškeliamas esamo lizdo vietoje. Lizdo iškėlimas nežinant teritorijos konteksto, kur yra kokių paukščių lizdai neduoda rezultatų. Kaip apskaičiuota, kad reikia iškelti būtent 3 lizdus? Dirbtinis lizdas, net ir tinkamoje vietoje iškeltas, negali kompensuoti VE sumaltų gandrų , kurie dabar tikrai turi lizdą žinomoje vietoje.

*Vokietijoje tyrimas „Juodojo gandro skrydžio elgsenos analizė esant įvairiems orams ir įvairiems žemės naudojimo atvejams sąlygomis, ypatingai vertinant esama VE“

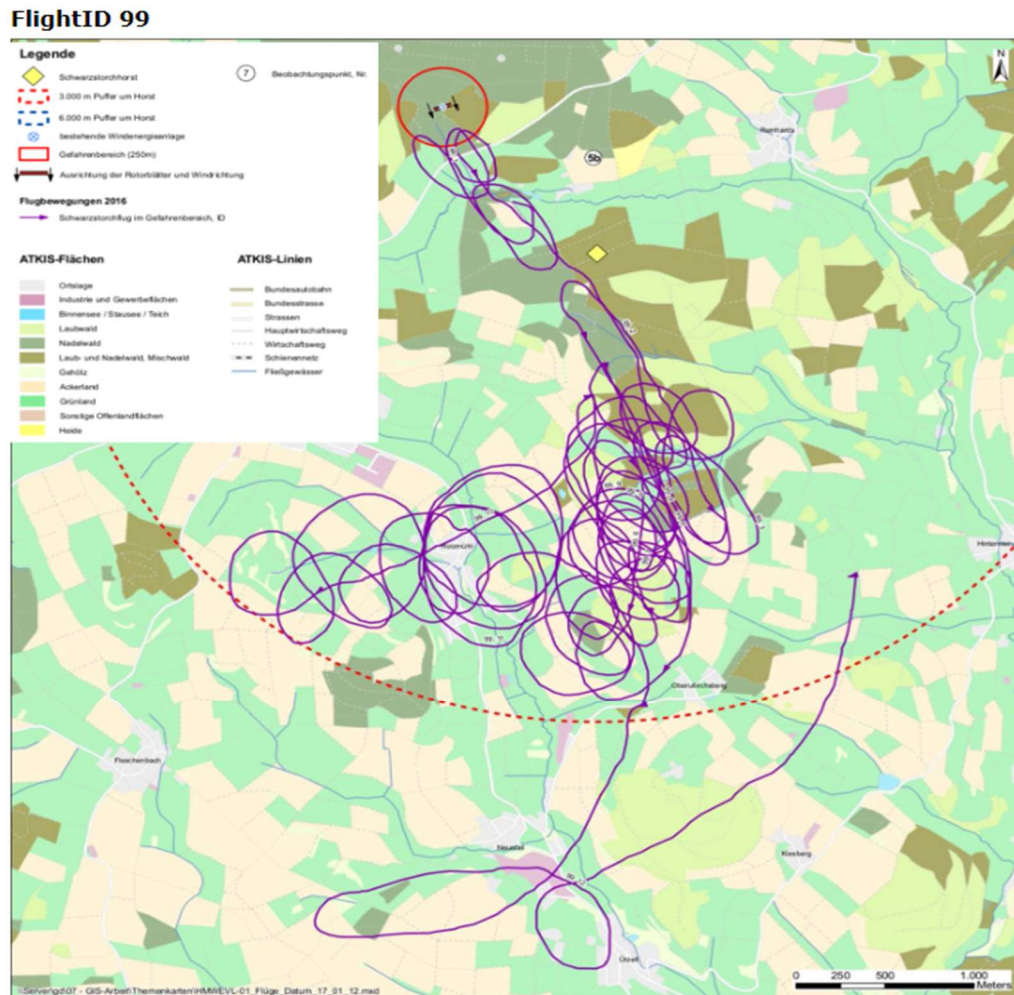

Figure 39: FlightID 99 in the danger zone in Freiensteinau 2016 (Baseline map: Hessian Administration for Land Management and Geoinformation, HVBG)

** Vieno skrydžio trajektorija, kai įskrenda į pavojaus zoną. Daugiausia skraidoma 3000 m. spinduliu, išskrendant toliau už jo ribų.

Pav. Nr. 40. Juodojo gandro skrydžio trajektorija.

11.9. Nepagrįsti (klaidinantys) teiginiai dėl VE įtakos paukščiams

Pateikiant kitų perinčių paukščių stebėjimo rezultatus ataskaitos 138 psl. teigiama, kad „Planuojamo VE parko teritorija pasižymi didele perinčių paukščių įvairove, daugiausiai čia aptinkami *įprasti agrarinio ir miškingo kraštovaizdžio paukščiai, kurie nėra jautrūs VE parkų poveikiui ir dėl šios priežasties šioje ataskaitoje plačiau neaptariami*“. Tarp sąrašė minimų paukščių yra „*paprastoji liepsnelė (Erithacus rubecula), paprastasis varnėnas (Sturnus vulgaris), šelmeninė kregždė (Hirundo rustica)*“.

2023 m. gruodžio mėn. pasirodęs Norvegijos gamtos tyrimų instituto mokslininkų tyrime „Smulkių paukščių, susidūrusių su vėjo jėgainėmis, mirtingumo įvertinimas“ (22) paaiškinama, kodėl daugumoje tyrimų, kur buvo stebimas jau pastatytų VE poveikis paukščiams, pranešama apie mažą paukščių mirtingumo lygį. Taip atsitinka dėl to, kad tyrimai, kuriuose skaičiuojami prie VE žuvę paukščiai, **retai atsispindi mažų paukščių įvairovę ir gausą, todėl jų mirtingumas lieka neįvertintas.**

Mokslininkai vykdydami eksperimentą su negyvais paukščiais (masalais) vidutinio dydžio VE Vakarų Norvegijoje panaudojo 47 skirtingų dydžių masalus (5-24 g. svorio – atitinkančius smulkiuosius paukščius, ir 60-200 g. svorio – atitinkančius stambiuosius paukščius). Tyrimas leido įvertinti smulkiųjų paukščių žūtis mastą.

Tyrimo rezultatai patvirtino, kad **žuvę smulkieji paukščiai aptinkami daug rečiau**, negu stambesni. Dresuotam šuniui pavyko rasti net 74 proc. didžiųjų paukščių, tuo tarpu **mažųjų rasta tik 17 proc.** Jeigu pagal tyrimo gautas išvadas koreguotume jau atliktų monitoringų duomenis ir vertinimus, ten apskaičiuotas **mirtingumas padidėtų beveik keturis kartus.**

Tyrimo autoriai nurodo, kad žuvusių paukščių aptikimo rezultatai skirtingi kiekvienoje VE, priklausomai nuo buveinės, paieškos intervalų ir pan., bet jų siūlomas tyrimas ateityje leis gauti tikslesnius mirtingumo rodiklius, tiriant VE poveikį paukščiams.

Tyrimas paneigia ataskaitos 138 psl. autorių teiginį, kad išvardinti kiti paukščiai, tarp jų ir mažieji, „nėra jautrūs VE parkų poveikiui“. Tikėtina, kad tas poveikis iki šiol buvo klaidingai apskaičiuojamas ir reikalingi platesni tyrimai, įtraukiant ir autorių išvardintų rūšių analizę. **Prašome atlikti VE poveikio mažiesiems paukščiams tyrimus bei šių tyrimų išvadamis papildyti PAV ataskaitą.**

Šis tyrimas įrodo, kad paukščių žūtis duomenys, kurie renkami pastačius VE, vertinant VE poveikį paukščiams, daugiausia dėl mažo mažiausios kategorijos paukščių aptikimo rodiklio, yra netikslūs ir nurodyti skaičiai, kuriais remiamasi, tikėtina yra per maži, t.y. **neigiamas VE poveikis paukščiams gali būti kelis kartus didesnis, negu manyta iki šiol. Iš čia kyla papildomų tyrimų ir naujų vertinimo metodikų būtinybė.**

Mieke'as C. Zwarto ir kt. tirdami VE triukšmo poveikį smulkiesiems paukščiams nustatė, kad keliamas triukšmas gali tiesiogiai paveikti paukščių elgesį. „*VE triukšmas slopina paukščio giesmininko - paprastosios liepsnelės - teritorinę gynybą*“, nes esant vėjo turbino triukšmui, žemo dažnio elementų naudojimas reaguojant į imituojamą įsibrovimą sumažėja. Tai reiškia, kad triukšmas gali trukdyti veisimosi sėkmei, jei paukščių energijos poreikis padidės, kad atgrasytų konkurentus ir apgintų teritorijas (23).

11.10. Netiesioginis VE poveikis - buveinių nykimas, kliūtys, mažėjantys mitybos plotai, vengimo modelis

HannesWeißer „Paukščių susidūrimų su vėjo turbinomis Vokietijoje aktualumas” apžvalgoje (1) pabrėžia, kad atlikus 49 tyrimų (reakcija į triukšmą ir vaizdo efektus) sistemine apžvalga, nustatyta, kad :

- atviruose kraštovaizdžiuose infrastruktūros poveikis paukščiams ir žinduoliams yra ryškesnis nei miškingose vietovėse. Šių dviejų buveinių tipų skirtumai gali būti susiję su sumažėjusiu infrastruktūros matomumu tankioje augmenijoje
- krūmuose ir miškuose gyvenančios laukinės gamtos rūšys elgsena reaguoja į vėjo turbinų akustinį poveikį krūmuose ir miškuose statybos, eksploatavimo ir priežiūros metu.
- triukšmas, susijęs su VE ir susijusia infrastruktūra, turi įtakos buveinių naudojimui, teritoriniam elgesiui ir gyvūnų veisimosi sėkmei.
- šalia triukšmą keliančių objektų žvėrių tankis yra mažesnis, nei tankis vietovėse šalia netriukšmingos energijos objektų.

11.10.1. Buveinių ploto praradimas

J. Ryanas Zimmerlingas ir kt., vertindami vėjo turbinų kūrimo ir eksploatavimo Kanadoje poveikį paukščiams, atsižvelgdami į mirtingumą dėl susidūrimų ir lizdų buveinių praradimą, nustatė, kad „**Vidutiniškai bendras buveinių praradimas vienai turbina buvo 1,23 ha**“ (32). **Turint tokį skaičių mokslininkai nesudėtingai apskaičiavo prarastų buveinių plotą šalyje.**

Prašome atlikti tyrimus (jei tokie tyrimai atlikti pateikti juos) kiek buveinių bus prarasta pastačius visas planuojamas VE ir šių tyrimų rezultatus bei išvadas įtraukti į PAV ataskaitą.

11.10.2. Paukščių gausumo ir elgsenos pokyčiai vengiant VE

Gamtosaugininkai išreiškia susirūpinimą dėl tiesioginio ir netiesioginio VE plėtros poveikio laukinei gamtai. Be paukščių ir šikšnosparnių susidūrimų su vėjo turbinomis nyksta buveinės, kuriamos kliūtys judėjimui.

Tyrime pabrėžiama, kad vertinant VE poveikį ir rizikas nepakanka įvertinti tik bendrą paukščių skaičių. „**Jeigu neatsižvelgiama į rūšiai būdingą riziką, kai kurių rūšių mirtingumas**

po VE statybos gali būti gana didelis, net jei bendras paukščių mirtingumas yra palyginti mažas“ (24).

Vengimo mastas visada turi būti vertinamas atsižvelgiant į rūšies arealą, elgseną teritorijoje, buveinių prieinamumą ir kokybę. Cockrem tvirtina, kad net „**nepakitęs laukinių gyvūnų rūšių elgesys neturi būti aiškinamas kaip atsako į VE statybą nebuvimas**“. Autorius aiškina, kad veikiant realioms ar numanomoms grėsmėms gyvūnų atsakas gali būti akivaizdus arba paslėptas. (27)

Vienas paslėptas atsakas, dažnai tiriamas atliekant tyrimus, yra stresas, kuris gali būti užfiksuotas atsižvelgiant į gliukokortikoidų (kortizolio arba kortikosterono) lygio pokyčius. Tiriant ar turbinų buvimas Didžiojoje Britanijoje turėjo įtakos barsukų (Meles meles) streso lygiui buvo nustatyta, kad barsukų, gyvenančių daugiau nei 1 km nuo VE parko, plaukuose buvo **264% didesnis kortizolio lygis** nei barsukų, gyvenančių iki 10 km atstumu nuo VE parko.

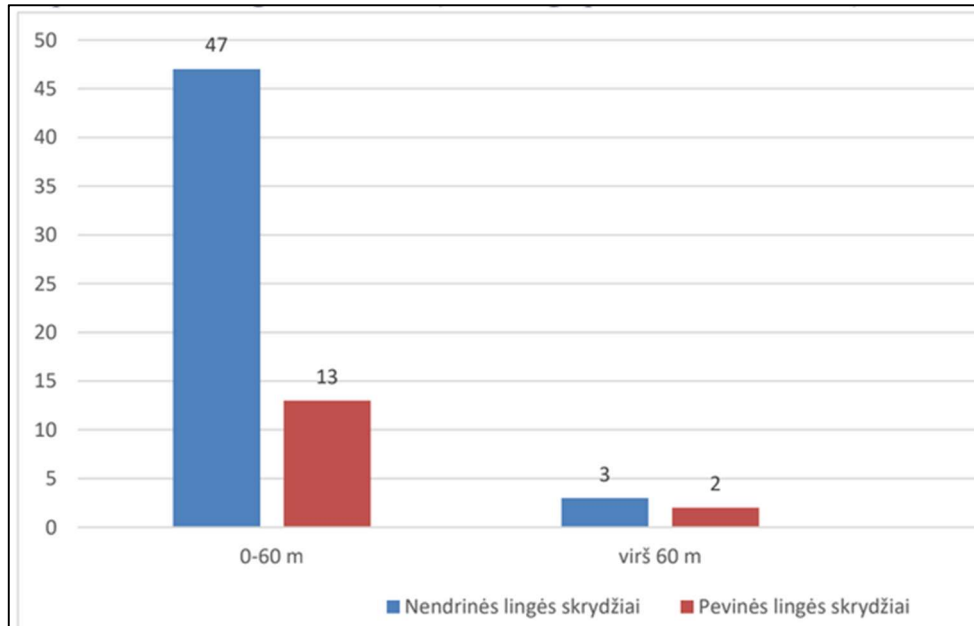
Tai rodo, kad paveikti barsukai patiria fiziologinį stresą gyvendami arti nuo vėjo jėgainių. Kartojant tyrimus prieita išvados, kad barsukai **nepripranta prie VE**, nes kortizolio lygis, išmatuotas praėjus vieneriems ir ketveriems metams po VR parko paleidimo datos, reikšmingai nesiskyrė. Manoma, kad **didesnį kortizolio kiekį** paveiktuose barsukuose **sukelia turbinų garsas** ir kad šis aukštas lygis **gali turėti įtakos barsukų imuninei sistemai**, todėl gali padidėti infekcijų ir **ligų rizika barsukų populiacijoje**. (25)

Naujausias stirnų tyrimas taip pat parodė, kad kortizolio koncentracija yra tiesiogiai susijusi su vėjo jėgainės dydžiu (26).

Prašome atlikti tyrimus (jei tokie tyrimai atlikti pateikti juos) dėl planuojamų statyti VE poveikio gyvūnų elgsenai ir šių tyrimų rezultatus bei išvadas įtraukti į PAV ataskaitą.

11.10.3. Mažėja paukščių maitinimosi plotai

Nors ataskaitos 135 psl. teigiama, jog PŪV teritorija lingių perėjimui nėra patraukli, 4.6.1.23 pav. ataskaitos 136 psl. matome, jog paukščių skrydžių fiksuota nemažai. Nurodydami, kad pievinės lingės „*medžioja virš laukų ir pievų*“ (žemėlapyje tai vietos šalia B27, B47-1, BK 51, BK52, B10, AK 17 ir kt.), ataskaitos autoriai patvirtina, kad atviros vietovės, kuriose numatoma įrengti VE, yra galimi šių paukščių mitybos plotai, kurie, įrengus VE, smarkiai sumažės. Todėl galima teigti, jog **neigiamas VE poveikis lingėms pasireikš labiausiai per mitybos plotų mažėjimą ir ilgalaikėje perspektyvoje galimas populiacijos mažėjimas ir/ar pasitraukimas iš šios teritorijos.**

Pav. Nr. 39. Nendrinės lingės skrydžiai (LOD).

11.11. Išvados apie nekokybiškai atliktą tyrimą ir pateiktų rezultatų patikimumą

LOD tyrimų ataskaitoje teigiama „Planuojamoje VE parko teritorijoje rastas 31 mažojo erelio rėksnio lizdas (5 pav.). 2023 metais ne visuose lizduose paukščiai perėjo, kai kurie jų buvo nenaudojami. Stebėjimų metu rasta 19 užimtų mažojo erelio rėksnio lizdų.“

Tačiau PAV ataskaitoje nurodyta, kad „PŪV teritorijoje yra nustatytos 52 mažojo erelio rėksnio lizdavietės“. LOD tyrimo ir PAV ataskaitose, žemėlapiuose mažųjų erelių rėksnių lizdų skaičius skiriasi, todėl neaišku kaip atliktas VE poveikio vertinimas.

PAV ataskaitoje nurodyta, kad vykdytų tyrimų metu rasti 9 nauji mažojo erelio rėksnio lizdai, tačiau peržiūrėjus žemėlapius nustatyta, kad daugiau negu metus LOD tyrimus vykdeš asmuo galėjo rasti 7 naujus rėksnių lizdus (Nr. 6, 8-10, 14, 20, 21), kurie iki šiol neįvesti į SRIS, todėl neįmanoma jų patikrinti.

Ko gero pats iliustratyviausias argumentas, kad ornitologiniai tyrimai buvo atliekami atmestinais yra tai, kad 2023 m. LOD tyrimus vykdeš asmuo, mūsų žiniomis, į SRIS neįvedė nei vieno naujo saugomų plėšriųjų paukščių lizdo. Tuo tarpu nepriklausomas ornitologas su pagalbininkais dirbdamas daugiausiai 2023 m. lapkričio - 2024 m. kovo mėnesiais rado 15 naujų mažųjų erelių rėksnių lizdų ir juos įvedė į SRIS. Tai reiškia, kad tose pačiose vietose, kur ataskaitos rengėjas (užsakovo UAB „Žalia žemė“ pasamdytas) praėjo ir „nematė“ lizdų,

nepriklausomas juos ne tik pamatė, bet ir aprašė, nufotografavo ir pagal visus reikalavimus įkėlė į SRIS (Saugomų rūšių informacinė sistema administruojama Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos). Pažymėtina, kad nepriklausomas ornitologas neperpatikrino visos ataskaitos rengėjo pereitos ir stebėtos teritorijos. Tai reiškia, kad didelė dalis teritorijos lieka tinkamai neįvertinta, o joje esantys saugomų rūšių lizdai dar vis neįkelti į SRIS. Jau vien šio argumento pakanka, kad vis ataskaitos ornitologinė dalis būtų rengiama iš naujo, tinkamai atliekant tyrimus (tiek taikant aktualias metodikas, tiek skiriant pakankami išteklių tokiems tyrimams). **Prašome užtikrinti tinkamus tyrimus pildant PAV ataskaitą trūkstantiems tyrimams ir informacijai.**

PAV ataskaitoje teigiama, kad „Stebėjimų metu PŪV teritorijoje rasti 4 žuvininko lizdai.“ Tai klaidinanti informacija, nes LOD tyrimus vykdęs asmuo nerado nei vieno žuvininko lizdo. Joje aprašyti iki tyrimų pradžios SRIS sistemoje buvę 2 žuvininkų lizdai. Dar 2 lizdai rasti nepriklausomo ornitologo ir taip pat įvesti į SRIS. **Naudodamasis LOD metodika, LOD tyrėjas nerado pusės teritorijoje gyvenančių žuvininkų porų lizdaviečių ir būtų neįvertinės VE poveikio.**

PAV ataskaitoje nepaaiškinta, kodėl neigiamas VE poveikis vertintas tik iki 0,5 km atstumu nuo mažųjų erelių rėksnių lizdų, nors tai prieštarauja Latvijoje, Vokietijoje vykdytų siųstuvais ženklintų paukščių tyrimų rezultatams. Moksliniai tyrimai rodo, kad ereliai rėksniai paprastai medžioja 2-3 km atstumu nuo lizdaviečių, tačiau retkarčiais medžioti skrenda ir toliau negu 10 km. Šaltinis: Meyburg B.-U., Scheller W., Bergmanis U. 2004. Home range size, habitat utilization, hunting and time budgets of Lesser Spotted Eagle *Aquila pomarina* with regard to disturbance and habitat fragmentation. In Chancellor R.D., Meyburg B.-U. (eds). *Raptors Worldwide*: 615-635. World Working Group on Birds of Prey and Owls & MME, Budapest.

Prašome pakeisti PAV ataskaitą užtikrinant, kad nuo VE iki mažojo erelio rėksnio lizdo būtų išlaikyta minimali 3000 apsaugos zona (VE turi būti statoma ne mažesniu, kaip 3000 metrų atstumu nuo šio paukščio lizdavietės).

Vertinant VE poveikį ignoruotos žinios apie mažųjų erelių rėksnių biologiją. Mažieji ereliai rėksniai dažniausiai medžioja sklaidydami įvairiame aukštyje. Visų porų paukščiai medžiodami, atlikdami teritorinius skrydžius kiekvieną dieną pakyla į vėjo jėginių sparnuočių aukštį, ne jas planuojama statyti svarbiausiose mitybai pievose ir laukuose.

Taip pat nepaaiškinta, kodėl neigiamas VE poveikis vertintas tik iki 0,5 km atstumu nuo juodųjų gandrų, žuvininkų lizdų, nors abi rūšys taip pat grobio ieško bent kelių kilometrų atstumu nuo lizdų ir neretai nutolsta nuo lizdų daugiau negu 10 km.

PAV ataskaitoje nepaaiškinta kokiais kriterijais remiantis siūlomos naikinti vienos VE vietos, o kitos – ne, nors ir vienos ir kitos yra mažųjų erelių rėksnių lizdų ir kitų plėšriųjų paukščių lizdų aplinkoje, pvz., PANAIKINTOS VE Nr. BK52, B49, BK96; BK51, BK17, BK18; PALIKTOS VE taikant apsaugos priemonės Nr. PN14, B10, B32, B20-1, B54, BK68

~75% grobio mažieji ereliai rėksniai sumedžioja laukuose, pievose. Pastačius jose VE, ereliai rėksniai ir kiti jose medžiojantys plėšrieji paukščiai (vapsvaėdžiai, suopiai, lingės) **neteks svarbių mitybinių teritorijų arba kiekvieną kartą susidurs su žūties rizika.** PAV ataskaitoje neįvertintas neigiamas poveikis dėl prarastų mitybinių teritorijų, kai jose bus pastatytos planuojamos VE. Tai ypač svarbu teritorijoje, kuri išsiskiria dideliu perinčių mažųjų erelių rėksnių ir kitų saugomų plėšriųjų paukščių tankiu.

Siūlomos kompensacinės priemonės netinkamos, nepritaikytos didelio plėšriųjų paukščių tankio teritorijoms.

Kompetencijos stoką arba tiesiog savo darbo neatlikimą rodo netinkamas mažojo erelio rėksnio lizdų užimtumo nustatymas. Tyrimų ataskaitoje neteisingai nurodyta, kad 5 mažojo erelio rėksnio lizdai Kyvonių, Girelės, Raguvėlės, Bukiškių, Gakos miškuose 2023 m. buvo neužimti. Juose stebėti, žieduoti mažojo erelio rėksnio jaunikliai arba rasti kiti neabejotini požymiai, kad lizdai buvo naudoti mažojo erelio rėksnio.

Nepriklausomas ornitologas kartu su pagalbinkais 2023 m. lapkritį – 2024 m. kovą atliko papildomus teritorijos miškų tyrimus. Jų metu surastas 51 naujas plėšriųjų paukščių lizdas neregistruotas nei SRIS, nei LOD tyrimus vykdžiusio asmens. Juos užėmusios paukščių rūšys patikimai gali būti nustatytos tik veisimosi metu.

Tai patvirtina, kad LOD atliktas tyrimas, VE PAV vertinimas paukščiams atliktas nekokybiškai, todėl turi būti atliekamas iš naujo. Taip pat būtini papildomi teritorijos tyrimai, nes nepriklausomo ornitologo vertinimu nepakankamai iširta ~40 proc. teritorijos.

LOD tyrimus vykdęs asmuo PŪV teritorijoje nei karto nefiksavo tetervinų, kuriems ministro įsakyme numatytas reikšmingas neigiamas poveikis iki 1000 m atstumu nuo tuokvietės. Taip pat 1000 m „jautrumo atstumas“ minimas VENBIS ataskaitoje. Šie saugomi paukščiai ištisis metus gyvena PŪV teritorijoje, tačiau galimas VE neigiamas poveikis liko neįvertintas.

Prašome atlikti tyrimus dėl VE galimo poveikio tetervinų populiacijai ir šių tyrimų rezultatais papildyti PAV ataskaitą. Nustatyti ne mažesnę kaip 1000 metrų VE atstumą nuo tetervinų tuokvietės.

PŪV teritorijoje taip pat žinoma ir ataskaitoje minima mišri pilkųjų ir baltųjų garnių kolonija. Ministro įsakyme numatytas reikšmingas neigiamas poveikis baltiesiems garniams iki

2500 m atstumu nuo kolonijos, VENBIS ataskaitoje – 500 m. Tačiau PAV ataskaitoje poveikis garniams nevertintas, todėl nepanaikintos VE Nr. B27, BN95, B1 vietos (žr. lentelę 4.6.3.1), kurios kels nuolatinę grėsmę kolonijoje perintiems paukščiams ir lizdus palikusiems jaunikliams.

Prašome atlikti tyrimus dėl VE galimo poveikio baltiesiems garniams ir šių tyrimų rezultatais papildyti PAV ataskaitą. Nustatyti ne mažesnę kaip 2500 metrų VE atstumą nuo baltųjų garnių kolonijos

11.12. Nepateisinama skuba

Atliekant lizdavičių monitoringą po LOD patikrinimų, rasta daug LOD neidentifikuotų lizdų. (Eidamas jau ištirtomis vietovėmis nepriklausomas ekspertas rado lizdus, kurių LOD stebėtojai jau tikrinę teritoriją neįregistravo SRIS. **Buvo rasta naujų 40 lizdų**, kurie dar neregistruoti SRIS, kadangi laukiama sugrįžtančių paukščių, kad būtų galima pabaigti reikalingas procedūras lizdavičių registravimui. Tai itin reikšmingas skaičius. Apie radavietes buvo informuota SWECO, prašant pratęsti tyrimą arba atidėti galutinės PAV ataskaitos viešinimą iki kol bus galima (tai galima padaryti pavasarį) tinkamai įvertinti ten perinčius lizdus ir juos įkelti į SRIS, taip užtikrinant jų apsaugą. Šis prašymas nebuvo patenkintas. **Ataskaitos rengėjas (o gal užsakovas) pasirinko nepateisinamos skubos kelią nors puikiai žinojo, kad dar 40 lizdavičių yra niekaip neapsaugotos, nes neįkeltos į SRIS. Tokia skuba iliustruoja požiūrį į vertybes – prioritetą yra ekonominė nauda, o ne siekis apsaugoti laukinius itin saugomus paukščius.**

11.13. planuojamų kompensacinių priemonių nepakankamumas ir nepagrįstumas

PAV ataskaitos rengėjo (arba užsakovo) pasirinktas veikimo (šiuo atveju planavimo) modelis siekiant bet kokiomis priemonėmis sutalpinti į itin vertingą kraštovaizdį ir esamas gyvūnų buveines kuo didesnę VE skaičių privedė prie to, kad daugelis VE vis tik darys reikšmingą poveikį tiek aplinkai tiek žmonėms. Todėl PAV ataskaitoje nemažai dėmesio skirta vadinamosioms kompensacinėms priemonėms, kurios neva bus įdiegtos ir kurios neva bus efektyvios. Žemiau pateikiame išsamius argumentus pagrindžiančius tai, kad šios kompensacinės priemonės nei efektyvios, nei bus diegiamos, o kai kurios prieštarauja galiojantiems teisės aktams

Esminė PAV dalis yra švelninimo priemonių pasiūlymas, kurio veiksmingumas turi lemiamos įtakos pasiūlymų liekamojo poveikio (to, kuris išlieka ir įgyvendinus švelninimo priemones) dydžiui. Tačiau švelninimo efektyvumas ne visada gerai žinomas, o kartais juo net manipuluojama (pvz. klimato kaitos švelninimas gali turėti nepageidaujamą poveikį; laukinės gamtos apsaugos priemonės gali būti pernelyg optimistinės).

Álvaro Enríquez-de-Salamanca savo 2023 m. straipsnyje nurodo, kad „**Pervertinus sušvelninimo priemones, liekamasis poveikis neįvertinamas**. Kartais, įgyvendinus triukšmo ar vibracijos mažinimo priemones, sulaukiama skundų, nes paramos gavėjai tikėjosi didesnio veiksmingumo (28).

Autorius teigia, kad **pervertinus švelninimo veiksmingumą neįvertinamas liekamasis poveikis, o tai gali iškreipti sprendimų priėmimą**. Kadangi sušvelninimo priemonių veiksmingumas dažnai priklauso nuo vietos ir rūšies, būtina kaupti duomenis apie priemonių veiksmingumą po VE pastatymo. Už monitoringo duomenų vertinimą atsakingos institucijos privalo griežtai vertinti pateiktas ataskaitas ir viešinti duomenis, kad jie būtų prieinami ir mokslininkų bendruomenei, kitoms aplinkosaugos institucijoms.

Hannesas Weißeris 2024 m. „Paukščių susidūrimų su vėjo turbinomis Vokietijoje aktualumas” apžvalgoje (1) sako „*Nors taikomos priemonės, skirtos rūšims, kurioms gali būti padarytas neigiamas poveikis, apsaugoti, gali būti, kad šios priemonės nebus tinkamos joms visoms*“. Tyrimu nustatyta ir informacijos problema sklaidos problema. „*Kadangi tema yra labai politizuota ir poliarizuojanti, labai svarbu suteikti visuomenei prieinamą ir patikimą informaciją aptariamomis temomis*“.

Sušvelninimas gali būti taikomas įvairiais būdais ir įvairiais etapais, įskaitant projektavimą, statybą ir eksploatavimą. Morrison-Saunders kalba apie **švelninimo hierarchiją**, kurioje švelninimo tipai yra hierarchiškai suskirstyti į keturis ar penkis lygius (28).

Pagal švelninimo hierarchiją reikia:

- pirmiausia vengti poveikio arba, jei neįmanoma, jį sumažinti (**prevencinis švelninimas**);
- tada, jei jų negalima išvengti, poveikį reikia koreguoti (**korekcinis sušvelninimas**);
- galiausiai, jei neįmanoma nei prevencija, nei koregavimas, poveikis turėtų būti kompensuojamas (**kompensacinis švelninimas**).

Blogai yra, kai į švelninimo hierarchiją neatsižvelgiama, pavyzdžiui, pasiūlant taisomąsias priemones, nesiimant atsargumo priemonių poveikiui išvengti arba sumažinti, arba pasiūlant kompensacijas, prieš tai neįgyvendinus kitų švelninimo priemonių.

PAV ataskaitos 4.6.3. skyriuje 157 – 167 psl. pateiktos VE statytojo numatytos priemonės paukščių ir šikšnosparnių apsaugai. Kaip rodo moksliniai tyrimai **numatomų priemonių veiksmingumas labai priklauso nuo naudojimo vietos ir paukščių rūšies, tad ta priemonė ne vienodai gerai veikia atskiras rūšis**, (pvz. priemonė gali būti veiksminga šikšnosparniams, tačiau visai nepaveikti paukščių mirtingumo rodikliu, t.y. būti neveiksminga).

Ataskaitoje nedetalizuojama kokio teigiamo efekto tikimasi sulaukti kiekvienos paukščių rūšies atveju. Tarp priemonių **nesiūloma kitų pasaulyje naudojamų alternatyvių priemonių, tokių kaip atgrasymas, naudojant akustinius signalus, ultravioletinis apšvietimas, dirbtinių mitybos vietų įrengimas** ir pan., kurių veiksmingumas yra įrodytas mokslu.

Pateikia PAV ataskaitos pagrindinių kompensacinių priemonių aprašymą bei pastabas dėl ydingumo.

Ataskaitoje planuojama kompensacinė priemonė	Pastabos
<p>VE planavimo atsisakymas vietose, kuriose VE poveikis paukščiams gali būti reikšmingas ir/arba planuojamų VE vietų perkėlimas į teritorijas, kur VE poveikis paukščiams būtų nereikšmingas</p>	<p>Ataskaitos ir priedo informacija nesutampa: pvz PAV ataskaitos 3.1.1.1 . pav. pažymėti 3 VE taškai prie gyventojų Medinų kaimo: B92, B90 IR B89, o grafiniame 10 priede B92 naikinama ir vietoje jos atsiranda nauja VE numeriu B88. VE numeriu B88 bendrame 72 VE sąraše nebuvo pažymėta.</p> <p>Manipuliavimas vienos VE atsisakymu, kai jos vietoje atsiranda kita VE kitu numeriu yra žmonių ir institucijų klaidinimas.</p>
<p>VE veiklos stabdymas paukščių perėjimo ir jauniklių auginimo laikotarpiu (balandžio – rugsėjo mėn.) šviesiuoju paros metu</p>	<p>PAV ataskaitos rengėjas nepateikia jokio techninio šios priemonės aprašymo. Nei koks gamintojas, nei koks tai gaminys, jo sertifikavimas. Tai abstraktus teiginys, kuris nebus realizuotas. Prašome pateikti technines įrengimo veikimo charakteristikas bei nurodyti kas vykdys tokių išjungimų kontrolę.</p> <p>Ši priemonė pasaulyje nenoriai taikoma dėl didelių energijos nuostolių dėl ilgo išjungimo. Be to, ši priemonė nepadės išvengti susidūrimų, kai paukštis atsitrenkia į neveikiančią VE tiesiog, kaip į stovinčią kliūtį.</p>
<p>Automatiškai paukščius ar jų sankaupas nustatančių ir kritinių</p>	<p>Vėlgi PAV ataskaitos rengėjas nepateikia jokių techninių dokumentų apie šios priemonės veikimą.</p>

<p>atveju stabdančių VE sistemų įrengimas</p>	<p>Neįmanoma įsitikinti, kad abstrakčiai paminėta priemonė yra efektyvi. Nepateiktas šios sistemos veikimo efektyvumo pokytis priklausomai (mažėja) nuo oro sąlygų ar paros laiko.</p>
<p>VE veiklos stabdymas paukščių sezoninės migracijos ir sankaupų formavimosi (kai paukščiai intensyviai skraido tarp maitinimosi ir nakvynės vietų) laikotarpiais, atsižvelgiant į realiu laiku vykdomų stebėjimų duomenis. Rugsjūčio–spalio, kovo–balandžio mėnesiais VE parke paukščiai (dieniniai ir naktiniai) turi būti nuolat stebimi. Nustačius intensyvią jų migraciją, VE operatyviai sustabdomos</p>	<p>PAV ataskaitos rengėjas nepateikia jokių techninių dokumentų apie šios priemonės veikimą. Neįmanoma įsitikinti, kad abstrakčiai paminėta priemonė yra efektyvi. Nepateiktas šios sistemos veikimo efektyvumo pokytis priklausomai (mažėja) nuo oro sąlygų ar paros laiko. Be to, ši priemonė nepadės išvengti susidūrimų, kai paukštis atsitrenkia į neveikiančią VE tiesiog, kaip į stovinčią kliūtį.</p>
<p>VE stabdymas paukščius pritraukiančių žemės ūkio darbų metu: ariant žemę balandžio – rugsėjo mėnesiais, nuimant derlių, šienaujant, surenkant šieną. Stabdymo trukmė – ta pati diena, kai atliekami tokie darbai, ir kelios dienos po jų; VE stabdoma tik šviesiuoju paros metu.</p> <p>Stabdomos tik konkrečios VE, šalia kurių (500 m spinduliu) atliekami minėti žemės ūkio darbai</p>	<p>PAV ataskaitos rengėjas nepateikia jokių sutarčių su šalia VE esančių žemės sklypų savininkais, kurie būtų įsipareigoję vykdyti šiuos darbus. Be ilgalaikių susitarimų (tačiau net ir ilgalaikius susitarimus šalių sutarimu galima nutraukti bet kada) tokios priemonės taikymas neįmanomas. Todėl ši kompensacinė priemonė laikytina fiktyvia.</p>

Grobio gausumo ir (ar) prieinamumo paukščiams VE aplinkoje mažinimas: auginant nepalankias maitintis kultūras (rapsai, kukurūzai, energiniai daugiamečiai sumedėję augalai), paliekant žemės ūkio paskirties žemę dirvonuoti, suariant ražienas, pašalinant vertikalias izoliuotas struktūras (pavienius medžius ir krūmus), laikinus pakilimus (biomasės, šiaudų ritinius)

PAV ataskaitos rengėjas nepateikia jokių sutarčių su šalia VE esančių žemės sklypų savininkais, kurie būtų įsipareigoję vykdyti šiuos darbus. Be ilgalaikių susitarimų (tačiau net ir ilgalaikius susitarimus šalių sutarimu galima nutraukti bet kada) tokios priemonės taikymas neįmanomas. **Todėl ši kompensacinė priemonė laikytina fiktyvia.** Be to, pagal Gerų augalų apsaugos praktikos taisykles, patvirtintas Žemės ūkio ministro įsakymu, pvz. „*Rapsai turi būti auginami tinkamoje sėjomainoje. Negalima vasarinių rapsų auginti šalia ar netoli žieminių rapsų, nes padidėja kenksmingųjų organizmų pagausėjimo rizika vasarinių rapsų pasėliuose. Yra svarbu rapsų tokiose sėjomainose neauginti per dažnai, kad kenksmingųjų organizmų lygis nepasiektų tokio potencialo, kad ekonomiškai toliau nebeapsimokėtų auginti rapsus.*“ (50)

Auginant monokultūras **neįvertinamas poveikis gamtai – trąšų naudojimas, neigiamas poveikis bioįvairovei ir kt.**

Net ir nepalankios plėšriesiems paukščiams kultūros – **tik laikinas sprendimas. Minimosis „nepalankios kultūros“, pavyzdžiui, rapsų laukai, juos nupjovus tampa labai svarbiu grobio šaltiniu, pavyzdžiui, mažiesiems ereliams rėksniams. Nukūlus rapsus, peliniai graužikai tampa matomi ir pasiekiami plėšriesiems paukščiams.**

Ataskaitos 116 psl. PAV rengėjai rašo, kad pvz. jūriniai ereliai „*grobio ieško...tykodami medžiuose*“, tad siūlomas vertikalių struktūrų, pavienių medžių pašalinimas gal ir mažins susidūrimų skaičių, bet **neigiama veiks daugumos plėšriųjų paukščių populiaciją, nes bus sutrikdytas jiems būdingas medžioklės režimas „sėdėk-ir-lauk“ („sit-and-wait“), be**

	<p>to, kad dėl VE mažės atvirų plotų, taip reikalingu plėšrūnams.</p> <p>Bus sunaikintos plėšriųjų paukščių tykojimo vietos, todėl jie bus priversti dažniau medžioti skraidydami, sklaidydami, o tai padidins tikimybę susidurti su VE.</p>
<p>Dažyti vieną VE mentę juodai</p>	<p>Numatyta priemonė prieštarauja Kliūčių ženklavimo tvarkos aprašo, patvirtinto 2020 m. kovo 26 d. Lietuvos Transporto saugos administracijos direktoriaus įsakymui Nr. 2BE-109 „Dėl Kliūčių ženklavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ IX skyriaus, nustatančio reikalavimus dėl vėjo jėgainių ženklavimo nakties ir dienos ženklais, 61punktui „ <i>Vėjo jėgainių rotoriaus sparnuotė, gondola ir viršutinė bokšto dalis, sudaranti ne mažiau kaip 2/3 bokšto aukščio, turi būti baltos spalvos, jei tyrimais nenurodoma ženklinti kitaip</i>“.</p> <p>Roelofas Fransas iš Norvegų instituto (29) nurodo, kad nežiūrint šio metodo taikymo sėkmės vienai paukščių rūšiai, tai nėra garantuota apsauga nuo susidūrimo visiems paukščiams.</p> <p>May ir kt. (2020) taip pat aptarė kitus aspektus, kuriuos reikia spręsti dėl šios priemonės taikymo:</p> <p>Ar juodos spalvos naudojimas suderinamas su aviacijos taisyklėmis?</p> <p>Nepateiktas nuolat „mirgančios“ juodos menties vaizdinis efektas žmonėms.</p> <p>Be to, mechaniniai rotoriaus menčių pažeidimai (gali turėti įtakos ilgalaikiam menčių veikimui, nes dėl skirtingo juodų ašmenų įkaitimo, palyginti su beveik baltomis, gali būti pažeista menčių dažų konstrukcija, arba menčių disbalansas darbo metu).</p>

<p>Statant VE parką nekeisti teritorijos hidrologinio režimo, gamtinės aplinkos.</p>	<p>VE statytojas negali užtikrinti, kad hidrologinis režimas nepasikeis, neturėdamas detalių atliktų geologinių tyrimų. Ataskaitos tekste minimas galimas užtvindymas, melioracinių sistemų pažeidimai, todėl gyventojai turi pagrįstą baimę dėl statybų sukeltų padarinių.</p>
<p>Nevykdyti VE parko statybos darbų aktyviausiu paukščių perėjimo metu nuo gegužės mėn. 1 d. iki rugpjūčio mėn. 1 d. Esant būtinybei, darbų grafikus aptarti su ornitologais.</p>	<p>Kas spres dėl būtinybės buvimo/ nebuvimo ir kaip bus užtikrinama, kad šios priemonės yra laikomasi?</p>
<p>Toliau nuo PŪV teritorijos, ornitologų parinktoje zonoje išskelti 5 dirbtinius lizdus mažajam ereliui rėksniui, 3 lizdus juodajam gandrui ir 3 lizdus žuvininkui.</p>	<p>Tai visiškai nepateisinama priemonė, kai pasirenkamas principas „pražudome čia, bet ten toliau iškelsim lizdą“. Ne lizdai turi trauktis. Trauktis turi vėjo elektrinės nuo lizdų.</p> <p>Iškelti lizdai nebūtinai bus užimti, ypač paukščių, kurie ypatingai jautrūs bet kokiam antropogeniniam poveikiui. (Tyrimo pvz., kai iškeltas lizdas juodajam gandrui taip ir liko tuščias).</p> <p>2021 m. Latvijoje atlikto juodųjų gandrų monitoringo metu buvo nustatyta, kad lizdas, kuris pastaruosius 5 metus buvo apleistas, tapo vėl gyvenamu (31).</p> <p>Todėl ydinga praktika Lietuvoje braukti iš SRIS lizdą, kuris buvo apleistas 4 metus, ypač kai gandrai tame pačiame lizde gali perėti keliasdešimt metų.</p>
<p>Būtina parengti ir su AAA suderinti teritorijos paukščių ir šikšnosparnių monitoringo programą bei pagal ją vykdyti stebėseną.</p>	<p>Kadangi toks monitoringas gali turėti itin reikšmingą poveikį esančioms paukščių ir šikšnosparnių populiacijoms, jo pagrindiniai principai aptartini šioje PAV ataskaitoje. Būtina nurodyti kaip dažnai bus vykdomas monitoringas, kokios kvalifikacijos specialistai atliks monitoringą, ar suinteresuota</p>

	<p>visuomenė turės galimybę stebėti VE veikimą (monitoringo vykdymą) online režimu?</p> <p>Be šios esminės informacijos apie monitoringą PAV ataskaita laikyti neišsamia. Prašome ją papildyti nurodant minėtą informaciją.</p>
--	---

Lentelė Nr. 3.

Galimos kitos, ataskaitoje nenumatytos kompensacinės priemonės:

Ataskaitoje planuojama kompensacinė priemonė	Pastabos
Patrauklios alternatyvos kūrimas: maitinimo buveinės	<p>Maitinimo buveinės Alternatyvios maitinimosi buveinės yra skirtos nukreipti paukščių aktyvumas iš vėjo turbino vietos ilgainiui įkuriant natūralias buveines aplinka, pvz., pelkes.</p> <p>Taip pat atliekami tyrimai dėl aplink esančių mitybos šaltinių (vandens telkiniuose vertinamas tinkamo tam tikrai rūšiai maisto pakankamumas, įvairovė, poreikis pvz. įžuvinti ir t.t.). Dažniausiai ši priemonė naudojama kaip papildoma kitai priemonei.</p>
Ultravioletinis apšvietimas	<p>Norvegijos gamtos tyrimų institutas nustatė, kad UV šviesos gali sumažinti paukščių skraidymo aktyvumą (buvo fiksuotas 27 proc. mažesnis aktyvumas).</p>
Atgrasymas naudojant akustinius signalus	<p>Vienas iš būdų apsaugoti tam tikras paukščių rūšis nuo VE gali akustinės įrangos naudojimas. Ispanijoje atliktas tyrimas parodė šios technikos veiksmingumą įvairių rūšių, įskaitant grifą, apsaugai.</p>

Lentelė Nr. 4.

Prašome pateikti išsamią informaciją kaip bus vykdomas kompensacinių priemonių veiksmingumo tyrimas ir kokių priemonių planuojama imtis, nustatčius, jog priemonė neveiksminga?

Išvada: numatytos kompensacinės priemonės nepakankamos, dažnu atveju deklaratyvios, pateiktos labai lakoniškai (neįmanoma patikrinti jų efektyvumo), siauras priemonių pasirinkimas, nesiremiamas užsienio šalių tyrimų išvadomis ir rekomendacijomis. VE negali būti statomos netoli buveinių ir turi būti nuo jų atitrauktos saugiu atstumu.

12. DĖL PAV ATASKAITOS KRAŠTOVAIZDŽIO DALIES

12.1. PAV ataskaitoje neįvertinti galiojantys teritorijų planavimo dokumentai

Kalbant apie pveikį kraštovaizdžiui PAV ataskaitoje (282 lapas) apsiribojama teiginiu, kad *planuojamos VE ir jų veiklai reikalingi infrastruktūros objektai nepatenka į ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealus bei vietas ir neprieštarauja LR nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano reglamentams*. Atkreipiame dėmesį kad ataskaitoje minimas LR nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo planas (patvirtintas Aplinkos ministro 2015 m. spalio 2 d. įsakymu Nr. D1-703) nustato, kad „*Nacionaliniame (valstybės) lygmenyje tvarkymo zonų sistemos kūrimo metodinį pamatą formuoja 5 principinės planuojamo kraštovaizdžio kategorijos:*

13.1. intensyviai keičiamas (urbanizuojamas, technogenizuojamas) kraštovaizdis, patenkantis į urbanistinio karkaso įtakos arealus ir juostas;

13.2. vyraujančio intensyvaus ūkinio naudojimo prioriteto agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis;

13.3. vyraujančio tausojančio naudojimo prioriteto agrarinių ir miškingų teritorijų kraštovaizdis gamtinio karkaso arealuose;

13.4. sudėtingos (mišrios) funkcinio naudojimo struktūros kraštovaizdis urbanistinio ir gamtinio karkaso ašių sankirtos arealuose;

13.5. vyraujančio konservacinio naudojimo prioriteto kraštovaizdis arealuose su gausiais konservacinę vertę ir atitinkamą teritorinės apsaugos statusą turinčiais gamtiniais ir (ar) kultūriniais teritoriniais kompleksais.“

LR nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo planas visą Lietuvos teritoriją (1 plano brėžinys) suskirsto į minėtas kategorijas. Ataskaitoje tikslingai nenurodoma kokios kategorijos teritorijoje numatoma statyti kiekvieną VE. Pirminiu vertinimu planuojamos VE tikrai nepatenka į intensyviai keičiamo (urbanizuojamo, technogenizuojamo) kraštovaizdžio, patenkančio į urbanistinio karkaso įtakos arealus ir juostas prioritetinę zoną.

Prašome patikslinti PAV ataskaitą nurodant visų planuojamų VE vietą LR nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano brėžinio kontekste (tai yra kurioje prioritėtinėje zonoje ketinama statyti kiekvieną VE.

PAV ataskaitoje nieko nepasisakoma ir nevertinami galiojančio teritorijų planavimo dokumento – Širvintų rajono savivaldybės teritorijos kraštovaizdžio tvarkymo specialiuoju planu (T0007500). PAV ataskaitoje neįvykdyti Kultūros paveldo departamento Vilniaus teritorinio skyriaus 2023-03-24 rašte Nr. (9.38-VE)2V-968 nurodyti reikalavimai, duoti PAV ataskaitos rengėjams paskelbus Pranešimą apie poveikio aplinkai vertinimo pradžią (raštas UAB „Sweco Lietuva“ gautas 2023-03-24 reg. Nr. V2-209-23). Šiame rašte nurodyta: „Būtina vadovautis Širvintų rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema (T00052572), Širvintų rajono savivaldybės teritorijos kraštovaizdžio tvarkymo specialiuoju planu (T0007500), Širvintų rajono savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso teritorijų naudojimo specialiuoju planu (T00077394)“.

Prašome atlikti PŪV poveikio minėtuose teritorijų planavimo dokumentuose (Širvintų rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema (T00052572), Širvintų rajono savivaldybės teritorijos kraštovaizdžio tvarkymo specialusis planas (T0007500), Širvintų rajono savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso teritorijų naudojimo specialusis planas (T00077394)“) nurodytoms vertybėms vertinimą bei šiuo vertinimus ir išvadomis papildyti PAV ataskaitą.

12.2. Ataskaitoje netinkamai įvertinta vizualinė tarša

Ataskaitoje pateikta išvada, kad „Planuojamos VE ir jų veiklai reikalingi infrastruktūros objektai nepatenka į ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealus bei vietas ir neprieštaruoja LR nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano reglamentams.“ nepašalina vėjo elektrinių vizualinės taršos. Pagal numatytą vėjo elektrinių išdėstymą (pagal PAV ataskaitoje nurodytus planus) teritorijoje esančios gyvenvietės ir atskiros gyvenamosios vietovės, viensėdžiai, praktiškai iš visų pusių apstatomi vėjo elektrinėmis ir gyventojai jas matys ir bus veikiami šešėliavimo, garso iš visų pusių (šiaurės, rytų, pietų, vakarų), kas neišvengiamai neigiamai paveiks jų aplinką ir gyvenimo kokybę. Numatytos siūlomos poveikio kraštovaizdžiui sumažinimo priemonės (4.5.3 p.) priemonės yra nepakankamos ir neefektyvios. Vėjo elektrinės turi būti planuojamos taip, kad žmonėms jų gyvenamojoje aplinkoje vėjo elektrinės būtų matomos maksimaliai tik iš vienos pusės.

Neįvertinti Širvintų rajono bendrojo plano sprendiniai dėl statinių aukštingumo planuojamoje teritorijoje.

Rengiant PAV ataskaitas būtina vadovautis galiojančiais teritorijų planavimo dokumentais. Vienas iš tokių Širvintų rajono bendrasis planas. Jame be kitų reglamentų yra nustatyti statinių aukštingumo apribojimai, kurie negali būti pažeidžiami.

Prašome PAV ataskaitą papildyti planuojamų statyti VE parametrų (šiuo atveju aukščio) atitikties Širvintų rajono savivaldybės bendrojo plano sprendiniams (šiuo atveju aktualu ar planuojamų statyti VE aukštis leidžiamos Bendrajame plane nurodytose teritorijose) vertinimu.

12.3. Dėl būtinybės atlikti poveikio kraštovaizdžiui ekspertizę

Kaip jau ir aukščiau minėta – PAV ataskaitos rengėjai itin lakoniškai pasisasko apie poveikį kraštovaizdžiui, vengia pasisakyti dėl planuojamų sprendinių atitikties galiojantiems teritorijų planavimo dokumentams. Pateikiama fragmentinė informacija, kuri niekaip neatsako į klausimą – kokį gi poveikį VE turės kraštovaizdžiui. Pavyzdžiui grafiniame priede Nr. 10 matomumo modeliavo schemos parengtos netinkamai ir nesuprantamai – toliau, kitame, pvz., Vilniaus rajone, už miškų masyvų esančios teritorijos, nurodytos kaip labiau paveikiamos vėjo elektrinių matomumo, kai teritorijos esančios arčiau, neužstotos jokių gamtinių kliūčių ir neribojant matomumo, pažymėtos kaip mažiau paveikios. Šiam teiginiui paaiškinimo nėra.

Tuo pačiu atkreiptinas dėmesys, kad šioje ataskaitoje kalbama ne apie trumpalaikius sprendimus, o apie statinius, kurie stovės itin ilgą laiką, bus itin aukšti ir neabejotinai stipriai keis kraštovaizdį, todėl dabar padaryta klaida ar netinkamas įvertinimas gali sukelti ilgalaikius neigiamus padarinius tokiai unikalčiai vertybei, kaip kraštovaizdis. Ši vertybė negali būti nuvertinama (ataskaitoje jais skirta viso labo kelios pastraipos). Todėl būtina atlikti išsamią galimą planuojamų statyti VE poveikio kraštovaizdžiui ekspertizę.

Prašome atlikti galimą planuojamų statyti VE poveikio kraštovaizdžiui ekspertizę ir ją papildyti PAV ataskaitą.

13. DĖL PAV ATASKAITOS VISUOMENĖS SVEIKATOS DALIES

13.1. Įvadas

Mokslinių tyrimų apie vėjo elektrinių (toliau VE) poveikį sveikatai Lietuvoje nėra. Apie tokio dydžio, galingumo VE parką, išsidėsčiusį apie 230 kv m ar panašaus dydžio teritorijoje ir jo poveikį fizinei ir psichikos sveikatai uomenų neradome ir ieškant tyrimų tarptautinėse mokslinėse duomenų bazėse. Joks tyrimas dėl fizinės ir psichikos sveikatos nėra darytas ir pristatytas PAV.

Visa PŪV dalis “Visuomenės sveikata” paremta teoriniais skaičiavimais. Nėra pagrindo teigti, kad nebus poveikio vietos gyventojų sveikatai ar emocinei gerovei. 2021 m. paskelbta mokslinių straipsnių studija “Vėjo jėgainės ir neigiamas poveikis sveikatai: taikant Bratford Hill priešastinio ryšio kriterijus”. Analizėje daroma išvada, kad gyvenimas ar darbas šalia industrinių

VE gali sukelti neigiamą poveikį sveikatai tiek žmonėms, tiek gyvūnams. Apžvelgus aktualiausius dešimtmečio mokslinius tyrimus, teigiama, kad tyrimais pagrįstas poveikis sveikatai pasireiškia 5-20% ar dar daugiau vietos gyventojų populiacijos, gyvenančių ar dirbančių šalia VE parkų.

Daugiau nei dvi dešimtys tyrimų, nepriklausomai nuo to, kurioje Pasaulio vietoje atlikti, pateikia šiuos pasitaikančius nusiskundimus sveikata žmonių, gyvenančių artimoje VE aplinkoje: susierzinimas, miego sutrikimai, galvos skausmai, nuotaikos sutrikimai, negebėjimas susikaupti, spengimas ausyse, vestibulinės problemos. Dažniausiai vietos gyventojai išsako kenčiantys nuo susierzinimo dėl triukšmo bei miego sutrikimų. Mokslinių tyrimų studijoje teigiama, kad egzistuoja tiesioginis ryšys tarp stipraus susierzinimo dėl triukšmo ir padidėjusio sergamumo apskritai.

Diskusija dėl priežastingumo nustatymo dėl VE poveikio sveikatai moksliniuose straipsniuose yra panaši į praeities ginčus dėl priežastingumo debatų dėl tabako gaminių vartojimo ir darbuotojų poveikio sveikatai asbesto gamyklose ir anglies kasyklose. **Privalu (prašome)** atlikti rizikos įvertinimą prieš diegiant VE parkus į kaimo bendruomenes, kuriose atsižvelgiama į daugiau prevencinius atstumus.

13.2. Dėl VE keliamo triukšmo

Atsargumo principas yra požiūris į rizikos valdymą, kai, jei tikėtina, kad tam tikra politika ar veiksmas gali pakenkti visuomenei arba aplinkai ir vis dar nėra mokslinio susitarimo šiuo klausimu, atitinkama politika ar veiksmas nebus vykdomas (33).

PSO apie šį principą kalba savo dokumente “Gairės bendruomenės triukšmui”: “Kai yra pagrįsta galimybė, kad visuomenė sveikatai kils pavojus, net jei trūksta mokslinių įrodymų, reikia imtis veiksmų siekiant apsaugoti visuomenės sveikatą, nelaukiant visiško mokslinio įrodymo” (34).

Apie naktinį triukšmą 2018 m. PSO rekomendacijose “Aplinkos triukšmo rekomendacijos Europos regionui” teigiama: “Nėra rekomendacijų dėl vėjo elektrinių triukšmo poveikio nakties metu. Vėjo elektrinių triukšmo poveikio nakties metu įrodymų kokybė yra per maža, kad būtų galima teikti rekomendacijas.”(36) Vadinasi, mokslinio sutarimo nėra. Todėl VE turi būti stabdomos naktį.

Lietuvoje atliktas ekspertinis tyrimas (35) rodo, kad kompiuterine modeliavimo programa WindPro atlikti teoriniai skaičiavimai ir eksperimentiniai empiriniai keliamo triukšmo sklaidos tyrimai, atlikti po metų VE eksploatacijos **nesutampa**. Įvertinus L_w (vėjo jėgainės keliamo triukšmo rotorius aukštyje) reikšmių skirtumus tarp WindPRO pateikiamų ir eksperimentiškai išmatuotų reikšmių, nustatyta, kad vos **vienerius metus veikiančios vėjo jėgainės pradeda triukšmauti vidutiniškai 3 – 3,5 dBA stipriau**, nepriklausomai nuo tirtos vėjo jėgainės modelio,

galios ar jos bokšto aukščio. Visos tirtos vėjo jėgainės kėlė didesnę triukšmą. Kai kuriuose matavimuose skirtumas beveik iki 6 dBA.

Taip pat tyrime nustatyta, kad modeliuojant WindPRO kompiuterinio modeliavimo programa triukšmo sklaidą **neįvertina besikeičiančių meteorologinių sąlygų**. Triukšmo sklaidos modeliavimo metu priimtos vertinimo sąlygos: vėjo greitis – 10 m/s.

Kokio stiprumo garsas sklis esant stipresniam vėjui? Ataskaitoje apie tai **informacijos nėra**.

PAV ataskaitoje teorinis modeliavimas WindPRO programa **nenumato** paviršiaus šiurkštumo esant sniego dangai. Per šaltąjį laikotarpį sniego danga Lietuvos teritoriją dengia apie 80 dienų (36).

Triukšmo sklaidos modeliavimo aukštis numatomas 2 m virš žemės paviršiaus. Vidutinis lietuvių vyro ūgis apie 182 cm, moters 168 cm. Prašome paaiškinti, kodėl pasirinktas toks vertinimo aukštis.

“Vertinimo metu taikytos šios pagrindinės nuostatos: vertinimas atliktas vadovaujantis galiojančių LR ir ES įstatymų ir normatyvinių aktų, rekomendacijų bei metodikų reikalavimais;” (232 psl.) – **kokiais konkrečiai? PAV ataskaitoje nenurodyta.**

Taip pat PSO rekomendacijose nurodoma - yra pakankamai įrodymų, kad aplinkos triukšmas pastato aplinkoje siejamas su išvardintais poveikiais sveikatai (37)

- prie 40 dB raminamųjų ir migdomųjų vaistų naudojimu;
- prie 42 dB padidėjusiu judrumu miego metu, miego trikdytu, aplinkos nemiga (medicinos darbuotojų diagnozuojamas sveikatos sutrikimas).

Remiantis PSO pateiktais duomenimis yra pakankamai įrodymų, kad aplinkos triukšmas pastato viduje sukelia šiuos poveikius sveikatai:

- prie 32 dB prasideda budrumas;
- prie 35 dB elektroencefalograma registruoja prabudimą, vyksta įvairių miego etapų, miego struktūros pokyčiai ir miego fragmentacija.

Japonijoje 2016 m. paskelbto tyrimo (38) duomenimis nemiga, diagnozuota remiantis savarankiškais praneštais simptomais, buvo labai paplitusi tose vietose, kur triukšmo lygis pastato aplinkoje viršijo 40 dB.

Nors PAV ataskaitoje nurodoma, kad triukšmo vertinimas atliktas vadovaujantis galiojančių LR ir ES įstatymų ir normatyvinių aktų, rekomendacijų bei metodikų reikalavimais ir nakties metu (22-6 val.) didžiausias ekvivalentinis lygis gyvenamųjų pastatų (namų) ir visuomeninės paskirties pastatų (išskyrus maitinimo ir kultūros paskirties pastatus) aplinkoje – 45 dB, gyvenamųjų pastatų (namų) gyvenamosiose patalpose, visuomeninės paskirties pastatų miegamuosiuose kambariuose,

stacionariųjų asmens sveikatos priežiūros įstaigų palatose – 35 dB, tačiau **poveikis sveikatai daromas ir iki šių triukšmo įverčių ribos.**

Suminis triukšmas. PŪV ataskaitos dalyje “Visuomenės sveikata” akustinio triukšmo rodikliai nėra sumuojami su kitais aplinkoje galimais triukšmo šaltiniais.

Garsinis diskomfortas. Garsinis diskomfortas yra nepatogus ar net neigiamas fizinis ir psichologinis pojūtis, kurį sukelia garsą skleidžianti aplinka. Garsinis diskomfortas gali sukelti įvairius nepageidaujamus poveikius, įskaitant stresą, nerimą, miego sutrikimus, sunkumus susikaupti ir netgi fizinį diskomfortą, pvz.: galvos skausmą. Garsinis diskomfortas nėra tiesiogiai susijęs su garso įverčiu, bet dažniau su subjektyviu garso jutiminiu suvokimu ir asmeniniu jautrumo lygiu.

Nors kai kurie naujausi tyrimai nenurodo tiesioginio priežastingumo ryšio tarp VE ir miego sutrikimų, fizinių nusiskundimų sveikata, o teoriškai modeliuojamojoje programoje triukšmo įverčiai gali atitikti įstatymais numatytas normas, šie fiziniai ir psichikos sunkumai visgi galimi dėl subjektyviai išgyvenamo garsinio diskomforto, patiriamo streso dėl pakitusios gyvenamosios aplinkos.

Tai patvirtina 2019 m. paskelbta 67 mokslinių straipsnių apžvalga. Mokslininkai, apžvalgoje tyrinėję VE poveikį sveikatai, savo išvadose teigia, kad: “Kalbant apie neigiamą poveikį, iš mūsų apžvalgos aišku, kad svarbiausi aspektai yra susiję su triukšmu, kuris gali erzinti žmones, gyvenančius ar dirbančius šalia vėjo turbinų.” (39)

2016 m. paskelbtas tyrimas parodė, kad poveikis sveikatai gali būti susijęs ne su pačiu triukšmo poveikiu, o su jautrumo triukšmui ir vizualine tarša. Japonijoje tirti 1079 gyventojai ir nustatyta, kad prasta sveikata, išmatuota pagal bendrąjį sveikatos indeksą, reikšmingo tiesioginio ryšio su VE triukšmo poveikio nenustatė, o su jautrumu triukšmui ir susierzinimu dėl vizualinės taršos. (38)

Kokiu pagrindu imami artimiausi gyvenamieji pastatai, kurie tam tikrais atvejais nėra artimiausi (pvz., Lazdynų g. 16, Juodiškiai, kurį nuo vėjo elektrinės B2 užstoja miškas, kai kiti šios gatvės gyvenamieji pastatai yra arčiau B2 vėjo elektrinės ir neužstoti jokių gamtinių kliūčių, pvz., Lazdynų g. 24, Juodiškų k., arba Staniškių k. 4.

Nėra pateikta jokių duomenų ir atliktos analizės apie dabartinę situaciją dėl triukšmo. Todėl neįmanoma palyginti kaip padidės triukšmo lygis pridėjus vėjo elektrinių skleidžiamą triukšmą, kuris, kaip matyti iš atliktų matavimų yra ant leistinų dydžių ribos (37-44,6 db).

Dėl infragarso nėra jokių nuorodų į atliktus tyrimus, viskas pagrįsta spėjimais ir samprotavimais.

Vėjo energetikos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo metodinės rekomendacijos (jas beje rengė UAB Sweco Lietuva) numato, kad konkreti programinė įranga triukšmo nuo vėjo elektrinių įvertinimui turėtų skaičiavimams naudoti ISO 9613-2 metodiką. **Prašome pateikti informaciją apie naudotos programinės įrangos atitikti mėtam standartui.**

PAV ataskaitos 233-234 puslapyje, nurodyta, kad garso lygis gyvenamuosiuose pastatuose išmatuotas modeliuojant garso dydį modeliavimo programa. Ataskaitoje nėra pateikta informacijos, kokie buvo naudojami įvesties duomenys. Atkreiptinas dėmesys, kad naudojant tokias modeliavimo programas rezultatas tiesiogiai priklauso nuo to, kokie duomenys buvo įvesti (pradinis triukšmas, atstumas iki gyvenamojo namo, šio namo langa (paketai trijų sluoksnių ar paprasti), kliūtys esančios tarp garso šaltinio ir gyvenamojo namo (pvz. medžiai, jų aukštis), kitos šalia esančio elektrinės ir dar daug kitų. Pateikiant ribotą ir skurdžią tariamo modeliavimo (nepateiktas nei specialisto atlikusio modeliavimo kvalifikaciją patvirtinantis dokumentas, nei nurodyta jo pavardė) išvadą visuomenė tarsi pastatoma prieš faktą, kuriuo gali arba tikėti arba netikėti.

Galimybė patikrinti įvesties duomenis ir patiems patikrinti modeliavimo rezultatą (to prašant nepriklausomų ekspertų) **yra eliminuota**. Tokios ribotos informacijos teikimas nesuderinamas su visuotinai pripažinta visuomenės teise gauti visą informaciją susijusią su poveikiu aplinkai bei poveikiu visuomenės sveikatai.

Ataskaitoje neįvertinta „nulinė“ alternatyva – pažeistas PAV rengimo aprašo 17.6 punktas.

Prašome pateikti informaciją apie tai kokie buvo įvesti duomenys modeliuojant ir nustatant triukšmo lygį mums priklausančiame gyvenamajame name. Taip pat prašome pateikti modeliavimo programos suformuota modeliavimo protokolą, kuriame matytųsi tiek rezultatas, tiek įvesties duomenys

13.3. Ataskaitoje netinkamai įvertintas šešėlių poveikis ir mąstas

Reiškinys, žinomas kaip „šešėlių mirgėjimas“ gali vizualiai ir psichiškai trikdyti netoliese gyvenančius ar dirbančius žmones bei laukinę gamtą. Tai gali sukelti susierzinimą, pabloginti savijautą ir gali turėti įtakos asmens produktyvumui ar gyvenimo kokybei. Šešėlių mirgėjimo trukmė ir dažnis priklauso nuo kelių veiksnių, įskaitant turbinos padėtį, jos sukimosi greitį, mentės ilgį, atstumą nuo stebėtojo ir saulės kampą.

Užsienio literatūros apžvalgoje kalbant apie šešėlių mirgėjimą dažniausiai aptariami šie aspektai:

Diskomfortas ir padidėjęs streso lygis dėl nuolatinio mirgėjimo efekto

Šešėlių mirgėjimas gali sukelti susierzinimą asmenims, gyvenantiems ar dirbantiems arti vėjo turbinų. Ilgalaikis šešėlių mirgėjimas gali sukelti padidėjusį streso lygį ir nuovargį.

Sumažėjęs regėjimas asmenims, jautriems apšvietimo pokyčiams

Šešėlių mirgėjimas gali sukelti regėjimo sutrikimus (ypač jautriems apšvietimo pokyčiams), kadangi esant silpnam apšvietimui, vyzdžiai išsiplečia, į akis patenka daugiau šviesos, o šviesioje aplinkoje – atvirkščiai. Greitai kintant šviesai, patiriant VE šešėlių mirgėjimą, akims nepakanka laiko prisitaikyti, o šešėlio ir šviesos kontrastas yra pakankamai didelis (40)

Miego režimo ar kognityviniai sutrikimai sutrikimas

Žmonės, gyvenantys šalia vėjo turbinų, dažnai praneša apie miego sutrikimus, kurie gali turėti ilgalaikių pasekmių sveikatai. Ilgalaikis poveikis apima ir pažinimo sutrikimus.

Sumažėjęs darbingumas ir koncentracija

Nuolatinis šviesos intensyvumo kitimas taip pat gali blaškyti dėmesį, kai žmonėms reikia sutelktos koncentracijos, pavyzdžiui, mokinius, studentus, dirbančius iš namų darbuotojus.

Sumažėjusi nekilnojamojo turto vertė paveiktoms gyvenamosioms patalpoms

Laukinės gamtos trikdymas

Šešėlių mirgėjimas gali paveikti laukinės gamtos, ypač paukščių ir šikšnosparnių elgesį (pvz. gali sutrikti jų navigacija, kilti susidūrimo rizika arba buveinių pasislinkimas, keistis maitinimosi įpročiai ir kt.) – t.y. gali paveikti jų bendrą ekologinę pusiausvyrą (ypač, jeigu rūšį traukia šviesos šaltiniai).

Viešojoje teisėje galioja principas „Leidžiama tai, kas leidžiama“. Jei nėra reglamentuotų konkrečių normų, procedūrų ar pan., tada tai neleidžiama, pvz., dėl šešėliavimo, jei nenustatytos saugios normos – reiškia neturi būti jokio poveikio šioj srityje.

Lietuvoje leistina VE sukeliama šešėliavimo trukmė teisės aktais nėra reglamentuota. Įvertinus pasaulinę praktiką [48], nustatyta, kad daugelyje Europos šalių nėra teisinių taisyklių, pagal kurias būtų normuojama VE šešėliavimo įtaka gretimųjų gyventojams. Yra rekomenduojama, kad VE menčių rotacijos sukeliamas šešėliavimas neviršytų 30 val./metus arba 30 min./dieną zonoje iki 500 m nuo VE. Minėtos rekomendacijos yra paremtos ES finansuojamos organizacijos PREDAC (European Actions for Renewable Energies) tyrimais ir geriausia praktika pagal Belgijos, Danijos, Prancūzijos, Nyderlandų bei Vokietijos patirtį.” (248 psl.) - **jei nėra reglamentuota Lietuvoje, kodėl taikoma?**

Kadangi teisės aktais nenustatytos jokios priimtinos šešėliavimo normos, šešėliavimo iš vėjo elektrinių gyvenantys žmonės turi nepatirti apskritai.

Be to, šešėliavimo schemas ir modeliavimas atlikti netinkamai (5 grafinis priedas). Pvz., į šešėlių (mirgėjimo zoną) praktiškai nepatenka visa Juodiškių gyvenvietė, nors nuo vėjo elektrinės B2 iki dalies Juodiškių gyvenvietės, Magūnų kaimo, nėra jokių gamtinių kliūčių (pvz., miško,

kalvų), vėjo elektrinės ir jų besisukančios mentys iškilę gerokai aukščiau virš miško medžių viršūnių. Taip pat visa Juodiškių gyvenvietė, Magūnų kaimas neišvengiamai bus veikiami iš priešingos pusės kitų vėjo elektrinių: B27, BN95, B1. Todėl neaišku kodėl šios gyvenvietės neįeina į šešėliavimo daugiau kaip 30 val. per metus zoną. Iš esmės analogiška situacija su Anciūnų gyvenvietėje, kuri iš visų pusių apsupta vėjo elektrinių (BK96, BK51, BK93), tačiau šešėliavimo zonos baigiasi ties gyvenvietės ribomis nesant tam jokio objektyvaus paaiškinimo.

Grafiniame priede Nr. 5 nurodyti ir skaičiai pažymėti „artimiausi gyvenamieji ir/ar visuomeniniai pastatai“, tačiau nėra aiškūs šių objektų adresai, ar jie tikrai yra artimiausi. Be to, šešėliavimas dėl tam tikrų gamtinių kliūčių, į kurias, akivaizdu, kad neatsižvelgta modeliuojant, gali būti didesnis netgi ne artimiausiuose geografiškai, o tolimesniuose gyvenamuosiuose pastatuose, iki kurių nuo vėjo elektrinės plyti plynas laukas.

Ataskaitoje (247 lape) nurodoma, kad *Tam tikromis geografinėmis, paros periodo sąlygomis saulės spinduliai krenta už rotorius ir meta šešėlį. Besisukančios mentės sukelia staigią šviesos ir tamsos kaitą metamo šešėlio zonoje, kurios dažnis priklauso nuo menčių sukimosi greičio. Pastarąjį lemia vėjo greitis bei rotorius dydis ir tipas. Kuomet šešėlis krenta ant gyvenamųjų pastatų, šešėlių mirgėjimas gali trikdyti gyventojų gyvenimą. Šešėliai susidaro šiaurės kryptimi nuo VE. Šešėlio susidarymas pavaizduotas 4.10.2.1.4.1 pav.*

Ataskaitos 248 lape nurodyta, kad Lietuvoje leistina VE sukeliama šešėliavimo trukmė teisės aktais nėra reglamentuota. Įvertinus pasaulinę praktiką [48], nustatyta, kad daugelyje Europos šalių nėra teisinių taisyklių, pagal kurias būtų normuojama VE šešėliavimo įtaka gretimybų gyventojams. Yra rekomenduojama, kad VE menčių rotacijos sukiamas šešėliavimas neviršytų 30 val./metus arba 30 min./dieną zonoje iki 500 m nuo VE. Minėtos rekomendacijos yra paremtos ES finansuojamos organizacijos PREDAC (European Actions for Renewable Energies) tyrimais ir geriausia praktika pagal Belgijos, Danijos, Prancūzijos, Nyderlandų bei Vokietijos patirtį. Taigi ataskaitos rengėjas priėmė sprendimą ne pats įvertinti (atlikti tyrimus) galimą VE šešėliavimo (mirgėjimo) poveikį žmonių sveikatai, bet pasiremti „pasauline praktika“. Pasauline praktika ataskaitos rengėjas laiko (jo duodama nuoroda – skaičius 48, reiškia dokumento gale nurodytus šaltinius) dokumentą - . „**Hinweise zur Ermittlung und Beurteilung der optischen Immissionen von Windenergieanlagen**“. **WEA-Shattenwurf-Hinweise**“, suinteresuota visuomenė **neturi galimybės įvertinti ataskaitoje pateiktų duomenų atitikties** šiam pasaulinę praktiką apibendrinančiam dokumentui. Visų **pirma** todėl, kad jis nepateiktas, **antra** – jis neprieinamas lietuvių kalba.

Pateiktoje PAV ataskaitoje nurodyta (248 lapas), kad *Planuojamų VE sukeliama šešėlių mirgėjimo modeliavimas atliktas kompiuterine programa WindPRO (versija 3.6). WindPRO modelis, remiantis įvesties duomenimis, apskaičiuoja vienos ar keleto VE generuojamą šešėlių*

mirgėjimo plotą, pasirenkant laiko intervalą: minutes per dieną; valandas per metus; dienas per metus. Ataskaitoje pateikta apibendrinta informacija apie tai, kokie duomenys buvo įvesti į šią modeliavimo programą. Pagal tokią informaciją neįmanoma patikrinti modeliavimo rezultatų teisingumo. Abejonių kelią Ataskaitoje nurodyta prielaida (ja remiasi rengėjai) (247 lapas), kad **Šešėliai susidaro šiaurės kryptimi nuo VE**. Visuotinai žinoma, kad pietų metu šešėliai yra trumpiausi. Tuo tarpu rytiniai ir vakariniai šešėliai yra ilgiausi. Akivaizdu, kad toks modeliavimas nekelia pasitikėjimo. Kaip jau minėta, PAV ataskaitoje nepateikus kiekvieno (kiekvienos VE) modeliavimo įvesties duomenų neįmano patikrinti šių modeliavimo išvadų teisingumu. Pažymėtina, kad nurodyta modeliavimo programa gali generuoti visą modeliavimo protokolą, kuriame be rezultatų matosi modeliavimą atlikusio asmens įvesti pirminiai duomenys (sąlygos) (atstumai, šešėliai, esantis (ar nesantis) miškas ar želdinai ir kita). Apribojus tokios informacijos prieinamumą pažeidžiam suinteresuotos visuomenės teisė gauti informaciją bei dalyvauti sprendimų priėmime. Gyventojai neturi jokios galimybės patikrinti atliktų modeliavimų teisingumą.

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus **prašome**:

1. Pateikti VE modeliavimo programos išrašus (protokolus) kuriuose be kitos informacijos būtų pateiktį visi įvesties duomenys konkrečioje VE, konkrečioms gyvenamiesiems namams;
2. Sudaryti galimybę suinteresuotai visuomenei teikti pastabas bei dalyvauti viešame PAV ataskaitos svarstyme, kai jai bus pateiktas kiekvienos VE modeliavimo protokolai su visais įvesties duomenimis. Tai yra atidėti viešą PAV ataskaitos svarstymą (numatytas 2024 03 13) arba organizuoti papildomą viešą svarstymą sudarant galimybę suinteresuotai visuomenei tinkamai (susipažinus su visais dokumentais) jame dalyvauti ir užduoti jai rūpimus klausimus.
3. Pateikti (viešai paskelbti) PAV ataskaitos (288 lapas) 48 nuorodoje minimą dokumentą 48. „Hinweise zur Ermittlung und Beurteilung der optischen Immissionen von Windenergieanlagen“. WEA-Shattenwurf-Hinweise; **lietuvių kalba**.

Be šios informacijos PAV ataskaitos dalis dėl šešėliavimo laikytina, kaip parengta netinkamai.

Ataskaitos dalyje apie šešėlis sakoma, kad *Atsižvelgiant į tai, yra reikalinga atitinkamose planuojamose VE įdiegti šešėlių mirgėjimo poveikį mažinančią priemonę „angl., anti-flickering system“*. Ši priemonė užtikrina, kad specialiu sensorių ir programinės įrangos dėka būtų kontroliuojamas VE rotoriaus sukimosi greitis ir menčių sukiamas šešėlių mirgėjimas gyvenamuosiuose pastatuose neviršytų 30 val./metus. Ši kontrolės sistema sustabdo VE, kai įdiegtų

sensorių išmatuotos reikšmės viršija taikomas vertes. Po sustabdymo VE paleidžiama automatiškai praėjus ne mažiau kaip 10 min, kai esamos apšvietimo sąlygos neleidžia susidaryti intensyviai šešėlių mirgėjimui.

Ataskaitoje **neįvardintas** nei šios priemonės gamintojas ar jo techniniai parametrai. Įvairiuose straipsniuose pasisakoma, kad šių programų vėjo elektrines eksploatuojantys asmenys netaiko, net kai jos buvo paminėtos PAV dokumentuose, nes dėl jų taikymo jie prarstų daug generuojamos galios. Labiau apsimoka bylinėtis dėl gyventojų skundų (dėl neišjungimo) nei jas išjungti. Todėl toks laokoniškas pasisakymas ataskaitoje kelia pagrįstas abejones dėl šios priemonės efektyvumo ir taikymo. Todėl **prašome**:

1. Pateikti išsamią šešėlių mirgėjimo poveikį mažinančios priemonės „angl., anti-flickering system“ techninę dokumentaciją (įskaitant ir produkto sertifikavimą patvirtinančius dokumentus);
2. Nurodyti, kuriose konkrečiai VE jos bus diegiamos;
3. Pateikti informaciją kas vykdys šių priemonių naudojimo (netinkamo naudojimo) priežiūrą ir kokia atsakomybė numatyta jei VE nebus stabdomos naudojant (nenaudojant) šią programą.

13.4. PAV ataskaitoje netinkamai įvertinti gyventojų nepasitenkinimas ir psichologiniai veiksniai

PAV tekstiniame priede Nr. 2 nurodomi 10 suinteresuotos visuomenės atstovų pasiūlymai, klausimai. Alionių, Širvintų ir Zibalų seniūnijose registravę savo gyvenamąją vietą apie 4500 gyventojų. Joks kokybinis ar kiekybinis tyrimas nebuvo atliktas dėl gyventojų nepasitenkinimo ar kitų psichologinių veiksnių. Todėl PAV ataskaitoje išvados dėl psichologinių veiksnių yra visiškai niekuo nepagrįstos.

Nepasitenkinimą išreiškė kur kas daugiau nei 10 vietos bendruomenės narių.

Nepasitenkinimą dėl atstumų nuo VE iki gyvenamųjų namų, kultūros vertybių, gamtos ir kraštovaizdžio objektų, prašydami atstumą padidinti dvigubai ar dar reikšmingesniu dydžiu pasirašė 884 vietos gyventojai ar nuosavybės Alionių, Širvintų ir Zibalų sen., Širvintų raj. turintys asmenys. Kreipimasis įteiktas Širvintų rajono savivaldybės meriui bei Širvintų rajono savivaldybės tarybai;

Prieštaravimus dėl UAB “Žalia žemė” informacinio pranešimo dėl planuojamos statyti didesnės kaip 30 KW įrengtosios galios vėjo elektrinės pasirašė ir išsiuntė kelios dešimtys vietos gyventojų ar nuosavybės Alionių, Širvintų ar Zibalų sen. turinčių asmenų.

Prie psichologinių veiksnių išskiriamas tik gyventojų nepasitenkinimas. Neatkreipiamas dėmesys į tokius veiksnius kaip:

- stresas, kaip atsakas į reikšmingus aplinkos pokyčius;

- patiriamas nerimas dėl moksliskai pagrįstos informacijos trūkumo;
- socialinė sąveika (tarpasmeniniai bendruomenės narių santykiai) – žemę nuomuoiantys asmenys gauna finansinę naudą, o šalia sklypus turintiems žemės savininkams apribojama veikla ir kt.

Prašome atlikti PŪV poveikio žmonių psichologinei sveikatai vertinimą (tyrimus) ir šia informacija papildyti ataskaitą.

14. LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS KALBOS ĮSTATYMO PAŽEIDIMAS RENGIANČIAI PAV ATASKAITA

Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo 4 straipsnis numato, kad *Visos Lietuvos Respublikoje veikiančios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos raštvedybą, apskaitos, atskaitomybės, finansinius bei techninius dokumentus tvarko valstybine kalba. Šios nuostatos turi būti laikomasi rengiant PAV ataskaitą. Nemažai ataskaitos argumentų, jų ištraukų ar išvadų pateikiami remiantis nurodytais šaltiniais. Tačiau dalis šaltinių nėra prieinami lietuvių kalba. Lietuvos gyventojams nėra užtikrinta galimybė susipažinti gimtąja klaida su dokumentais, kurie yra neatsiejami šios ataskaitos dalis. Būtent tuose nurodytuose dokumentuose yra paminėti kažkokie moksliniai tyrimai. Ar tai tiesa ir ar atskira informacija nepaimta iš konteksto patikrinti galimybės neturi nei gyventojai, nei derinančios ar galutinius sprendimus priimančios institucijos.*

Prašome PAV ataskaitoje nurodytus šaltinius pateikti lietuvių kalba (tik tuos kurie nurodyti ne lietuvių kalba).

15. PAV ATASKAITOJE NEPATEIKTI TEIGINIUS PAGRINDŽIANTYS DOKUMENTAI

Ataskaitoje tarp kompensacinių priemonių numatytas ribojimas ankštinių, grūdinių kultūrų auginimas teritorijoje.

Šios žemės priklauso tretiesiems asmenims, todėl tokie PAV ataskaitos teiginiai jiems neprivalomi. Jei PŪV vykdytojas išties keitina taikyti kompensacines priemones (o ne formaliai apsiriboti deklaratyviais teiginiais, tai jis turi turėti sudarytas sutartis su šiuos žemės sklypus (kur bus ribojamas ankštinių, grūdinių kultūrų auginimas) nuosvybės teise valdančiais asmenimis, kuriose tinkamai įtvirtinta šių žemės savininkų pareiga užtikrinti tokių priemonių įgyvendinimą. Be tokių susitarimų šios priemonės nebus įgyvendintos ir deklaruojamas poveikio mažinimas nebus pasiektas.

Prašome pateikti sutartis su šiuos žemės sklypus (kur bus ribojimas ankštinių, grūdinių kultūrų auginimas) nuosvybės teise valdančiais asmenimis, kuriose tinkamai įtvirtinta šių žemės savininkų pareiga užtikrinti tokių priemonių įgyvendinimą.

16. PAV ATASKAITOJE NEĮVERTINTAS MONITORINGO BŪTINUMAS

PAV 4.13 punkte nurodyta nepagrįsta išvada: „Atlikus poveikio atskiriems aplinkos elementams vertinimą, nustatyta, kad planuojamas VE parkas (nepriklausomai nuo pasirinkto statyti ir eksploatuoti VE modelio) gali turėti ilgalaikį neigiamą poveikį tik vienam aplinkos elementui – biologinei įvairovei ir tik atskirai šio aplinkos elemento grupei – paukščiams ir šikšnosparniams.“ Tuo tarpu, kaip bus vykdomas poveikio paukščiams ir šikšnosparniams monitoringas ataskaitoje informacijos nėra. Akivaizdu, kad pats blogiausias variantas jei toks pseudo monitoringas būtų vykdomas paties VE eksploatuotojo (ar jo užsakymu kažkieno kito), nes niekas kitas, kaip VE eksploatuotojas nėra suinteresuotas nepalankiais monitoringo rezultatais.

Nepagrįstai nepripažintas ir PAV netinkamai įvertintas ilgalaikis neigiamas poveikis visuomenės sveikatai dėl garso, šešėliavimo (detaliai dėl šių veiksnių netinkamo ištyrimo nurodyta kituose skyriuose), nenumatytos jokios stebėsenos priemonės šiems veiksniams.

Prašome papildyti PAV ataskaitą:

1. Numatyti pareigą ir būtinybę vykdyti poveikio žmonių sveikatai monitoringą (dėl garso ir šešėliavimo);
2. Numatyti kokius konkretūs subjektai vykdys monitoringą bei kokiomis priemonėmis tai bus daroma.

17. KITI ESMINIAI PAV ATASKAITOS NETIKSLUMAI IR KLAIDOS

PAV ataskaitoje nurodyti klaidinantys (tikrovės neatitinkantys) atstumai iki gyvenamųjų namų. B20-1 PAV nurodyta 457 m iki Pajuodžių 2 nors iki Drazdiškių vs. 1 yra tik 143m. (Žr. 1 priedą).

Dėl reikšmingo poveikio Natura 2000 teritorijoms neįvertinimo

PAV ataskaitoje apie VE santykį su Natura 2000 teritorija komentuojama viena raminančia pastraipa: *Poveikis saugomoms gamtinėms teritorijoms. Planuojamos VE ir jų veiklai reikalinga inžinerinė infrastruktūra nepatenka ir nesiriboja su saugomomis ir Europos ekologinio tinklo Natura 2000 teritorijomis bei jų apsaugos zonomis, nepatenka į miškų, Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių teritorijas. PŪV, taikant poveikio išvengimo ir mažinimo priemones, PŪV*

objektų statybos ir veiklos metu nedarys reikšmingo neigiamo poveikio saugomoms teritorijoms visų PŪV alternatyvų įgyvendinimo atvejais.

Tai, kad inžinerinė struktūra nepatenka ar nesiriboja su Natura 2000 teritorija dar nereiškia, kad ji nedarys reikšmingo poveikio joje esnčioms gyvūnų rūšims.

Mažiausias atstumas nuo planuojamos VE B3 vietos iki Alionių telmologinio draustinio – apie **0,065** km pietų kryptimi. PŪV vietai artimiausios Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijos – Buveinių apsaugai svarbi teritorija Alionių pelkė (vietovės kodas LTSIR0003), kuri nuo planuojamos VE B3 yra apie **0,065** km pietų kryptimi.

Taigi kalbame apie dižiulių industrinių statinių – vėjo elektrinių įtaką už mažiau nei kilometro esančioms buveinėms ir saugomoms teritorijoms, o ataskaitos rengėjai be jokio išsamaus vertinimo (apie ornitologinės dalie vertinimo netinkamumą pasisakyta atkirai) nusprendžia, kad reikšmingo poveikio nebus. Akivaizdu, kad reikšmingas poveikis bus ir vėjo elektrinės šalia Natura 2000 bei kitų saugomų teritorijų negali būti statomos.

1992 m. gegužės 21 d. TARYBOS DIREKTYVOS 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (trumpai vadinama - Buveinių direktyva) (51) 6 straipsnio 3 ir 4 dalys nustato, kad **bet kokiam projektui, tiesiogiai neskirtam gamtos apsaugai, gali būti pritarta tik tai tuo atveju, jeigu jis nedarys reikšmingo poveikio "Natura 2000" teritorijoms arba tik tai išimtiniais 6 straipsnio 4 dalyje nustatytais atvejais.** Šios direktyvos nuostatos perkeltos į Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo **24¹ straipsnio 10 dalį** ir Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 12 straipsnio 12 dalį. Europos Komisija yra pateikusi detalias rekomendacijas, kaip derinti vėjo energetikos plėtrą su gamtos apsaugos direktyvų reikalavimais „Rekomendacinis dokumentas dėl vėjo energetikos plėtros ir ES gamtos apsaugos teisės aktų“ (pridedu).

2022 m. gegužės 18 d. KOMISIJOS REKOMENDACIJOJE (ES) 2022/822" Dėl greitesnio leidimų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams išdavimo procedūrų ir palankesnių sąlygų elektros energijos pirkimo sutartims (52) skyriuje "Geresnis Vietų projektams parinkimas ir planavimas" pabrėžiama būtinybė atsinaujinantiems energijos ištekliams naudoti tinkamiausias zonas, **kiek įmanoma vengiant aplinkos požiūriu vertingų teritorijų ir teikiant pirmenybę, inter alia, žemės ūkiui nenaudojamai nualintai žemei (21 punktą)** ir kad į atsinaujinančių išteklių energetikos projektus **būtų įtrauktos poveikio mažinimo priemonės, kuriomis, kiek įmanoma, būtų veiksmingai užkertamas kelias žūtims ar sutrikdymui, stebint jų veiksmingumą ir, atsižvelgiant į gautą stebėsenos informaciją, imantis tolesnių priemonių, kurių reikia siekiant užtikrinti, kad atitinkamos rūšies populiacijai nebūtų daromas didelis neigiamas poveikis.**

Akivaizdu, kad nesilaikoma nei ES Komisijos rekomendacijų, nei Buveinių direktyvos.

Prašome PAV ataskaitoje išbraukti (pašalinti) visas VE, kurios projektuojamos pažeidžiant ES buveinių direktyva bei rekomendacijas.

Prašome atlikti PŪV Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymą pagal *Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašą (2006 m. gegužės 22 d aplinkos ministro įsakymas. Nr. D1-255)*

Prašymas pateikti papildomą informaciją

Kadangi PAV ataskaita yra didelės apimties o iš joje pateiktos informacijos nesusidaro bendras VE vystytojų ketinimo vaizdas **Prašome pateikti informaciją kiek šiuo metu PŪV organizatoriai yra rezervavę galios numatys šiams projektui.**

PAV ataskaitoje nurodoma, kad atsižvelgus į visuomenės nuomonę bei argumentus iš 117 planuojamų VE buvo atsisakyta nemaža dalis VE taškų. **Prašome, detaliai atsakyti ir nurodyti konkrečius argumentus, bei motyvus, kuriais remiantis buvo atsisakyta kiekviena iš pirminiame plane numatytų VE.**

18. APIBENDRINIMAS

Rengiant PAV ataskaitą buvo netinkamai informuojamas suinteresuota visuomenė – informacija buvo netinkamai skelbiama, paskelbtoji informacija neatitiko tikrovės ir klaidino žmones, o į prašymus suteikti su PAV susijusią informaciją dažnu atveju atsakymai išvis nebuvo pateikti.

Ataskaita rengta tendencingai remiantis kuo palankesniais tyrimais, nors šie tyrimai yra pasenę jau viendėl tos aplinkybės, kad jų atlikimo metu vėjo elektrinės buvo kone dvigubai žemesnės.

Modeliavimo išvados dėl triukšmo ir šešėliavimo pateiktos taip, kad suinteresuota visuomenė negali patikrinti jų teisingumo, nes nepateikima svarbiausia informacija – įvesties duomenys kiekvienai vėjo elektrinei ir kiekvienam namui (atstumai, žemės paviršius, gamtinės ar kitokios kliūtys ir kita, kas įtakoja garso ar šešėlių poveikį).

Visiškai neaptartas susidarysiančių atliekų (tai ypač pasakyti apie jėgainių mente, kurios neperdirbamos) sutvarkymas.

Ornitologinė šios ataskaitos dalis atlikta ypatingai atmetinai. PŪV pasamdyti tyrėjai tik formaliai surašė niekuo nepagrįstas, tačiau užsakovams paklankias išvadas. Jau vien tai, kad tose pačiose vietose nepriklausomas ornitologas randa dešimtimis kartų daugiau saugomų paukščių

lizdų iliustruoja šios ataskaitos dalies prastą kokybę. Tokią kokybę sąlygojo ir skirti itin maži ištekliai tirti tokio dydžio teritoriją.

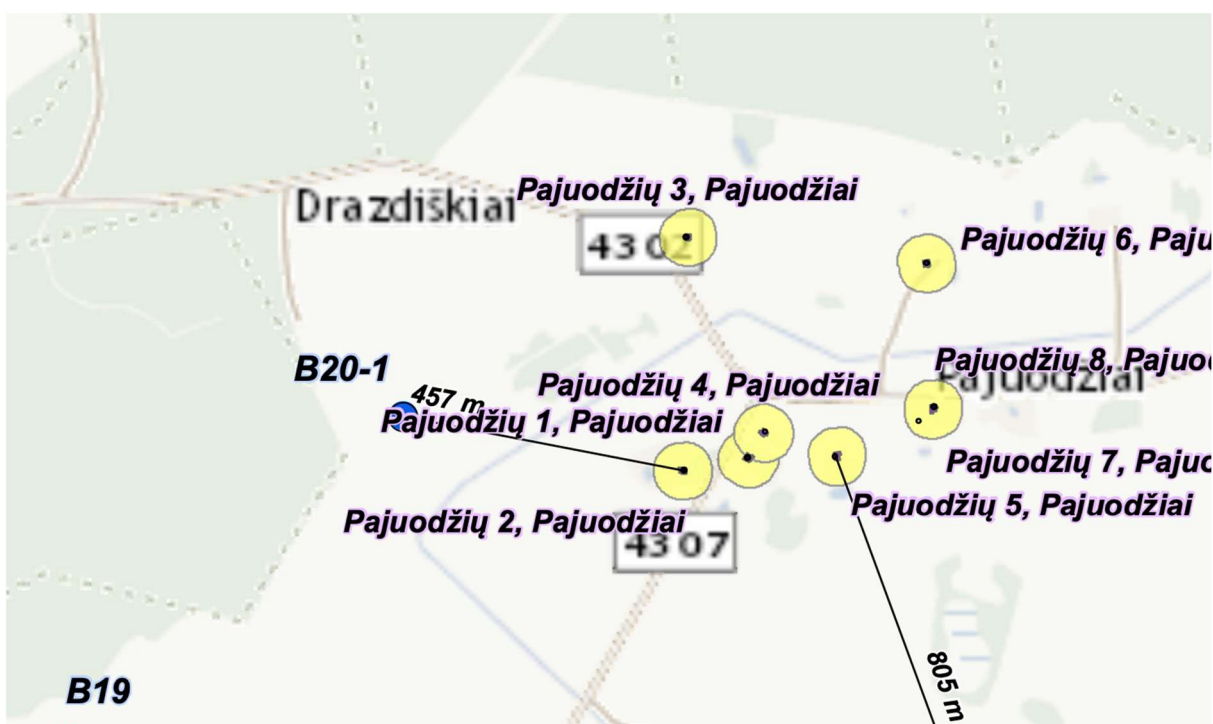
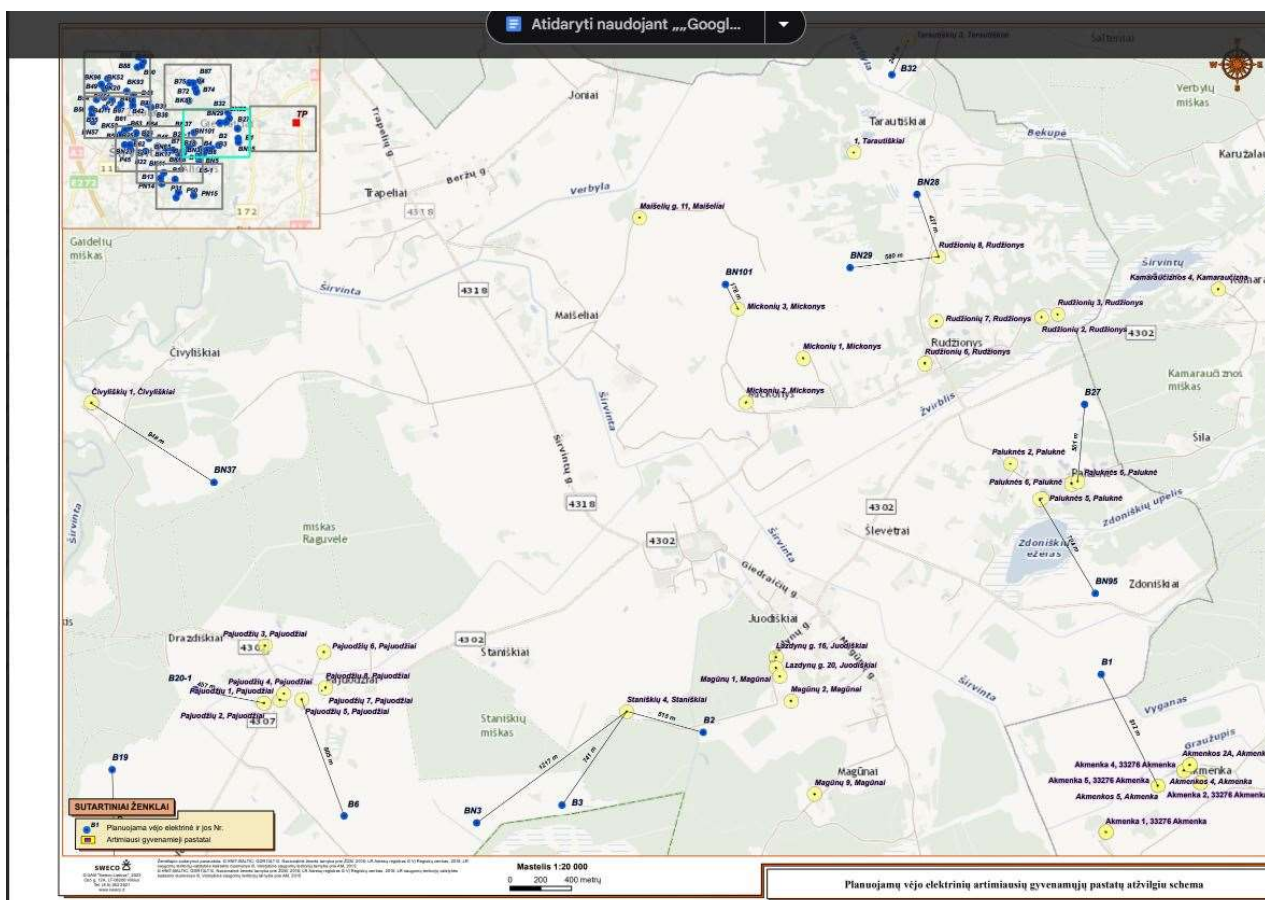
Ataskaitoje nurodytos įvairios kompensacinės priemonės yra deklaratyvios ir relybėje sunkiai įgyvendinamos. Jas nurodant vengiama bent kiek detalesnių techninių parametrų ar veikimo mechanizmus aprašančios informacijos. Laikomasi taktikos – „patikėkite ir nesigilinkite, viskas bus gerai“.

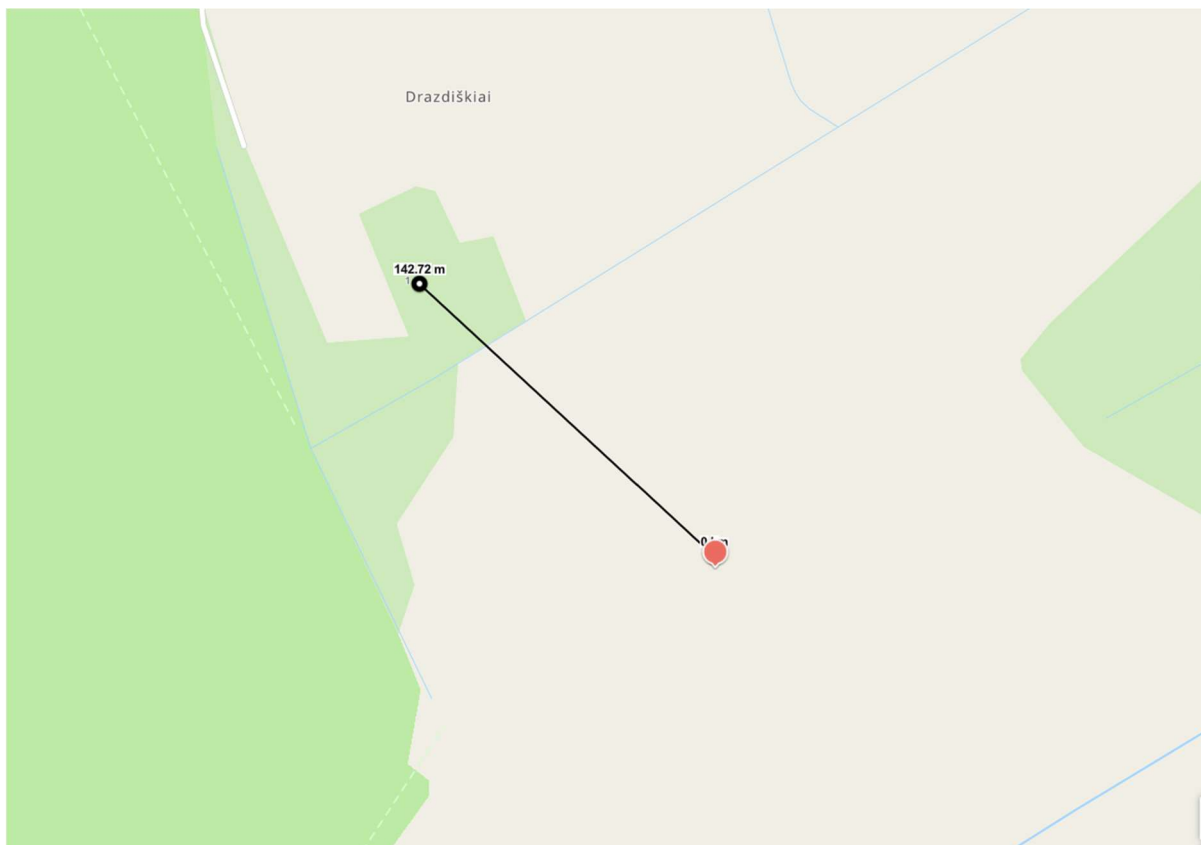
Planuojami objektai – vėjo elektrinės, tai milžiniški statiniai trapiame Širvintų kraštovaizdyje, kuriame glaudžiasi daug saugomų rūšių gyvūnų. Skuba ir atmestinas dėmesys šioms vertybėms gali reikšti negrįžtamas pasekmes. Taip pat būtina įsiklausyti ir į vietinių gyventojų norus nuogastavimus.

Parengta PAV ataskaita atmestina, dėl joje nustatytų trūkumų. PAV procesas pradėtinas iš naujo laikantis ir vadovaujantis aktualiais moksliniais tyrimais, tinkamai informuojant gyventojus apie planuojamą ūkinę veiklą.

19. PRIEDAI

1 priedas. Žemėlapis ir Registrų centro išrašas.

VALSTYBĖS ĮMONĖ REGISTRŲ CENTRAS

Lvivo g. 25-101, 09320 Vilnius, tel. (8 5) 2688 262, el. p.

info@registrucentras.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas
124110246

NEKILNOJAMOJO TURTO REGISTRO DUOMENŲ BAZĖS IŠRAŠAS

2024-02-01 16:44:33

Nekilnojamojo turto registre įregistruotas turtas:

Registro Nr.: **44/749440**
Registro tipas: **Žemės sklypas su statiniais**
Sudarymo data: **2007-05-14**
Adresas: **Širvintų r. sav., Alionių sen., Drazdiškių vs. 1**

2. Nekilnojamieji daiktai:

2.1. **Žemės sklypas**
Unikalus daikto numeris: **4400-1108-8736**

Žemės sklypo kadastro numeris ir kadastro vietovės pavadinimas:	8922/0004:204 Juodiškių k.v.
Daikto pagrindinė naudojimo paskirtis:	Kita
Žemės sklypo naudojimo būdas:	Gyvenamosios teritorijos
Žemės sklypo naudojimo pobūdis:	Mažaaukščių gyvenamųjų namų statybos
Žemės sklypo plotas:	0.5500 ha
Žemės ūkio naudmenų plotas viso:	0.3100 ha
iš jo: ariamos žemės plotas:	0.2600 ha
iš jo: sodų plotas:	0.0500 ha
Kelių plotas:	0.0100 ha
Užstatyta teritorija:	0.2100 ha
Vandens telkinių plotas:	0.0200 ha
Nusausintos žemės plotas:	0.3000 ha
Žemės ūkio naudmenų našumo balas:	41.4
Matavimų tipas:	Žemės sklypas suformuotas atliekant preliminarius matavimus
Vidutinė rinkos vertė:	4398 Eur
Vidutinės rinkos vertės nustatymo data:	2008-01-24
Kadastro duomenų nustatymo data:	2006-10-02
2.2.	Pastatas - Gyvenamasis namas
Unikalus daikto numeris:	8994-0069-6010
Daikto pagrindinė naudojimo paskirtis:	Gyvenamoji (vieno buto pastatai)
Žymėjimas plane:	1A1m
Statybos pabaigos metai:	1940
Baigtumo procentas:	100 %
Šildymas:	Krosninis šildymas
Vandentiekis:	Nėra

Nuotekų šalinimas:	Nėra
Dujos:	Nėra
Sienos:	Rąstai
Stogo danga:	Asbestcementis
Aukštų skaičius:	1
Bendras plotas:	62.90 kv. m
Naudingas plotas:	59.90 kv. m
Gyvenamasis plotas:	46.09 kv. m
Tūris:	206 kub. m
Užstatytas plotas:	79.00 kv. m
Kambarių skaičius:	3
Kadastro duomenų nustatymo data:	1989-04-19
2.3.	Pastatas - Tvartas
Unikalus daikto numeris:	8994-0069-6024
Daikto pagrindinė naudojimo paskirtis:	Pagalbinio ūkio
Žymėjimas plane:	2I1m
Statybos pabaigos metai:	1969
Baigtumo procentas:	100 %
Šildymas:	Nėra
Vandentiekis:	Nėra
Nuotekų šalinimas:	Nėra
Sienos:	Rąstai
Aukštų skaičius:	1
Tūris:	121 kub. m
Užstatytas plotas:	52.00 kv. m
Kadastro duomenų nustatymo data:	1989-04-19
2.4.	Priklausinys: Kiti inžineriniai statiniai - Kiemo statiniai
Priklausanti dalis:	1/1 priklauso pastatui Nr. 8994-0069-6010, aprašytam p. 2.2.
Aprašymas / pastabos:	(šulinys)

4.4.

Nuosavybės teisė

Savininkas:

Daiktas: **1/2 pastato Nr. 8994-0069-6010, aprašyto p. 2.2.****1/2 pastato Nr. 8994-0069-6024, aprašyto p. 2.3.****1/2 kitų statinių Nr. 8994-0069-6030, aprašytų p. 2.4.**Įregistravimo pagrindas: **1991-11-26 Paveldėjimo teisės liudijimas Nr. 3-3237**Įrašas galioja: **Nuo 1992-12-16****5. Valstybės ir savivaldybių žemės patikėjimo teisė: įrašų nėra****6. Kitos daiktinės teisės: įrašų nėra****7. Juridiniai faktai: įrašų nėra****8. Žymos:**

**Teritorija, kurioje taikomos SŽNS,
neįregistruota Nekilnojamojo turto registre:
paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos
juostos (VI skyrius, aštuntasis skirsnis)**

8.1.

Daiktas: **žemės sklypas Nr. 4400-1108-8736, aprašytas p. 2.1.**

Įregistravimo pagrindas: **2019-06-06 Lietuvos Respublikos specialiųjų
žemės naudojimo sąlygų įstatymas Nr. XIII-2166
2019-12-19 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
įsakymas Nr. 3D-711**

Plotas: **0.01 ha**Įrašas galioja: **Nuo 2023-01-01**

**Teritorija, kurioje taikomos SŽNS,
neįregistruota Nekilnojamojo turto registre:
paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos (VI
skyrius, septintasis skirsnis)**

8.2.

Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-1108-8736, aprašytas p.
2.1.

Įregistravimo pagrindas: 2019-06-06 Lietuvos Respublikos specialiųjų
žemės naudojimo sąlygų įstatymas Nr. XIII-2166
2019-12-19 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
įsakymas Nr. 3D-711

Plotas: 0.01 ha

Įrašas galioja: Nuo 2023-01-01

Teritorija, kurioje taikomos SŽNS,
neįregistruota Nekilnojamojo turto registre: elektros
tinklų apsaugos zonos (III skyrius, ketvirtasis
skirsnis)

8.3.

Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-1108-8736, aprašytas p.
2.1.

Įregistravimo pagrindas: 2019-06-06 Lietuvos Respublikos specialiųjų
žemės naudojimo sąlygų įstatymas Nr. XIII-2166
2019-12-19 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
įsakymas Nr. 3D-711

Plotas: 0.02 ha

Įrašas galioja: Nuo 2023-01-01

Teritorija, kurioje taikomos SŽNS,
neįregistruota Nekilnojamojo turto registre:
melioruotos žemės ir melioracijos statinių apsaugos
zonos (VI skyrius, antrasis skirsnis)

8.4.

Daiktas: žemės sklypas Nr. 4400-1108-8736, aprašytas p.
2.1.

Įregistravimo pagrindas: 2019-06-06 Lietuvos Respublikos specialiųjų
žemės naudojimo sąlygų įstatymas Nr. XIII-2166
2019-12-19 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro
įsakymas Nr. 3D-711

Plotas: 0.30 ha

Įrašas galioja: Nuo 2023-01-01

9. Teritorijos, kuriose taikomos SŽNS, įrašytos į NTK kadastro duomenų byloje įrašytų duomenų pagrindu: įrašų nėra

10. Daikto registravimas ir kadastro žymos: įrašų nėra

11. Duomenys apie įregistruotas teritorijas, kuriose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos: įrašų nėra

12. Registro pastabos ir nuorodos: įrašų nėra

13. Kita informacija: įrašų nėra

14. Informacija apie duomenų sandoriui tikslinimą: įrašų nėra

20. LITERATŪRA

- (1) https://www.hb.fh-muenster.de/opus4/frontdoor/deliver/index/docId/17650/file/EduJRESR_2024_13_Weisser.pdf
- (2) <https://www.theguardian.com/money/2014/apr/08/windfarms-reduce-house-prices-compensation>
- (3) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301421523004226>
- (4) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301421521001968>
- (5) <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301421520300525>
- (6) <https://www.renews.biz/56512/denmark-changes-compensation-scheme-for-renewables/>
- (7) https://www.birdlife.lt/upload/user_uploads/LEIDINIAI/Pauksciu_metodikos_2016_elektronine_versija.pdf
- (8) https://corpi.lt/venbis/files/reports/VENBIS_3_1_1.pdf
- (9) <https://www.energy.gov/eere/articles/wind-turbines-bigger-better>
- (10) <https://www.vz.lt/energetika/2017/08/16/auksciausios-lietuvoje-vejo-jegaines--achemos-grupes#ixzz8TchUNsUM>
- (11) <https://epaslaugos.am.lt/>
- (12) <https://tethys.pnnl.gov/sites/default/files/publications/Lagvsw-2015.pdf>
- (13) <https://aina.lt/miskininkas-ornitologas-laukinio-slapyvardziu-prisidenges-profesionalus-gamtos-fotografas-meile-gamtai-ir-sedejimas-sleptuveje-penkiolika-valandu-del-isskirtinio-kadro/>
- (14) <https://vmu.lt/kontaktai/>
- (15) https://landesplanung.hessen.de/sites/landesplanung.hessen.de/files/2022-11/fassung_b_schwarzstorch_endber_ohne_thibaut_20190415_en_final.pdf
- (16) <https://www.sirvinta.net/naudinga-informacija/vejo-elektriniu-parkas-apie-pauksciu-stebejima-visuomenei-skleidziama-klaidinga-informacija/>
- (17) <https://vstt.lrv.lt/lt/naujienos/ieskojo-mazuju-ereliu-reksniu-lizdu/>
- (18) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666937421000354>
- (19) <https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1365-2656.12961>
- (20) <https://www.theguardian.com/environment/2022/apr/07/wind-energy-company-guilty-killing-eagles>
- (21) <https://www.ecolex.org/details/literature/recommendations-for-distances-of-wind-turbines-to-important-areas-for-birds-as-well-as-breeding-sites-of-selected-bird-species-as-at-april-2015-mon-092620/>
- (22) <https://www.nature.com/articles/s41598-023-46909->

- (23) <https://academic.oup.com/beheco/article/27/1/101/1742881?login=false> ,
- (24) <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320713003522>
- (25) <https://www.researchgate.net/publication/303320824> Wind turbines cause chronic stress in badgers *Meles meles* in Great Britain
- (26) <https://www.researchgate.net/publication/342642225> Roe deer stress response to a wind farms Methodological and practical implications
- (27) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006320721000896#bb0095>
- (28) <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0195925523003062>
- (29) <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/3064960>
- (30) <https://www.nrel.gov/docs/fy03osti/33249.pdf>
- (31) <https://www.lvm.lv/en/news/5855-the-monitoring-of-black-stork-nesting-success-has-been-completed>
- (32) <https://www.researchgate.net/publication/271297128> Canadian Estimate of Bird Mortality Due to Collisions and Direct Habitat Loss Associated with Wind Turbine Developments
- (33) <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/precautionary-principle.html#:~:text=The%20precautionary%20principle%20is%20an,should%20not%20be%20carried%20out>
- (34) (Berglund B, Lindvall T, Schwela DH. Guidelines for Community Noise. World Health Organization; 1999. Available from: Comnoise 1 <https://www.who.int/docstore/peh/noise/Comnoise-1.pdf>.
- (35) Pagojutė, Simona. “VĖJO JĖGAINIŲ TRIUKŠMINGUMO MATAVIMO IR MODELIAVIMO REZULTATŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ”. Magistrinis darbas. 2017
- (36) <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/343936/WHO-EURO-2018-3287-43046-60243-eng.pdf?sequence=2>
- (37) <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/visuomenes-sveikatos-sauga/triuksmas/rekomendacijos-del-sveikatai-saugaus-aplinkos-triuksmo-lygio/2009-m-pasaulio-sveikatos-organizacijos-rekomendacijos-nakties-triuksmo-rekomendacijos-europai/>
- (38) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4918684/>
- (39) <https://www.cairn.info/revue-environnement-risques-et-sante-2019-2-page-149.htm>
- (40) <https://www.wkcgroup.com/news/wind-turbines-and-shadow-flicker-impacts/>

- (41) <https://brusselssignal.eu/2023/12/french-wind-farm-must-be-demolished-after-golden-eagles-killed-court-rules/>
- (42) <https://www.theguardian.com/environment/2022/apr/07/wind-energy-company-guilty-killing-eagles>
- (43) <https://www.reuters.com/world/us/us-wind-energy-company-pleads-guilty-killing-150-eagles-2022-04-07/>
- (44) <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320713003522>
- (45) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006320724000351>
- (46) <https://www.mdpi.com/1996-1073/14/11/3058>
- (47) <https://nvsc.lrv.lt/uploads/nvsc/documents/files/vejo%20energet.pdf>
- (48) <https://www.downtoearth.org.in/blog/energy/europe-bans-disposal-of-decommissioned-wind-turbine-blades-in-landfills-a-step-towards-life-cycle-sustainability-77835>
- (49) <https://www.bloomberg.com/news/features/2020-02-05/wind-turbine-blades-cant-be-recycled-so-they-re-piling-up-in-landfills>
- (50) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232115/asr>
- (51) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20130701>
- (52) " https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2022.146.01.0132.01.LIT&toc=OJ%3AL%3A2022%3A146%3AFULL

PASIRAŠO

(Vardas , pavardė, parašas, data)